

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 406**

5 Μαΐου 1998

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ

Αριθ. Γ2/2289

Αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος των Θρησκευτικών των Α΄, Β΄, Γ΄ τάξεων του Ενιαίου Λυκείου.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του αρθ. 1 και της παρ. 2 του αρθ. 7 του Ν. 2525/1997 (ΦΕΚ 188 τ.Α΄) «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» και της περ. γ) της παρ. 2 του αρθ. 24 του Ν. 1566/1985 «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 167 τ.Α΄).

2. Τη με αριθμό 17/1996 πράξη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

3. Το γεγονός ότι από την παρούσα δεν προκαλείται δαπάνη εις βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

ορίζουμε το σκοπό και τη διδακτέα ύλη του μαθήματος των Θρησκευτικών των Α΄, Β΄ Γ΄ τάξεων του Ενιαίου Λυκείου ως εξής:

Α΄ ΤΑΞΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

Ώρες διδασκαλίας: δύο την εβδομάδα

Σύνολο διδακτικών ενοτήτων: 44

Ι. Σκοπός της διδασκαλίας

Οι μαθητές:

α) Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το σύνολο και τις επιμέρους πτυχές των βασικών θεμάτων της ορθόδοξης πίστης, όπως αυτά αποτυπώνονται και στις ευχές και τους ύμνους της χριστιανικής λατρείας.

β) Να λάβουν αφορμές προσωπικού προβληματισμού πάνω στην πίστη, με άξονα την ορθή γνώση των θεμάτων και τη διαλογική συζήτηση, της οποίας απαραίτητο στοιχείο προβάλλεται η ανταλλαγή και ο αλληλοσεβασμός των απόψεων.

γ) Να γνωρίσουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία, σχετικά με τη γένεση, την εξέλιξη και το βαθύτερο νόημα της χριστιανικής λατρείας (Μυστήρια, Ακολουθίες, εορτολογικός κύκλος).

δ) Να συνειδητοποιήσουν τη δική τους ιδιαιτερότητα ως μελών της Εκκλησίας, που συνίσταται στην ενεργό συμμετοχή τους στη λατρεία, καθώς και στη συνευθύνη τους για μια λειτουργική ανανέωση.

ε) Τέλος, να πληροφορηθούν έγκυρα για τα κυριότερα παραθρησκευτικά φαινόμενα και κινήματα («Μορφές πίστης και λατρείας εκτός της Εκκλησίας»). Να συζητήσουν ελεύθερα τις επιδιώξεις και τους απώτερους στόχους αυτών και να ευαισθητοποιηθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να τοποθετούνται κριτικά απέναντι στην όλη φιλοσοφία και πρακτική αυτών των μορφών πίστης και λατρείας διαφυλάσσοντας την ελευθερία του προσώπου τους.

ΤΙΤΛΟΣ

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ

ΙΙ. Διδακτικές ενότητες 1-45.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ Δ. Ε. 1-3

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν τις αρχές και την εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας.

-Να προβληματιστούν για τη θέση των πιστών στη λατρεία.

-Να αντιληφθούν ότι μέσω της λατρείας μπορεί να βιώνεται, να εκφράζεται και να διδάσκεται η ορθόδοξη πίστη.

-Να βοηθηθούν στην καλύτερη παρακολούθηση των θεολογικών και ιστορικών θεμάτων της λατρείας στα κεφάλαια που ακολουθούν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

-Η σημασία γνώσης της βαθύτερης έννοιας και των επιμέρους θεμάτων της χριστιανικής λατρείας.

-Η γένεση και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της χριστιανικής λατρείας σε σχέση με την εβραϊκή.

-Η εξελικτική πορεία της λατρείας και η εισαγωγική γνωριμία με το βυζαντινό λειτουργικό τύπο, που ισχύει στην Εκκλησια μας.

-Η σπουδαιότητα μελέτης των θεμάτων της Πίστης μέσα από τη λατρεία: ιστορικές και θεολογικές επισημάνσεις.

Δ. Ε. 1: Η λατρεία στη ζωή των πιστών σήμερα

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να εκφράσουν γενικές προσωπικές εμπειρίες για τη σχέση τους με τη λατρεία. -Να συνειδητοποιήσουν την αξία που έχει η γνωριμία με τη λατρεία, για την περαιτέρω ζωή και τοποθέτησή τους απέναντι στην Εκκλησία. -Να προβληματιστούν για τη σχέση του ανθρώπου με τη λατρεία της Εκκλησίας.	-Αναζήτηση μέσω ερωτημάτων των εμπειριών των μαθητών από τη λατρεία. -Λατρευτική συμμετοχή ή απλή παρακολούθηση; -Η σημασία γνώσης των σχετικών θεμάτων. -Προβληματισμοί για τη χριστιανική λατρεία στη σύγχρονη κοινωνία (Σχέση πίστης - λατρείας).	-Σε κάθε παράγραφο να ορίζονται μόνο οι γενικές κατευθύνσεις της συζήτησης, επισημαίνοντας ότι τα συμπεράσματα μπορούν να ποικίλλουν ανάλογα με την εξέλιξη της συζήτησης. -Για την υποβοήθηση της αναζήτησης των εμπειριών, να διατυπωθούν κατάλληλα ερωτήματα.

Δ. Ε. 2. Το νόημα και η εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να κατανοήσουν την έννοια της λατρείας, καθώς και τη διάκριση της ατομικής προσευχής από τη συλλογική, διότι αυτή οριοθετεί τη χριστιανική λατρεία. -Να συνειδητοποιήσουν μέσα από μια γενική παρουσίαση της λειτουργικής εξέλιξης, ότι υπάρχει σαφής σύνδεσμος της σύγχρονης λατρείας με τις πρωτοχριστιανικές της ρίζες και ότι η οποιαδήποτε εξέλιξη αφορά σε μορφολογικά στοιχεία κι όχι στην ουσία.	-Η έννοια της λατρείας. -Χαρακτηριστικά της ορθόδοξης λατρείας (μυσταγωγική, πνευματική και αναγωγική, θυσία λογική). -Συλλογική και ατομική προσευχή. -Ο χώρος τέλεσης της λατρείας. -Βασικοί σταθμοί στην εξέλιξη της χριστιανικής λατρείας. (Περίοδος διωγμών. Λειτουργική ελευθερία μετά τον 4ο αι.. Ανάπτυξη και λαμπρότητα κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Η σκοτεινή περίοδος της Τουρκοκρατίας. Η προσπάθεια των ολλυβάδων για λειτουργική ανανέωση) -Η σημερινή μορφή της λατρείας. (Ο βυζαντινός λειτουργικός τύπος: διαμόρφωση και εξέλιξη).	- Να παρατεθεί πίνακας με διάγραμμα των βασικών σταθμών της χριστιανικής λατρείας.

Δ. Ε. 3. Ο Χριστός εγκαινιάζει την αληθινή λατρεία

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Διάλογος με τη Σαμαρείτισσα
- Ιδρυτικοί λόγοι μυστηρίου Θ. Ευχαριστίας

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να κατανοήσουν ότι ο Χριστός σεβάστηκε την εβραϊκή λατρεία, αλλά ταυτόχρονα διαφοροποιείται ριζικά από αυτήν. -Να συνειδητοποιήσουν ότι οι βασικές λειτουργικές πράξεις έχουν συσταθεί από τον ίδιο το Χριστό και δεν είναι δημιουργήματα ανθρώπων.	-Ο σεβασμός του Χριστού απέναντι στην εβραϊκή λατρεία. -Η χριστιανική διαφοροποίηση: λατρεία «εν πνεύματι καί αληθεία» (διάλογος με Σαμαρείτισσα). -Η ανάδειξη του «νέου» μέσα από το «παλαιό»: η ίδρυση της θείας Ευχαριστίας. -Ο Χριστός εγκαινιάζει τις σημαντικότερες λειτουργικές πράξεις.	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ Δ. Ε. 4-19

Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΜΑΣ ΔΙΔΑΣ ΕΙ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν βασικές πτυχές της χριστιανικής πίστης.

-Να αναπτύξουν ένα γνήσιο προβληματισμό για τα θέματα αυτά.

-Με την εμβάθυνση στα θέματα της πίστης να συνειδητοποιήσουν την ουσία της χριστιανικής τους ύπαρξης.
-Να συνειδητοποιήσουν ότι η χριστιανική λατρεία εκφράζει την πίστη και δίνει τη δυνατότητα κατανόησης και βίωσης της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

-Η σχέση του Θεού με τον άνθρωπο και την ανθρώπινη ιστορία.
-Η ζωή, το έργο, τα Πάθη και η Ανάσταση του Χριστού μέσα από τα λειτουργικά κείμενα.
-Η έννοια της Εκκλησίας.
-Η γνώση του Θεού - Περί της Αγίας Τριάδας.
-Η χριστιανική έννοια του θανάτου.
-Αλήθεια και αίρεση στην Εκκλησία.
-Το πρόσωπο της Θεοτόκου.
-Οι μνήμες των Αγίων και η «τιμή» των εικόνων.

Δ.Ε. 4 Με τη λατρεία εκφράζουμε την πίστη μας

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συνειδητοποιήσουν ότι η Εκκλησία κατά την ιστορική της διαδρομή μέσα από τη λατρεία παρουσίασε και δίδαξε το Περιεχόμενο της πίστης. -Να προετοιμαστούν για μια ουσιαστική κατανόηση των επόμενων διδακτικών ενοτήτων.	-Η πίστη αποτυπώνεται στη λατρεία: ιστορικές διαπιστώσεις. (Ο αγώνας κατά των αιρέσεων, παράγοντας διαμόρφωσης των ύμνων και των ευχών). -Οι ευχές και οι ύμνοι, βασικοί τρόποι έκφρασης της πίστης. -Η ταύτιση του «νόμου της προσευχής» (Lexorandi) με το «νόμο της πίστης» (Lex credendi).	Να παρατεθούν σύντομα τμήματα ευχών, στα οποία φαίνεται η αλληλοπεριχώρηση της πίστης με τη λατρεια.

Δ. Ε. 5 Ο πνευματικός κόσμος στη Λατρεία

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Οι τα Χερουβίμ μυστικώς εικονίζοντες...» (Χερουβικός ύμνος)
- «Ευχαριστούμεν σοι καί υπέρ της λειτουργίας ταύτης...») (Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου, Ευχή Αναφοράς).
- «Άγγελος πρωτοστάτης ουρανόθεν επέμφθη...» (Ακάθιστος Ύμνος).
- «Άγιε άγγελε, ο εφεστώς της αθλίας μου ψυχής...» (Μικρό Απόδειπνο).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τη διδασκαλία της Εκκλησίας για τον πνευματικό κόσμο. -Να κατανοήσουν το πνευματικό έργο των αγγέλων και να το συνδέσουν με τη Λατρεία και την πνευματική ζωή των πιστών. -Να πληροφορηθούν για το καταστρεπτικό έργο των πονηρών πνευμάτων.	-Η Αγία Γραφή μιλάει για τους Αγγέλους. -Η φύση των Αγγέλων. -Το έργο των Αγγέλων. -Δοξολογία του Θεού. -Αγγελιαφόροι του Θεού. -Προστάτες των ανθρώπων. -Τάξεις ή τάγματα. -Οι άγγελοι στη θεία Λειτουργία. -Η συνείδηση των Ορθοδόξων για τους αγγέλους. -Τα πονηρά πνεύματα.	Τα κείμενα είναι συνήθως πολλά σε κάθε διδακτική ενότητα, για να υπάρχει η δυνατότητα επιλογής. Πόσα από αυτά θα επιλεγούν και σε ποια θέση θα χρησιμοποιηθούν θα το αποφασίσει ο συγγραφέας κατά την παρουσίαση της Δ.Ε. Η παρατήρηση αυτή ισχύει για όλες τις ενότητες.

Δ. Ε. 6 «Ποιήσωμεν άνθρωπον...»

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Ευλογητός ει, Κύριε ο Θεός ημών, ...εις τους αιώνας των αιώνων» (Ευχή από περιστατική Ακολουθία, Μικρό Ευχολόγιο, σελ. 384-385).
- «Πλάσας γαρ τον άνθρωπον... διά σπλάγχνα ελέους σου»(Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Β΄ ευχή της Αναφοράς).
- «Δέσποτα Κύριε ο Θεός ημών, ο τη εικόνι σου... ευχαριστή σοι τω αριστοτέχνη» (Βάπτισμα, Ευχή Τριχοκουρίας).
- «Ο Θεός ο άχραντος... αναδείξας δια της συζυγίας» (Ευχή από το μυστήριο του Γάμου).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να επαναφέρουν στη μνήμη τους βασικές αλήθειες περί της δημιουργίας του ανθρώπου από το Θεό. -Να προβληματιστούν πάνω στο γεγονός της φυσικής τάσης του ανθρώπου προς το Θεό. -Να συνειδητοποιήσουν ότι με τη λατρεία του Θεού παρέχεται η δυνατότητα βιωματικής προσέγγισής Του.	-Πόσο μοιάζουμε με το Θεό; («κατ εικόνα», Αθανασία). -Γιατί δημιουργήθηκε ο άνθρωπος; (Σκοπός και ιδιαιτερότητες της δημιουργίας. Η ανθρώπινη χοϊκότητα. Πηγαία η τάση για δοξολογία του δημιουργού). -Λατρεία του Θεού: η δυνατότητα αναγωγής προς το Θεό μέσα από τη δοξολογία του.	

Δ. Ε. 7 Η παρουσία του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Καί ουκ απέστης... ανήγαγες» (Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου, Ευχή Αναφοράς).
- «Ου γαρ απεστράφης... νόμον έδωκας εις βοήθειαν» (Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Ευχή Αναφοράς).
- «...επίσκεψαι τον κόσμον σου εν ελέει και οικτιρμοίς» (Ευχή από διάφορες Ακολουθίες).
- «Συ, Παντοκράτορ, απερινόητε... εμπεριπατείν τω λαώ σου» (Περιστατική ευχή, Μικρό Ευχολόγιο σ. 340).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: Να συνειδητοποιήσουν ότι ο Θεός επεμβαίνει στην ανθρώπινη ιστορία για τη σωτηρία του ανθρώπου και του κόσμου. -Να επαναφέρουν στη μνήμη τους τρόπους παρέμβασης του Θεού. -Να κατανοήσουν το νόημα του ημερολογιακού καθορισμού των χριστιανικών γιορτών σε σχέση με την παρουσία του Θεού στην ιστορία.	-Η ανάγκη της παρουσίας του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία («επίσκεψαι τόν κόσμον σου»). -Ο Θεός μεριμνά συνεχώς για τον άνθρωπο. (Η υπόδειξη «δρόμων σωτηρίας» η πολύμορφη «επίσκεψη» του Θεού). -Οι χριστιανικές γιορτές αποτυπώνουν την παρουσία του Θεού στην ιστορία. (Η ημερολογιακή διαμόρφωση του χριστιανικού εορτολογίου).	

Δ. Ε. 8 Χριστούγεννα: η γιορτή της ενανθρώπησης του Θεού

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «...διά τήν άφατον... γέγονας άνθρωπος» (Λειτουργίες Μ. Βασιλείου και Ι. Χρυσοστόμου, Ευχή Χερουβικού ύμνου).
- «Ότε δέ ήλθε τό πλήρωμα... εν αυτώ τω Χριστώ σου» (Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Ευχή Αναφοράς).
- «...Χριστός γεννάται, την πριν πεσούσαν αναστήσων εικόνα». «...δι «ημάς γάρ εγεννήθη, παιδίον νέον, «ο πρό αιώνων Θεός» (Υμνολογία γιορτής των Χριστουγέννων).
- «Σώσαι θέλων τόν κόσμον... «ως Θεός ακούει Αλληλούια». «...»ο «υψηλός Θεός επί γης... τούς αυτώ βοώντας Αλληλούια». «Όλος ην εν τοις κάτω... τοπική γένονε» (Από τον Ακάθιστο ύμνο).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τα σχετικά με τη διαμόρφωση της γιορτής των Χριστουγέννων. -Να κατανοήσουν το γεγονός και το σκοπό της ενανθρώπησης. -Να βιώσουν το διαχρονικό μήνυμα της γιορτής των Χριστουγέννων.	-Χριστούγεννα - Θεοφάνια: η διαμόρφωση των γιορτών. -Το γεγονός της ενανθρώπησης. (Το «αυτεπάγγελτο» του Θεού. Το πλήρωμα του χρόνου. «Παιδίον νέον, «ο προ αιώνων Θεός». Διά του «ομοίου καλεί τό όμοιον». «Θεϊκή συγκατάβαση» και όχι «τοπική μετάβαση». Η μορφή του δούλου - «σύμμορφος» με τον άνθρωπο). -Σκοπός της ενανθρώπησης η σωτηρία του όλου ανθρώπου (η ανάσταση της «πεσούσης εικόνος». «Ελκύσαι προς το ύψος». Η κατάκριση της αμαρτίας «εν τη σαρκί»- η ζωοποίηση «εν τω Χριστώ»).	

Δ. Ε. 9 Το κήρυγμα και τα θαύματα του Χριστού μέσα από τη Λατρεία

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Καί εμπολιτευσάμενος τω κόσμω... του αληθινού Θεού καί Πατρός» (Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Ευχή της Αναφοράς).
- «Δια γαρ τούτο... κατευνάσας κύματα» (Ευχή του Μ. Αγιασμού, Μικρό Ευχολόγιο, σ. 13-14).
- «Άναρχε, αδιάδοχε... καί των σωμάτων «ημών» (Ευχή του Ευχελαίου, Μικρό Ευχολόγιο, σ. 159).
- «...ο ελθών εις τον κόσμον... ευαγγελιζόμενος ειρήνην» (Ευχή περιστατικής Ακολουθίας, Μικρό Ευχολόγιο, σ. 359).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τις λατρευτικές αναμνήσεις του κηρύγματος, των γεγονότων της ζωής και των θαυμάτων του Χριστού. -Μέσα από τη μελέτη των κειμένων, να κατανοήσουν τις βαθύτερες πτυχές του κηρύγματος και την πνευματική διάσταση των θαυμάτων του Χριστού.	-Γιορτάζοντας τα γεγονότα της ζωής του Χριστού (Περιτομή - Υπαπαντή - Κυριακή Βαΐων - Θωμά -Μυροφόρων). -Το κήρυγμα του Χριστού («Προστάγματα σωτηρίας»- απομάκρυνση από την πλάνη - επίγνωση του αληθινού Θεού - η «ανάπαυσις των κοπιώντων...» - ο ευαγγελισμός της ειρήνης). -Οι λατρευτικές αναμνήσεις των θαυμάτων (η αυτοπρόσωπη παρουσία του Κυρίου <«ου φάσμασιν»> για αληθινή υγεία. Η «απόδοση» του αληθινού φωτός. Οι Κυριακές αναμνήσεις των θαυμάτων. Το βαθύτερο νόημα των θαυμάτων: «Την ψυχήν μου, Κύριε... Χριστέ τω κράτει σου», «Της ψυχής τα όμματα... τό φως τό «υπέρλαμπρον»).	Να παρατεθεί πίνακας με τις ονομασίες των υριακών, κατά τις οποίες έχουμε ανάμνηση του κηρύγματος και των θαυμάτων του Χριστού. (π.χ. υριακή της Σαμαρείτισσας, Κυριακή του Τυφλού).

Δ. Ε. 10 «Προσκυνούμεν σου τά Πάθη, Χριστέ, δείξον «ημίν και την ένδοξόν σου Ανάστασιν».

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «έδωκεν «εαυτόν αντάλλαγμα τω θανάτω... εν πάσι πρωτεύων» (Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Ευχή της Αναφοράς).
- «...πάντα «ο αναμάρτητος «εκουσίως καταδέχεται, ίνα πάσι δωρήσηται την εκ νεκρών ανάστασιν» (Όρθρος Μ. Πέμπτης, Δοξαστικό των Αίνων).
- «Σήμερον κρεμάται... τήν ένδοξόν σου Ανάστασιν» (Όρθρος Μ. Παρασκευής. Ύμνος του ΙΕ΄ Αντιφώνου).
- «Έκαστον μέλος της «αγίας σου σαρκός... «η πλευρά τήν λόγχην» (Όρθρος Μ. Παρασκευής, Ιδιόμελο των Αίνων).
- «Αι μυροφόροι γυναίκες... κηρύξατε τοίς αυτού μαθηταίς» (Όρθρος του Πάσχα, Στιχηρό των Αίνων).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τις Ακολουθίες της Μ. Εβδομάδας. -Να κατανοήσουν το βαθύτερο νόημα των Παθών και της Ανάστασης του Χριστού.	- «Προσκυνούμεν σου τά Πάθη, Χριστέ» (Αναφορά στις Ακολουθίες της Μ. Εβδομάδας. Το Βαθύτερο νόημα των Παθών: η λύτρωση από την αμαρτία - η προετοιμασία της Ανάστασης).. - «Δείξον «ημίν και την ένδοξόν σου Ανάστασιν» (Η γιορτή της Ανάστασης. Ανάσταση, αρχή μιας καινούργιας πραγματικότητας. Η ανάσταση της σάρκας. Η νίκη του Χριστού κατά του θανάτου. Η έννοια του «πρωτότοκου» των νεκρών).	

Δ. Ε. 11 Η συμμετοχή του Χριστιανού στο Πάθος και την Ανάσταση του Χριστού

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Ερχόμενος «ο Κύριος... εν τη βασιλεία των ουρανων» (Όρθρος Μ. Δευτέρας, Ιδιόμελο των Αίνων).
- «» Ο Νυμφίος, «ο κάλλει «ωραίος... «ως εύσπλαγχνος»(Όρθρος Μ. Τρίτης, Ιδιόμελο των Αποστίχων).
- «Τη μυστική εν φόβω... εκπλύνοντες» (Όρθρος Μ. Πέμπτης. Οίκος του κανόνα).
- «Μυσταγωγών σου, Κύριε... της ζωης «η άμπελος» (Όρθρος Μ. Πέμπτης, Ιδιόμελο των Αποστίχων).
-Απόσπασμα από τον Κατηχητικό Λόγο του Αγ.Ι. Χρυσοστόμου.

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συνειδητοποιήσουν σε τι συνίσταται η συμμετοχή στο Πάθος του Χριστού. -Να αντιληφθούν ότι η συμμετοχή στο Πάθος είναι προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην Ανάσταση. -Να κατανοήσουν την έννοια «μίμηση του Χριστού» και να την επιδιώξουν.	- «Δεύτε ουν καί «ημείς συμπορευθώμεν αυτώ καί συσταυρωθώμεν» (Η κάθαρση της διανοίας. Η νέκρωση των ηδονών του βίου. Η μέθεξη των παθημάτων: συμμετοχή στο «πνευματικό δείπνο». Η «υποταγή εις αλλήλους» κατά το παράδειγμα του Χριστού. «Διακονήσαι» και όχι «Διακονηθήναι»). -Η ενότητα των πιστών με το Χριστό («μείνατε εν εμοί, ίνα βότρυν φέρητε, εγω γαρ ειμί της ζωής «η άμπελος» : η ενότητα των πιστών και η πνευματική καρποφορία είναι δυνατή μόνο μέσα στην Εκκλησία). -Συμμετοχή στην Ανάσταση (Αναφορά στον Κατηχητικό Λόγο του Αγ. Ι. Χρυσοστόμου).	

Δ. Ε. 12 «Θανάτου «εορτάζομεν νέκρωσιν...»

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Όντως φοβερώτατον... αποτέμνεται» (Νεκρώσιμο Ιδιόμελο, Νεκρώσιμος Ακολουθία).
- «» Ο θάνατός σου, Κύριε,... ηνέωκτο» (Νεκρώσιμο Ιδιόμελο, Νεκρώσιμος Ακολουθία).
- «Χριστός σε αναπαύσοι... δείξοι πολίτην» (Τροπάριο των Μακαρισμών. Νεκρώσιμος Ακολουθία).
- «Κύριε «ο Θεός «ημών, «ο τη αρρήτω... τό δέ σώμα εις τά εξ ων συνετέθη αναλύεσθαι»(Ευχή εις ψυχορραγούντας, Μικρό Ευχολόγιο, σελ. 192).
- «Είπεν «ο Κύριος... εκ τού θανάτου εις τήν ζωήν» (Ιω. 5, 23-25).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να κατανοήσουν το νόημα της ζωής και του θανάτου για το Χριστιανό μέσα από την εξέταση των κειμένων και τη συζήτηση. -Να αισθανθούν τη δύναμη της χριστιανικής ελπίδας, που ξεπερνά το γεγονός του θανάτου.	-Το φοβερό μυστήριο του θανάτου (Ο χωρισμός ψυχής-σώματος. Η διάσπαση της ανθρώπινης «αρμονίας». Η νέκρωση της ανθρώπινης σάρκας) -Η ανθρώπινη «αθανασία» (Η επάνοδος του ανθρώπου στον Παράδεισο. Η «χώρα των ζώντων»). -Η «μετάβαση» από το θάνατο στη ζωή (Κοίμηση- Κοιμητήρια).	

Δ. Ε. 13 Τι μπορεί να μάθει ο άνθρωπος για το θεό;
Προσέγγιση της γιορτής της Μεταμόρφωσης.

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Όρος τό ποτέ... Μεταμόρφωσις» (Στιχηρό Ιδιόμελο του Εσπερινού).
- «Οι Μαθηταί σου, Λόγε, έρριψαν... της δόξης τόν Κύριον» (Στιχηρό Ιδιόμελο του Εσπερινού).
- «Οι εν τω όρει τω Θαβώρ... φιλάνθρωπος» (Στιχηρό Ιδιόμελο της Λιτής, Εσπερινός).
- «Δεύτε αναβώμεν... εις τους αιώνας» (Δοξαστικό της Λιτής).
- «» Ο πάλαι τω Μωσεί συλλαλήσας... αναλαβούσαν ουσίαν»
- «...εν εμοί τον Πατέρα επιγνώσεσθε, φωτί εξαστράψω απροσίτω...».

« Επί τού όρους μετεμορφώθης... εθεάσαντο».

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να κατανοήσουν το μήνυμα της γιορτής της Μεταμόρφωσης. -Να συνειδητοποιήσουν τη δυνατότητα γνώσης του Θεού μέσα από το πρόσωπο του Χριστού. -Να λάβουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για μια βιωματική προσέγγιση του θέματος της Θεοπτίας.	-Το νόημα της γιορτής της Μεταμόρφωσης (Η φανέρωση του «πρό αιώνων κεκαλυμμένου μυστηρίου»). -Η γνώση του Θεού στην Π.Δ. μέσα από σύμβολα. -Ο Χριστός είναι η φανέρωση του Θεού στον κόσμο (Η «επίγνωση» του Θεού - Το «άκτιστο» φως» - Θεοπτία - ο φωτισμός του Θεού που προέρχεται από τη σχέση με το Θεό.	

Δ. Ε. 14 Ο Τριαδικός Θεός: οι γιορτές της Πεντηκοστής και του Αγίου Πνεύματος

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Ευλογητός ει, Χριστέ... φιλάνθρωπε,δόξα σοι»(Απολυτίκιο της Πεντηκοστής).
- «Πεντηκοστήν «εορτάζομεν... Δημιουργέ τού παντός, Κύριε, δόξα σοι» (Ιδιόμελο του Εσπερινού της Πεντηκοστής).
- «Πάντα χορηγεί τό Πνεύμα τό Άγιον... Παράκλητε, δόξα σοι» (Ιδιόμελο του Εσπερινού της Πεντηκοστής).
- «Δεύτε, λαοί, τήν τρισυπόστατον Θεότητα... Τριάς «Αγία, δόξα σοι» (Δοξαστικό του Εσπερινού της Πεντηκοστής).
- «Γλώσσαι ποτε συνεχύθησαν... πρός σωτηρίαν των ψυχών «ημών»(Δοξαστικό των στίχων Εσπερινού της Πεντηκοστής).
- «Τό Πνεύμα το Άγιον φως και ζωή... εις νομάς χαρισμάτων» (Ιδιόμελο των Αίνων της Πεντηκοστής).
- «Βασιλεύ Ουράνιε... αγαθέ τάς ψυχάς «ημών»(Δοξαστικό των Αίνων της Πεντηκοστής).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να επαναφέρουν στη μνήμη τους τα γεγονότα και να αντιληφθούν την ουσία της γιορτής της Πεντηκοστής. -Να γνωρίσουν τη διδασκαλία της ορθόδοξης Εκκλησίας περί του Τριαδικού Θεού. -Με τη βοήθεια της γνώσης αυτής, να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της ορθόδοξης Τριαδολογίας για το σημερινό άνθρωπο (Ενότητα ουσίας-διάκριση προσώπων). -Να κατανοήσουν την αλήθεια της αγιαστικής παρουσίας του Αγ. Πνεύματος στην ανθρώπινη ζωή μέσα από τα Μυστήρια και τις αγιαστικές πράξεις.	-Το Περιεχόμενο της γιορτής της Πεντηκοστής (φωτισμός των Αποστόλων: Φωτισμός της οικουμένης. Η Πεντηκοστή, «συμπλήρωση της ελπίδας». Ο «σοφισμός» των γλωσσών: η «συμφωνία» για τη σωτηρία του κόσμου). -Ο Τριαδικός Θεός (η «Τρισυπόστατη Θεότητα»: «μία Θεότης». Η ιδιαιτερότητα των προσώπων της Αγίας Τριάδας. Τι σημαίνει για το σημερινό άνθρωπο η ενότητα των Προσώπων της Αγίας Τριάδας). -Άγιο Πνεύμα και Λατρεία: ο αγιασμός της κτιστής φύσης (Αναφορά στα Μυστήρια και τις αγιαστικές πράξεις). -Εκκλησία και Θ. Χάρη.	Να παρατεθεί η εικόνα της Πεντηκοστής με σύντομο ερμηνευτικό σχόλιο.

Δ. Ε. 15 Συναγμένοι στη θεία Ευχαριστία: η ουσία της Εκκλησίας

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Ημάς δε πάντας... εις «ενός πνεύματος κοινωνίαν» (Λειτουργία Μ. Βασιλείου, Ευχή καθαγιασμού).
- «Κύριε ο Θεός ημών ο παντοκράτωρ, «ο μόνος άγιος... καί επί πάντα τόν λαόν σου» (Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου, Ευχή Προσκομιδής).
- «Ο πάντων Θεός καί δεσπότης... Σωτήρος «ημών Ιησού Χριστού» (Λειτουργία Ιακ. Αδελφ., Ευχή ασπασμού).
- «Μνήσθητι, Κύριε, τού περιεστώτος λαού... εύχεσθαι «υπέρ αυτών» (Λειτουργία Μ. Βασιλείου. Ευχή μετά τον καθαγιασμό).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τα σχετικά με την έννοια της Εκκλησίας στον αρχικό Χριστιανισμό. -Να συνειδητοποιήσουν ότι η ευχαριστιακή σύναξη αποτελεί το κέντρο της ζωής της Εκκλησίας. -Να παρακινηθούν ώστε να βιώσουν τα αγαθά που προέρχονται από την ευχαριστιακή σύναξη.	-Η ίδρυση της Εκκλησίας και η πορεία της στα πρώτα χρόνια του Χριστιανισμού. -Η ευχαριστιακή Σύναξη και η Εκκλησία (Ενοποίηση όλων των μελών - η «μετοχή εκ τού «ενός άρτου» - Ο σύνδεσμος της ειρήνης και της αγάπης» - Ο «αγιασμός» του Θεού, εγγύηση της εκκλησιαστικής ενότητας). -Το έργο της Εκκλησίας μέσα από τα ευχαριστιακά κείμενα (Η κοινωνική πρόνοια στα πλαίσια των αγαπών - η ευχαριστιακή προσευχή για τις ανθρώπινες ανάγκες - Η ανάμνηση της πορείας της Εκκλησίας).	

Δ. Ε. 16 Παναγία: η μητέρα του Χριστού

ΚΕΙΜΕΝΑ

-Τα Απολυτίκια των τεσσάρων θεομητορικών γιορτών (Γενέθλιο. Εισόδια. Ευαγγελισμός. οίμηση).

- «Θεός όπου βούλεται... διά της συγκράσεως» (Στιχηρό Προσόμοιο Εσπερινού του Ευαγγελισμού).

- « Εξέστη τά σύμπαντα... σωτηρίαν βραβεύουσα» (Ειρμός Ε΄ Ωδής του κανόνα του Ακάθιστου Ύμνου).

- «Πρεσβεία θερμή και τείχος απροσμάχητον, ελέους πηγή τού κόσμου καταφύγιον» (Κάθισμα του Μικρού Παρακλητικού ανόνα).

- «Προστασία των Χριστιανών ακαταίσχυντε, μεσιτεία πρός τόν ποιητήν αμετάθετε» (Κοντάκιο του μικρού Παρακλητικού ανόνα).

- «Μεταβολή των θλιβομένων... «η μόνη προστασία των πιστών» (Τροπάριο του Μικρού Παρακλητικού ανόνα).

- «Την πάσαν ελπίδα μου... «υπό τήν σκέπην σου» (Τροπάριο του Μικρού Παρακλητικού Κανόνα).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να προσεγγίσουν βασικές αλήθειες που αφορούν στο πρόσωπο της Θεοτόκου. -Να γνωρίσουν καλύτερα το Περιεχόμενο και το μήνυμα κάθε θεομητορικής γιορτής. -Να συνειδητοποιήσουν τη θέση της Θεοτόκου στη λαϊκή ευσέβεια. -Να λάβουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία, ώστε να ενισχύσουν την προσωπική τους σχέση με το πρόσωπο της Θεοτόκου.	-Οι γιορτές της Παναγίας (Η διαμόρφωση των θεομητορικών γιορτών. Οι πηγές των γεγονότων). -Οι Ακολουθίες προς τιμήν της Θεοτόκου (Ακάθιστος Ύμνος. Παρακλητικοί κανόνες. Η Θεοτόκος σε μεμονωμένους ύμνους (Θεοτοκία). Ευχές σε ποικίλες Ακολουθίες). -Η θέση της Θεοτόκου στο σχέδιο της θείας Οικονομίας (Σχόλια στα γεγονότα του Ευαγγελισμού και της οίμησης. Η ορθόδοξη διδασκαλία γιά τη Θεοτόκο). -Η ευσέβεια του ελληνικού λαού προς τη Θεοτόκο (Αναφορά στις λαϊκές παραδόσεις προς τιμή της Θεοτόκου. Η Παναγία απέναντι στις ανθρώπινες ανάγκες και δοκιμασίες).	

Δ. Ε. 17 Η λειτουργική ανάμνηση των αγώνων κατά των αιρέσεων

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Υπερδεδοξασμένος ει, Χριστέ... πολυεύσπλαγχνε, δόξα σοι» (Απολυτίκιο της Κυριακής των Αγίων Πατέρων).

- «Των αποστόλων τό κήρυγμα... της ευσεβείας τό μέγα μυστήριον» Κ οντάκιο της Κυριακής των Αγίων Πατέρων).

- «Ταις μυστικαίς σήμερον του Πνεύματος... ελεηθήναι τας ψυχάς «ημών» (Κυριακή των Αγίων Πατέρων, Δοξαστικό του Εσπερινού).

- «Των « Αγίων Πατέρων «ο χορός... «υπέρ των ψυχών «ημών» (Κυριακή των Αγίων Πατέρων, Δοξαστικό των Αίνων).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τους αγώνες της Εκκλησίας κατά των αιρέσεων. -Να κατανοήσουν την έννοια του δόγματος. -Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία των αποφάσεων των Οικουμενικών Συνόδων για τη διαφύλαξη της αλήθειας. -Να αισθανθούν το ρόλο των Πατέρων των Οικουμενικών Συνόδων ως φωτεινών παραδειγμάτων για τους σύγχρονους πιστούς στους αντιαιρετικούς αγώνες.	-Η εμφάνιση των αιρέσεων και η αντιμετώπισή τους από την Εκκλησία. -Η ανάμνηση των αγώνων κατά των αιρέσεων (Οι υριακές των Αγίων Πατέρων Α΄ και Ζ΄ Οικουμενικών Συνόδων. Οι Πατέρες ενισχύονται από τον ίδιο το Θεό). -Τα δόγματα της Εκκλησίας (Η οριοθέτηση και «κραταίωση» της αληθινής πίστης. Η έννοια της «ορθοτόμησης του μυστηρίου της αληθείας». Ευσέβεια και αληθινή πίστη). -Η ευθύνη των μελών της Εκκλησίας για την περιφρούρηση της αλήθειας).	

Δ. Ε. 18 Οι άγιες εικόνες: έκφραση της πίστης

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Την άχραντον εικόνα σου ... παραγενόμενος εις το σώσαι τόν κόσμον» (Απολυτίκιο Κυριακής της Ορθοδοξίας).
- «Η χάρις επέλαμψε της αληθείας...και ευλόγησον την κληρονομίαν σου» (Κυριακή της Ορθοδοξίας, Δοξαστικό των αποστίχων του Εσπερινού).
- «Ο απερίγραπτος Λόγος του Πατρός... και λόγω ταύτην ανιστορούμεν» (Κυριακή της Ορθοδοξίας, Κοντάκιο του Κανόνα).
- «Οι Προφήται ως είδον... « (Απόσπασμα από το Συνοδικό της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν το Περιεχόμενο της Κυριακής της Ορθοδοξίας. -Να κατανοήσουν την αναγωγική δύναμη των εικόνων στο πρωτότυπο. -Να μυηθούν (έστω κατά τρόπο εισαγωγικό) σε θέματα τεχνοτροπίας των εικόνων. -Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της εικόνας στην ορθόδοξη παράδοση και στην προσωπική ζωή των πιστών.	-Η αναστήλωση των εικόνων (Αναφορά στον εορτασμό της υριακής της Ορθοδοξίας). -Η βαθύτερη έννοια της εικόνας (Η «ανιστόρησις της σωτηρίας έργω καί λόγω». «» Ημίν γάρ δόξα τού σαρκωθέντος «η μορφή»). -Η εικόνα στην ορθόδοξη παράδοση (Οι Σχολές της αγιογραφικής τεχνοτροπίας. Λαϊκή ευσέβεια ιδιαίτερα για τον ελληνικό χώρο. Η σημασία της εικόνας στην προσωπική ζωή των πιστών).	-Παράθεση αντιπροσωπευτικών εικόνων από τις διάφορες σχολές αγιογραφικής τεχνοτροπίας. -Παράθεση φωτογραφιών από αγιογραφικά εργαστήρια.

Δ. Ε. 19 Η μνήμη των αγίων: αφορμές για ένα σύγχρονο ανθρωπολογικό προβληματισμό

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Των εν όλω τω κόσμω μαρτύρων σου... ταίς ψυχαίς ημών το μέγα έλεος» (Απολυτίκιο των Αγίων Πάντων).
- «Ως απαρχάς της φύσεως... συντήρησον πολυέλεε» (Κυριακή των Αγίων Πάντων, Κοντάκιο του κανόνα).
- «Δεύτε πάντες οι πιστεί των αγίων Πάντων τήν πανένδοξον μνήμην... ταις ψυχαίς ημών τό μέγα έλεος» (Κυριακή των Αγίων Πάντων, Τροπάριο της Λιτής).
- «Δεύτε άπαντες πνευματικώς ευφρανθώμεν... τήν αεισέβαστον μνήμην υμών» (Κυριακή των Αγίων Πάντων, Τροπάριο της Λιτής).
- «Τη νυν πανηγύρει συνδράμωμεν... αξίωσον ημάς ως φιλάνθρωπος» (Κυριακή των Αγίων Πάντων, Δοξαστικό της Λιτής).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν το Περιεχόμενο της γιορτής των Αγίων Πάντων. -Να κατανοήσουν την ενότητα μνήμης των διάφορων ομάδων Αγίων. -Να αισθανθούν το μήνυμα της γιορτής των Αγίων για τον πιστό. -Να συνειδητοποιήσουν την ταύτιση «αγιότητας» και «αληθινού ανθρώπου».	-Η Μνήμη των Αγίων Πάντων Αναφορά στην υριακή των Αγίων Πάντων, με την οποία κλείνει ο κύκλος Τριωδίου, Πεντηκοσταρίου. Οι ομάδες των Αγίων (Ο Βαπτιστής του Χριστού - οι Απόστολοι - οι Προφήτες - οι Μάρτυρες - οι Ιεράρχες - οι Διδάσκαλοι - οι Όσιοι - οι Ασκητές - οι Δίκαιοι - οι Άγιες γυναίκες). Σχόλια στις διάφορες ομάδες (Προφήτες: αυτοί που δίδαξαν και προείπαν την έλευση του Χριστού. Απόστολοι: «οι τα έθνη σαγηνεύσαντες». Ασκητές: «νεκρώσαντες τά πάθη της σαρκός, τον νούν θείω έρωτι επτερώσατε εις ουρανούς ανίπτασθαι»)». -Τι σημαίνει για τον πιστό ο γιορτασμός της μνήμης των Αγίων («μίμησις αγίων μίμησις Χριστού». Οι Άγιοι «παρέχουν χαρίσματα». Οι μνήμες των Αγίων: «πνευματική τράπεζα και κρατήρ μυστικός, εξ ηδέων εδεσμάτων ευφροσύνης πλήρης»). -Άγιος, ο αληθινός άνθρωπος (Η «καταλλαγή» με το Θεό, οδηγεί στην «καταλλαγή» με τον άνθρωπο και τη φύση. Η αφανής αγιότητα. Οι Άγιοι «αλάτι» της γης).	-Να παρατεθεί εικόνα των Αγίων Πάντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ Δ. Ε. 20-30

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ:

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν απαραίτητα ιστορικά στοιχεία σχετικά με τη σύσταση και τη μορφολογική εξέλιξη των Μυστηρίων και των υπόλοιπων αγιαστικών πράξεων.

-Να συνειδητοποιήσουν το αγιαστικό Περιεχόμενο των Μυστηρίων.

-Να θελήσουν να συμμετάσχουν ενεργότερα στη λατρεία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Η σχέση κλήρου και λαού στη λατρεία.

-Σύσταση, ιστορία και θεολογία περί της θ. Ευχαριστίας.

-Ιδιαίτερες πτυχές των μυστηρίων του Βαπτίσματος, Χρίσματος, Γάμου, Μετάνοιας, Ιεροσύνης και Ευχελαίου.

-Οι υπόλοιπες λειτουργικές πράξεις.-Σημαντικές λειτουργικές περίοδοι: Τριώδιο - Μ. Σαρακοστή - Πεντηκοστάριο.

Δ. Ε. 20 Κλήρος και λαός στη λατρεία

ΚΕΙΜΕΝΑ

Αποσπάσματα από ευχές και διακονικές αιτήσεις της θ. Ευχαριστίας, που να εμφαίνουν την ενότητα κλήρου και λαού.

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συνειδητοποιήσουν ότι με το Βάπτισμά τους συμμετέχουν στη γενική Ιεροσύνη. -Να αισθανθούν ότι κατά τη λατρεία επέχουν θέση συνιερουργού. -Να αντλήσουν από τά λειτουργικά κείμενα τις επιβεβαιωτικές μαρτυρίες για τη θέση τους στη λατρεία. -Να θελήσουν να συμμετάσχουν στο εξής ενεργότερα στη λατρεία.	-Η Χάρη της γενικής Ιεροσύνης. -Η συμμετοχή του λαού στην τέλεση των Μυστηρίων (Ανάλυση των πτυχών της «συνιερουργίας»). -Η λειτουργική γλώσσα: μαρτυρία για την ενότητα κλήρου και λαού (Η δομή της λειτουργικής προσευχής. Η έννοια της «σύναξης»).	Να παρατεθεί φωτογραφικό υλικό που να παρουσιάζει τη συνύπαρξη κλήρου και λαού κατά την τέλεση διαφόρων Μυστηρίων.

Δ. Ε. 21 Η είσοδος και ένταξη στην Εκκλησία: τα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος

ΚΕΙΜΕΝΑ

- « Επί τω ονόματί σου, Κύριε,... καί εις τους αιώνας των αιώνων» (Ακολουθία του Βαπτίσματος, Ευχή κατηχήσεως).

- «Δέσποτα Κύριε ο Θεός ημών, προσκάλεσαι τόν δούλον σου... καί εις τους αιώνας» (Ακολουθία του Βαπτίσματος, Ευχή ονοματοδοσίας).

- «Ευλογητός ει, Κύριε ο Θεός ο Παντοκράτωρ... καί εις τούς αιώνας των αιώνων»(Ακολουθία του Βαπτίσματος, Ευχή του Μύρου).

- «Το ιερώτατον Βάπτισμα... τήν τριήμερον έγερσιν» (Συμεών Θεσ/νίκης, Διάλογος ΞΒ΄, P.G. 155, 221 Β).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν στοιχεία σχετικά με την ίδρυση, την ιστορία και τη θεολογία των μυστηρίων του Βαπτίσματος και του Χρίσματος. -Να διδαχθούν τις βαθύτερες πτυχές των επιμέρους τμημάτων του Βαπτίσματος. -Να αξιολογήσουν το χάρισμα του δικού τους Βαπτίσματος και να συνειδητοποιήσουν την ιδιαιτερότητα της χριστιανικής τους ύπαρξης με βάση το Βάπτισμα και το Χρίσμα τους.	-Ιστορικά στοιχεία για το Βάπτισμα (Σύσταση από το Χριστό. Η σύνδεση Βαπτίσματος και πασχάλιας νύχτας. αποχή/απήχηση και νηπιοβαπτισμός: η κατήχηση ως προετοιμασία για το Βάπτισμα- Η καθολική επικράτηση του νηπιοβαπτισμού). -Τελεσιουργία του Βαπτίσματος (Τα τμήματα της τελεσιουργίας. Περί του αναδόχου. Τα υλικά στοιχεία του Βαπτίσματος). -Η θεολογία του μυστηρίου του Βαπτίσματος (Μυστήριο εισόδου. «Χριστόν ενεδύσασθε»: Το μυστήριο της Αναγέννησης). - «Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου. Αμήν»: το μυστήριο του Χρίσματος (Ιστορικά και θεολογικά στοιχεία για το Χρίσμα. Η ευθύνη της πίστης για το βαπτισμένο και χρισμένο Χριστιανό).	-Μπορεί να χρησιμοποιηθεί μετάφραση των κειμένων από το βιβλίο «Το Βάπτισμα» (Ι. Κογκούλη, Χ. Οικονόμου, Π. Σκαλτσή, εκδ. «ΛΥΔΙΑ» Θεσ/νίκη 1992). -Μπορεί να χρησιμοποιηθεί φωτογραφικό υλικό από το παραπάνω βιβλίο.

Δ. Ε. 22 Ίδρυση και ιστορική εξέλιξη της θείας Ευχαριστίας

ΚΕΙΜΕΝΑ

-Α΄ ορ. 11, 23-26.

-Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων, ΒΕΠΕΣ 2, 218 («Περί δέ της ευχαριστίας... και η δύναμις δια Ιησού Χριστού εις τούς αιώνας»).

-Ιουστίνου, Α΄ Απολογία 67, 2, 3, 4, ΒΕΠΕΣ 3, 198 (Τη τού «ηλίου λεγομένη «ημέρα... διά των διακόνων πέμπεται).

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν τα σχετικά με την ίδρυση και την αρχική μορφή της θ. Ευχαριστίας και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της σύστασης του Μυστηρίου από το Χριστό

-Να κατανοήσουν τη θέση της θ. Ευχαριστίας στο Χριστιανισμό των πρώτων αιώνων.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι η σημερινή μορφή της θ. Ευχαριστίας είναι αποτέλεσμα μακράς εξέλιξης, χωρίς όμως ν αλλάζει ο πυρήνας της.

Περιεχόμενο

-Η θ. Ευχαριστία και ο Μυστικός Δείπνος (Το εβραϊκό και το χριστιανικό πασχαλινό δείπνο. Η σημασία της σύστασης του Μυστηρίου από το Χριστό).

-Η θ. Ευχαριστία κατά την αποστολική και μεταποστολική εποχή (Οι «αγάπες». Τα πρώτα μορφολογικά στοιχεία: ανάγνωση αποστολικών επιστολών- ασπασμός ειρήνης- ευλογία πιστών- ιδρυτικοί λόγοι- καθαγιαστική επίκληση- θεία Κοινωνία).

-Η σύνθεση των ευχών (Από την ελεύθερη έμπνευση- «;οση δύναμις αυτω»- στη διαμόρφωση οριστικού κειμένου. Η δογματική κρυστάλλωση μέσα από τις ευχές).

-Οι πρώτες λειτουργίες- Η διαμόρφωση της Λειτουργίας του Αγίου Ι. Χρυσοστόμου),

Παρατηρήσεις

Να παρατεθούν φωτογραφίες με ευχαριστιακά θέματα των πρώτων αιώνων (αρχαιολογικά ευρήματα κατακομβών).

Δ. Ε. 23 Το βαθύτερο νόημα της θείας Ευχαριστίας

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Έλλαμψον εν ταίς καρδίαις ημών... καί εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν»(Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου,Ευχή του Ευαγγελίου).
- «Υπέρ πλεόντων, οδοιπορούντων...» (Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου, Διακονικές αιτήσεις).
- «Αγαπήσωμεν αλλήλους, ίνα εν ομονοία ομολογήσωμεν» (Προτροπή προς τους πιστούς στη Λειτουργία του Ι. Χρυσοστόμου).
- «Μεμνημένοι τοίνυν... καί ενδόξου πάλιν παρουσίας» (Ανάμνηση κατά τη Λειτουργία του Ι. Χρυσοστόμου).
- «Σοι παρακατατιθέμεθα... ή εις κατάκριμα» (Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου, Ευχή πριν από τη Μετάληψη).
- «Είδομεν τό φως... ημάς έσωσεν» ((Λειτουργία Ι. Χρυσοστόμου, Ευχαριστήριος ύμνος μετά τη θεία Μετάληψη).

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν το Περιεχόμενο των επιμέρους τμημάτων της θ. Ευχαριστίας

-Να κατανοήσουν το βαθύτερο νόημα των τμημάτων αυτών.

-Με βάση τη γνώση και την κατανόηση αυτή, να ενισχύσουν και να αυξήσουν τα προσωπικά τους βιώματα συμμετοχής στη θ. Ευχαριστία.

Περιεχόμενο

-Ο λόγος του Θεού στη θ. Ευχαριστία (Αναφορά στο πρώτο μέρος της θ. Ευχαριστίας και στα επιμέρους τμήματά του).

-Η προσευχή για τον άνθρωπο και τη φύση (Αναφορά στις διακονικές αιτήσεις της θ. Ευχαριστίας).

-Η κοινή πίστη και η αλληλοσυγχώρηση: προϋπόθεση για τη θεία Κοινωνία (Σύμβολο Πίστης - τα προ της Αναφοράς).

-Η ανάμνηση των θεϊκών ευεργεσιών και η καθαγιαστική Επίκληση (Ευχές Αναφοράς- Επίκληση).

-Ζώντες και «κεκοιμημένοι», ενωμένοι στη θ. Ευχαριστία (Δίπτυχα ζώντων και κεκοιμημένων).

-Η θεία Κοινωνία (Ευχές προετοιμασίας και Ευχαριστίας).

Παρατηρήσεις

-Να παρατεθεί σχεδιάγραμμα με τα τμήματα της θ. Ευχαριστίας.

-Να παρατεθεί φωτογραφικό υλικό από την τέλεση της θ. Ευχαριστίας.

-Συνιστάται η επιλογή αποσπασμάτων σχετικών με το βαθύτερο νόημα της θ. Ευχαριστίας, από το έργο του Ν. αβάσιλα, «Ερμηνεία της θ. Λειτουργίας».

Δ. Ε. 24 Το μυστήριο της Μετάνοιας

ΚΕΙΜΕΝΑ

-Ματθ. 18,18. -Ιω. 20, 23. -Β΄ ορ. 7,10. -Γαλ. 6,1.
- «Ο Θεός, ο Σωτήρ ημών, «ο δια του προφήτου σου Νάθαν... και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν» (Ευχή επί εξομολογουμένων).

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να συνειδητοποιήσουν την έννοια της μετάνοιας.

-Να αντιληφθούν το θεοσύστατο χαρακτήρα της μετάνοιας και τη σημασία της για τη ζωή της Εκκλησίας.

-Να ευαισθητοποιηθούν στο θέμα της αυτογνωσίας(συναίσθηση των προσωπικών λαθών και αμαρτημάτων).

-Να αποδεχθούν τη σημασία της συγνώμης τόσο για την προσωπική τους πρόοδο όσο και για την εκκλησιαστική διακοινωνία.

Περιεχόμενο

-Η έννοια της αμαρτίας (Η αμαρτία ως διχασμός από το Θεό, τό συνάνθρωπο και τη φύση).

-Σύσταση και ιστορική εξέλιξη του μυστηρίου της Μετάνοιας (Η βιβλική θεμελίωση του Μυστηρίου. Η σύνδεση με τη θεία Ευχαριστία).

-Βαθύτερες πτυχές του μυστηρίου της Μετάνοιας (Η έννοια της μετάνοιας: η συναίσθηση και ομολογία της αμαρτίας αποτελεί το κέντρο του Μυστηρίου. Η άφεση των αμαρτιών: επανασύνδεση με την Εκκλησία. Το απόρρητο της Εξομολόγησης).

-Τι σημαίνει το μυστήριο της Μετάνοιας για το σύγχρονο άνθρωπο (Η χριστιανική αυτοσυνειδησία. Η έννοια της πνευματικής καθοδήγησης. Ψυχοσωματική αξία της μετάνοιας. Μετάνοια και κοινωνικότητα).

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 25 Η ευλογία για μια ζωή συζυγίας: το βαθύτερο νόημα του μυστηρίου του Γάμου

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Ο Θεός ο άγιος, ο πλάσας...και εις τούς αιώνας των αιώνων» (Ακολουθία του Γάμου, ευχή αρμόσεως).

-Εφ. 5, 20-23 (Ακολουθία του Γάμου, αποστολικό ανάγνωσμα).

- «Ο Πατήρ, ο Υιός καί τό Άγιον Πνεύμα... και πάντων των Αγίων» (Ακολουθία του Γάμου. Ευχή ευλογίας πριν από την απόλυση).

- «Ο Γάμος μεταμορφώνει»: απόσπασμα από το βιβλίο του Αλεξάνδρου Ελχανίνωφ «Ημερολόγιο ενός Ρώσου ιερέα», που παρατίθεται στο βιβλίο του Ι. Μάγιεντορφ, «Γάμος, μια ορθόδοξη προοπτική», εκδ. Μητροπόλεως Θηβών και Λεβαδείας, 1983.

-Ι. Χρυσοστόμου, Ομιλία 20 στην προς Εφεσίους, Ε.Π.Ε. 21, (Χρυσοστόμου έργα), σ. 198(16)-200(18).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν όλες τις ιδιαίτερες νοηματικές πτυχές του μυστηρίου του Γάμου. -Να ευαισθητοποιηθούν στα μηνύματα της Ακολουθίας του Γάμου. -Να συνειδητοποιήσουν την έννοια της συζυγίας καθώς και τα εφόδια που παρέχει η Εκκλησία για τη δημιουργία μιας αρμονικής οικογένειας. -Να προβληματιστούν πάνω στη δυνατότητα ή όχι συνύπαρξης χριστιανικής πίστης και πολιτικού γάμου.	- «Και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν»: πτυχές του μυστηρίου του Γάμου (Η άρμοση. Θεολογία της ένωσης. «Τό μυστήριον τούτο μέγα εστίν»). -Οι συμβολισμοί των τελουμένων (Δακτύλιοι, στέφανοι, ποτήριο, χορός, ευχές, κουμπάρος). -Οι σκοποί του Γάμου: τελείωση προσώπων σε διάφορα επίπεδα ψυχολογικό, κοινωνικό (κοινωνία προσώπων), βιολογικό, ηθικό»-τεκνογονία. -Βαπτισμένος Χριστιανός και πολιτικός γάμος (Υπάρχει δυνατότητα συνύπαρξης; Τι σημαίνει για ένα βαπτισμένο η συμμετοχή στον πολιτικό γάμο;).	Να παρατεθεί φωτογραφικό υλικό από το μυστήριο του Γάμου.

Δ. Ε. 26 Πνευματική διακονία: το μυστήριο της Ιεροσύνης

ΚΕΙΜΕΝΑ

-Α΄ Τιμ. 4, 14. -Β΄ Τιμ. 1, 6. -Εβρ. 8, 1 και 4,14 - 5,15.

- «Ο Θεός, ο μέγας εν δυνάμει... και του« Αγίου Πνεύματος» (Ευχή χειροτονίας Πρεσβυτέρου).

- «Κύριε ο Θεός ημών, ο δια το μη δύνασθαι... και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν» (Ευχή χειροτονίας Επισκόπου).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συνειδητοποιήσουν ότι το μυστήριο της Ιεροσύνης στηρίζεται στην Αποστολική διαδοχή, που είναι η βασική εγγύηση γνησιότητας της Εκκλησίας. -Μέσα από τη γνώση όλων των σχετικών με την Ιεροσύνη στοιχείων, να παρακινηθούν για μια ουσιαστική συνεργασία με τους κληρικούς στο αγιαστικό, διδακτικό, ιεραποστολικό, απολογητικό και διοικητικό έργο της Εκκλησίας.	-Η σύσταση του Μυστηρίου και η αποστολική διαδοχή (Η Ιεροσύνη του Χριστού. Η Ιεροσύνη ως κριτήριο γνησιότητας της Εκκλησίας). -Η ειδική Ιεροσύνη: έννοια και ευθύνες (Περί της τελεσιουργίας του μυστηρίου της Ιεροσύνης: έμφαση στον σύνδεσμο με τη θεία Ευχαριστία. Η «παρουσία» στο θυσιαστήριο. «Ιερουργείν τόν λόγον της αληθείας». «Ανακαινίζειν τον λαόν». «Μιμητής τού αληθινού ποιμένος, τιθέμενος τήν ψυχήν υπέρ των προβάτων». «Οδηγός τυφλών, φως των εν σκότει, παιδευτής αφρόνων, διδάσκαλος νηπίων, φωστήρας του κόσμου»). -Η συνύπαρξη εξουσίας και διακονίας. Πνευματική διακονία και επαγγελματισμός. Το μυστήριο της Ιεροσύνης στο σύγχρονο κόσμο (Το πρόσωπο του ιερέα. Η ιστορία του ράσου. Οι συνευθύνες κλήρου και λαού). -Η Ιεροσύνη στις άλλες χριστιανικές Ομολογίες.	Συνιστάται η επιλογή (κατά την κρίση του συγγραφέα) αποσπασμάτων από τους «Περί Ιεροσύνης» λόγους του Αγ. Ι. Χρυσοστόμου.

Δ. Ε. 27 Η ενότητα σώματος και ψυχής: Το μυστήριο του Ευχελαίου

ΚΕΙΜΕΝΑ

-Ιακ. 5, 14-15.

- «Πάτερ Άγιε... και πάντων των Αγίων». «Άναρχε, αδιάδοχε... καί εις τούς αιωνας των αιώνων» (Ευχές του μυστηρίου του Ευχελαίου).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Μέσα από τη γνώση των σχετικών με το Ευχέλαιο στοιχείων να αντιληφθούν τη φροντίδα της Εκκλησίας για τον άνθρωπο, ως ψυχοσωματική ενότητα. -Να συνειδητοποιήσουν την ενότητα της ψυχοσωματικής τους φύσης και των υπαρξιακών διαστάσεων που απορρέουν από το γεγονός αυτό. -Να ευαισθητοποιηθούν στο θέμα συμμετοχής τους στο Μυστήριο του Ευχελαίου.	-Η σύσταση του Μυστηρίου και η διαμόρφωση της σημερινής Ακολουθίας (Η θέση του Χριστού και της πρώτης Εκκλησίας απέναντι στην ασθένεια. Ευχέλαιο και θεία Ευχαριστία. Η τέλεση «κατ οίκον» και κατά τη Μ. Τετάρτη). - «Πάτερ Άγιε, ιατρέ των ψυχών και των σωμάτων»: η θεραπεία από τη σωματική και ψυχική ασθένεια (Ο τονισμός από το Χριστό της ενότητας ψυχής και σώματος, καθώς και της συνυπευθυνότητάς τους στην ανθρώπινη ζωή). -Η αγιαστική δύναμη του ελαίου («έλαιον αγαλλιάσεως, έλαιον «αγιασμού , θώραξ δυνάμεως, πάσης διαβολικης ενεργείας αποτρόπαιον»). -Αμαρτία και ασθένεια: μια σύγχρονη προβληματική.	

Δ. Ε. 28 Ο αγιασμός της ανθρώπινης ζωής στη λατρεία

ΚΕΙΜΕΝΟ: -Εβρ. 3, 11.

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: Να γνωρίσουν τις ποικίλες αγιαστικές πράξεις της Εκκλησίας. Να συνειδητοποιήσουν την αγιαστική παρουσία της Εκκλησίας σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής. -Να θελήσουν να δεχτούν στη ζωή τους την αγιαστική δωρεά της Εκκλησίας.	- «Αγιασματάριο»: ένα από τα βασικά λειτουργικά βιβλία της Εκκλησίας (Αναφορά στο περιεχόμενό του). -Η Ακολουθία του Μεγάλου και Μικρού Αγιασμού (Αναφορά στην ατομική και κοινωνική ζωή των Χριστιανών). -Ευχές για τις διάφορες περιστάσεις της ανθρώπινης ζωής (Ασθένειες, επαγγελματική ζωή, γεωργική παραγωγή, ευλογία περιουσιακών στοιχείων). -Η βαθύτερη έννοια των ποικίλων αγιαστικών πράξεων (Αναφορά στη «λειτουργική πρόσληψη» του συνόλου της ανθρώπινης ζωής).	

Δ. Ε. 29 Οι λειτουργικές περίοδοι του Τριωδίου, Μ. Σαρακοστής και Πεντηκοσταρίου: οδοδείκτες στην πνευματική πορεία του πιστού

ΚΕΙΜΕΝΑ

- «Ψυχή μου, ψυχή μου, ανάστα... και τα πάντα πληρών» (Ύμνος του Μ. Αποδείπνου).
- «Δέσποτα παντοκράτορ ο πάσαν τήν κτίσιν... καί εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν» (Λειτουργία Προηγιασμένων, Ευχή μετά τη Θ. Μετάληψη).
- «Κύριε και Δέσποτα της ζωής μου... ότι ευλογητός ει εις τους αιώνας» (Ευχή του Αγ. Εφραίμ).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν βασικά ιστορικά και θεολογικά στοιχεία για τις λειτουργικές περιόδους του Τριωδίου, της Μ. Σαρακοστής και του Πεντηκοσταρίου. -Να αποκομίσουν γνώσεις και βιώματα που θα τους βοηθήσουν για μια ουσιαστικότερη συμμετοχή στις λειτουργικές ευκαιρίες των συγκεκριμένων λειτουργικών περιόδων.	Η διαμόρφωση της λειτουργικής περιόδου Τριωδίου - Μ. Σαρακοστής - Πεντηκοσταρίου Η τεσσαρακονθήμερη νηστεία. Διαμόρφωση των προπαρασκευαστικών για τη Μ. Σαρακοστή εβδομάδων των Απόκρεω. Χρονικά πλαίσια της Μ. Σαρακοστής. Το εορτολογικό Περιεχόμενο της Μ. Σαρακοστής. Μ. Εβδομάδα: διαμόρφωση των Ακολουθιών με βάση το Πάσχα. Πεντηκοστάριο: η «περίοδος της δόξας» (Ιωάννεια περίοδος)». -Λειτουργικές ιδιαιτερότητες της Μ. Σαρακοστής (Λειτουργία Προηγιασμένων. Κατανυκτικοί Εσπερινοί. Μ. Κανόνας. Ακάθιστος Ύμνος). -Πώς οι μεγάλες λειτουργικές περίοδοι ενεργούν σαν οδοδείκτες στην πνευματική πορεία του πιστού (Ο συνδυασμός νηστείας και προσευχής. Η πνευματική έξαρση, όπως περιγράφεται στην προσευχή του Αγ. Εφραίμ: «Κύριε και Δέσποτα...»).	-Να παρατεθεί πίνακας με τις ονομασίες των υριακών Τριωδίου και Μ. Σαρακοστής, καθώς και με τις γιορτές του Πεντηκοσταρίου. -Να γίνει επιλογή αποσπασμάτων από το βιβλίο του Α. Σμέμαν, Μ. Σαρακοστή, Πορεία προς το Πάσχα».

Δ. Ε. 30 Ο πλούτος της εκκλησιαστικής ποίησης (Υμνογραφία)

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τα σχετικά με τη γένεση, εξέλιξη και τα είδη της εκκλησιαστικής ποίησης σε συνάφεια με τη μελουργία. -Να εκτιμήσουν τον πλούτο της ποίησης αυτής. -Να βοηθηθούν στην πληρέστερη κατανόηση της υμνογραφίας μέσα στη χριστιανική λατρεία.	-Προέλευση, εξέλιξη και είδη των ύμνων (Τροπάρια, Κοντάκια, Κανόνες). -Ποιητές, υμνογράφοι και μελωδοί (Αναφορά στα βασικότερα ονόματα και στα χαρακτηριστικότερα έργα τους). -Η ποίηση στην υπηρεσία της λατρείας (Ο θεολογικός χαρακτήρας των ύμνων. Δοξολογία-διδαχή. Η γλώσσα των ύμνων). -Επίδραση στη σύγχρονη λογοτεχνία (ποιητές, πεζογράφους).	Συνιστάται η επιλογή ύμνων (με πρωτοβουλία του συγγραφέα) από το βιβλίο του Π. Τρεμπέλα, «Εκλογή ελληνικής ορθοδόξου υμνογραφίας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ Δ. Ε. 31-34

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να λάβουν αφορμές έκφρασης των προσωπικών τους προβληματισμών περί της λατρείας.

-Να ανταλλάξουν απόψεις πάνω σε λειτουργικά προβλήματα που επισήμαναν είτε οι ίδιοι είτε οι συμμαθητές τους.

-Να αισθανθούν την ευθύνη που έχουν, ως μέλη της Εκκλησίας, για μια λειτουργική ανανέωση.

-Να θελήσουν ν αναλάβουν πρωτοβουλίες για πραγματοποίηση της ανανέωσης αυτής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

-Η θέση των λαϊκών και ιδιαίτερα των γυναικών στη σύγχρονη λατρεία.

-Διαφύλαξη αλλά και ανανέωση της λειτουργικής παράδοσης.

-Προβληματισμοί για τη λειτουργική γλώσσα και μουσική.

-Η ευθύνη για μια λειτουργική ανανέωση.

Δ. Ε. 31 Προβληματισμοί για τη λειτουργική γλώσσα και μουσική

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τα σχετικά με το λειτουργικό ιδίωμα και να εκφράσουν τις απόψεις τους για τα προβλήματα που προέρχονται από τη δυσκολία κατανόησης της λειτουργικής γλώσσας. -Μέσα από τη συνειδητοποίηση της αλήθειας ότι η κατανόηση της λειτουργικής γλώσσας συνεπάγεται την καλύτερη συμμετοχή στη λατρεία, να παροτρυνθούν στη μελέτη των λειτουργικών κειμένων, με τη βοήθεια κατάλληλων μεταφράσεων. -Να πληροφορηθούν τα σχετικά με τη γένεση και εξέλιξη της εκκλησιαστικής μουσικής. -Να συνειδητοποιήσουν την ύπαρξη νεωτεριστικών τάσεων, καθώς και την ανάγκη διαφύλαξης της εκκλησιαστικής μουσικής παράδοσης. -Να θελήσουν να γνωρίσουν καλύτερα την παράδοση αυτή και να φροντίσουν για τη διάδοσή της.	-Ποια είναι η γλώσσα στη λατρεία; (Περιγραφική αναφορά στο λειτουργικό γλωσσικό ιδίωμα. Προβλήματα, από την ιστορία της Εκκλησίας, σχετικά με τη λειτουργική γλώσσα). -Η κατανόηση της λειτουργικής γλώσσας και το θέμα της μετάφρασης των λειτουργικών κειμένων.(Η κατανόηση ως βασική προϋπόθεση συμμετοχής στη λατρεία. Η ανάγκη μιας «λατρευτικής αγωγής» με χρήση μεταφράσεων). -Η μουσική στη λατρεία της Εκκλησίας (Γένεση και εισαγωγή της μουσικής στη λατρεία - αντιδράσεις - βασικοί σταθμοί εξέλιξης). -Εκκλησιαστική μουσική παράδοση και νεωτεριστικές τάσεις (Η σχέση της παράδοσης αυτής με τη δημοτική μουσική παράδοση και τη σύγχρονη ελληνική μουσική. Η ανάγκη σπουδής και διάδοσης της παράδοσης. Προέλευση και προβλήματα των νεωτεριστικών τάσεων).	Με τη βοήθεια κατάλληλων κασετών, ν ακούσουν οι μαθητές χαρακτηριστικά αποσπάσματα εκκλησιαστικής μουσικής.

Δ. Ε. 32 Η θέση των λαϊκών στη σύγχρονη λατρεία: Επισημάνσεις και προβληματισμοί

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να εκφράσουν και να ανταλλάξουν απόψεις για τη θέση των λαϊκών στη σύγχρονη λατρεία. -Να συνειδητοποιήσουν τις αιτίες και τις συνέπειες της υφιστάμενης απομόνωσης των λαϊκών από τη λειτουργική συμμετοχή. -Να θελήσουν να ενεργοποιηθούν για την αναβάθμιση της θέσης τους στη λατρεία.	-Επισημάνσεις των προβλημάτων (Η απομόνωση των λαϊκών από τα τελούμενα: παρακολούθηση και όχι συμμετοχή - μή συμμετοχή στην ψαλμωδία. Απομόνωση από τις ευχές). -Τα αίτια των προβλημάτων (Η άγνοια των λαϊκών. Η έλλειψη λειτουργικής κατήχησης. Τάσεις λειτουργικής απομόνωσης των πιστών). -Αγώνας για μια λειτουργική αναβάθμιση της θέσης των λαϊκών (Η πρωτοβουλία για ενημέρωση σε θέματα λατρείας. Η ενεργοποίηση των πιστών στη λατρεία ως μέλημα των ίδιων των πιστών).	

Δ. Ε. 33 Η γυναίκα στη λατρεία

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συνειδητοποιήσουν και να σχολιάσουν τα υφιστάμενα στη λατρεία προβλήματα, σχετικά με τη θέση της γυναίκας. -Να θελήσουν να ενεργοποιηθούν για σωστή προβολή της ισοτιμίας των λαϊκών ανδρών με τις γυναίκες στη λατρεία.	-Η ορθόδοξη άποψη για την ιεροσύνη των γυναικών (Αναφορά στο θεσμό των διακονισσών). -Υφίσταται υποτίμηση της γυναίκας στη σύγχρονη λατρεία; (Εβραϊκά κατάλοιπα σε κάποιες ευχές. Ευχές «καθιερώσεως» για γυναίκες: μοναστική καθιέρωση- ευχές για είσοδο στο Άγιο Βήμα. Η απομόνωση της γυναίκας από την ψαλμωδία). -Η ανάγκη πλήρους ισοτιμίας της γυναίκας με τους λαϊκούς άνδρες στη λατρεία: σκέψεις και προτάσεις (Η δυνατότητα συμμετοχής στα λειτουργικά αναγνώσματα. Ενεργότερη συμμετοχή σε Μυστήρια και αγιαστικές πράξεις).	

Δ. Ε. 34 Εκκλησιασμός: ανάγκη ή συνήθεια;

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενα του Αγ. Μαξίμου του Ομολογητή και Ι. Χρυσοστόμου, όπως δίδονται σε μετάφραση στο βιβλίο του Ιερομόναχου Γρηγορίου, «Ο εκκλησιασμός», Δόμος, Αθήνα 1991, σελ. 114 και 135-136. Επίσης και Ιωάν. Κογκούλη, Ο εκκλησιασμός των μαθητών. Συμβολή στη λατρευτική αγωγή. Θεσ/νίκη 1992.

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να λάβουν αφορμές σκέψης και προβληματισμού για το θέμα του εκκλησιασμού. -Να ανταλλάξουν απόψεις για το θέμα του εκκλησιασμού στη σύγχρονη εκκλησιαστική πραγματικότητα. — Να κατανοήσουν την ανάγκη του εκκλησιασμού και να θελήσουν να ισχυροποιηθούν προς την κατεύθυνση αυτή. -Να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη της εξέλιξης για τον εμπλουτισμό της λατρείας, καθώς και τη δική τους ευθύνη για μια λειτουργική ανανέωση.	-Η Εκκλησία: σύναξη του λαού του Θεού στον «οίκο» του Θεού (Η ενότητα του πιστού με το Χριστό. Η ένωση με τους αδελφούς). -Η ανάγκη του εκκλησιασμού (Κυριακή, η ημέρα του Κυρίου). -Ο σύγχρονος άνθρωπος και ο εκκλησιασμός (Τα κοινωνικά δεδομένα που εμποδίζουν τον εκκλησιασμό. Ο μη συνειδητός εκκλησιασμός. Οι πνευματικοί καρποί του εκκλησιασμού). -Η συλλογική ευθύνη για μια λειτουργική ανανέωση.	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ Δ. Ε. 35-41

ΜΟΡΦΕΣ ΠΙΣΤΗΣ ΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ Ε ΤΟΣ ΤΗΣ Ε ΛΗΣΙΑΣ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ:

Οι μαθητές:

-Να πληροφορηθούν με τρόπο έγκυρο μορφές λαθεμένης πίστης και λατρείας έξω από το χώρο της Εκκλησίας.

-Να συζητήσουν ελεύθερα τις επιδιώξεις και τους απώτερους στόχους αυτών των μορφών λατρείας.

-Να ευαισθητοποιηθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να τοποθετούνται κριτικά απέναντι στην όλη φιλοσοφία και πρακτική αυτών των μορφών λατρείας διαφυλάσσοντας την ελευθερία του προσώπου τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Τι είναι οι καταστροφικές λατρείες.

-Η Μαγεία και ο Σατανισμός: δύο σύγχρονα κοινωνικοθρησκευτικά προβλήματα.

-Παραθρησκευτικές κινήσεις με ασιατική και χριστιανική προέλευση. Η Μασονία και η οργάνωση των Μαρτύρων του Ιεχωβά.

-Το πρόβλημα του πνευματισμού-εσωτερισμού της δεισιδαιμονίας και των προλήψεων.

Δ. Ε. 35 Η Μαγεία

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
-Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τις βασικότερες πτυχές του φαινομένου της μαγείας. -Να βοηθηθούν στην κατανόηση του φαινομένου, όπως το ερμηνεύει η Εκκλησία. -Να κατανοήσουν αυτή την τοποθέτηση. -Να ευαισθητοποιηθούν και να σταθούν κριτικά στις σύγχρονες μορφές έκφρασης της μαγείας.	-Τι είναι μαγεία. Ιστορική αναδρομή στο φαινόμενο. -Μορφές έκφρασης και σύμβολα. - Κοινωνιολογική και εθνολογική ερμηνεία. -Η θέση της Εκκλησίας. -Μαγεία και προσωπική ελευθερία. - Κοινωνικές και ηθικές συνέπειες.	-Να παρατεθούν σχετικά κείμενα για την όσο το δυνατόν πληρέστερη ερμηνεία του φαινομένου. -Να τονιστούν οι ηθικοκοινωνικές και εθνικές συνέπειες του φαινομένου.

Δ. Ε. 36 Ο Σατανισμός

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν όλες τις πτυχές του φαινομένου. -Να προβληματιστούν για να αποτρέψουν από τη ζωή τους επήρειες από τέτοιου είδους πίστη και λατρείες.	-Ο Σατανισμός ως λατρεία του σατανά και ως ιδεολογία. - Μορφές πίστης και λατρείας. - Κείμενα. -Ο άνθρωπος κάτω από την επήρεια της παρουσίας του κακού. - Αφανισμός του προσώπου. - Ψυχική αναστάτωση και αποπροσανατολισμός. - Η κατάργηση της προσωπικής ελευθερίας. -Ο Χριστός και η Εκκλησία απέναντι στο κακό και τις μορφές του. -Κοινωνικές και εθνικές συνέπειες	-Να παρατεθεί φωτογραφικό υλικό. -Να τονιστούν οι ηθικοκοινωνικές και εθνικές συνέπειες του φαινομένου.

Δ. Ε. 37 Πνευματισμός - Εσωτερισμός - Δεισιδαιμονία και προλήψεις

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν το χαρακτήρα και τις επιδιώξεις του Εσωτερισμού και του Πνευματισμού. -Να εννοήσουν και να εξηγήσουν τα αίτια της ύπαρξης δεισιδαιμονικών αντιλήψεων και προληπτικών στάσεων στη ζωή. -Να κατανοήσουν τη στάση της Εκκλησίας απέναντι σ αυτά τα φαινόμενα και να λάβουν έμπρακτα θέση.	-Εσωτερισμός και Πνευματισμός. Οι βαθύτερες αιτίες της δημιουργίας τους. -Οι σκοποί και επιδιώξεις. -Τρόποι επίτευξης των στόχων. -Ο τύπος του ανθρώπου που ασχολείται με τον Πνευματισμό και τον Εσωτερισμό. -Οι δεισιδαιμονίες και προλήψεις στη ζωή των ανθρώπων. -Η στάση της Εκκλησίας απέναντι στον Πνευματισμό και τον Εσωτερισμό. -Η Εκκλησία απελευθερώνει απ την πρόληψη και τη δεισιδαιμονία.	

Δ. Ε. 38 Παραθρησκευτικές κινήσεις με ασιατική προέλευση

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τις κυριότερες παραθρησκευτικές κινήσεις, των οποίων οι ρίζες βρίσκονται στις διδασκαλίες ασιατικών θρησκευμάτων (Διδασκαλία - φιλοσοφία -τρόπος ζωής των οπαδών τους). -Να συνειδητοποιήσουν τα πνευματικά κενά, τα οποία δημιουργούν στον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου. -Να λάβουν κριτική στάση απέναντί τους.	Τι είναι παραθρησκευτικές κινήσεις με ασιατική προέλευση. -Ποιες είναι οι κυριότερες και πιο γνωστές. - ΚΕΦΕ - Scientology -Χάρε Κρίσνα - Γκουρουισμός. -Μαχαράτζ Τζι. -Υπερβατικός διαλογισμός. Νατζέμυ. -Βουδδιστική Εταιρεία. -Σούφι. -Μουν -Σάι Μπάμπα -Οι βασικότερες διδασκαλίες των παραθρησκευτικών κινήσεων για το Θεό, τον κόσμο και τον άνθρωπο (π.χ. διδασκαλία μετεμψύχωσης). -Παραθρησκευτική νομοτέλεια και προσωπική ελευθερία. -Κριτικές παρατηρήσεις - Συνέπειες.	-Να παρατεθούν κείμενα από δικαστικές αποφάσεις, έντυπά τους και σχετικό φωτογραφικό υλικό. -Να παρατεθεί πίνακας όλων των γνωστών παραθρησκευτικών κινήσεων με ασιατική προέλευση. -Να τονιστούν οι ηθικοκοινωνικές και εθνικές συνέπειες του φαινομένου.

Δ. Ε. 39 Παραθρησκευτικές κινήσεις με χριστιανική προέλευση

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τον χαρακτήρα και τις ιδιαιτερότητες των παραθρησκευτικών κινήσεων με χριστιανική προέλευση. -Να εννοήσουν τους πραγματικούς στόχους και τις μεθόδους επίτευξής τους. -Να λάβουν κριτική στάση απέναντι σε αυτές.	-Τι είναι οι παραθρησκευτικές κινήσεις με χριστιανική προέλευση. Βασικά χαρακτηριστικά. -Οι κυριότερες κινήσεις. -Παιδιά του Θεού. -Οι «Εκκλησίες του Θεού» με διάφορες παραλλαγές. -Οι βασικότερες διδασκαλίες των παραθρησκευτικών κινήσεων με χριστιανική προέλευση. -Η «χριστιανική ζωή» παραδίδεται στην ψευδαίσθηση. -Κριτικές παρατηρήσεις .	Να παρατεθεί κατάλογος όλων των παραθρησκευτικών κινήσεων με χριστιανικό ένδυμα.

Δ. Ε. 40 Η Μασονία

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν ορθά την προέλευση και το σημερινό τρόπο λειτουργίας της οργάνωσης αυτής. -Να εννοήσουν το θρησκευτικό χαρακτήρα της οργάνωσης και τους στόχους της. -Να ευαισθητοποιηθούν έτσι ώστε να λάβουν κριτική θέση απέναντι στη σκοτεινή αυτή οργάνωση.	-Τι είναι η Μασονία. -Η προέλευση της Μασονίας. -Οι στόχοι. -Η θρησκευτική δομή της Μασονίας. -Βαθμοί - Σύμβολα. -Τελετές - Μύηση. -Μασονία και προσωπική ζωή σε σχέση με την εν Χριστώ Ελευθερία. - Κριτικές παρατηρήσεις .	Κείμενα της Μασονίας από τελετές και άλλα κείμενα που μπορούν να πλαισιώσουν το μάθημα.

Δ. Ε. 41 Η θρησκευτική οργάνωση των Μαρτύρων του Ιεχωβά

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν την προέλευση και εξέλιξη της θρησκευτικής οργάνωσης των Μαρτύρων του Ιεχωβά. -Να γνωρίσουν τα βασικά σημεία της διδασκαλίας τους. -Να γνωρίσουν τις μεθόδους διάδοσης της πίστης τους και να προβληματιστούν πάνω σ αυτές. -Να λάβουν προσωπική θέση πάνω στα αποτελέσματα της εργασίας της οργάνωσης με βάση κείμενα, που μας πληροφορούν γι αυτά.	-Σύντομο ιστορικό της οργάνωσης των Μαρτύρων του Ιεχωβά. (Εταιρεία Σκοπιά κ.λ.π.). -Η διδασκαλία των Μαρτύρων του Ιεχωβά. -Τρόποι διάδοσης της πίστης τους. -Η θρησκευτική σκέψη των Μαρτύρων του Ιεχωβά εκφράζει και καθορίζει τον τρόπο ζωής τους. -Ορθολογισμός σκέψης. -Ο εβραϊκός μονοθεϊσμός και οι χιλιαστικές αντιλήψεις. -Ο ευσεβισμός. -Η απλουστευμένη λατρεία και η ανεικονικότητα. -Το κοινωνικό όραμα των Μαρτύρων του Ιεχωβά. -Οργάνωση και προσωπική ελευθερία.	Να παρατεθούν κείμενα της Οργάνωσης. Αποφάσεις δικαστηρίων, Συνόδων.

ΚΕΦ. Ε΄. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δ. Ε. 42 «Τι σοι προσενέγκωμεν, Χριστέ...»

(Στιχηρό Ιδιόμελο του Εσπερινού των Χριστουγέννων)

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν το είδος του ύμνου και του ποιητή. -Να εμβαθύνουν στο Περιεχόμενο του ύμνου. -Να μεταφερθούν βιωματικά στο μεγάλο γεγονός της ενανθρώπησης του Υιού του Θεού.	-Σύντομη εισαγωγή για τον ποιητή και το είδος του ύμνου. -Παράθεση κειμένου (πρωτότυπο και μετάφραση). -Σχολιασμός του περιεχομένου. -«Οι Άγγελοι, οι ουρανοί, οι Μάγοι, οι Ποιμένες, η γη, η έρημος, οι άνθρωποι».	Να γίνει ακρόαση του ύμνου από μαγνητόφωνο. Βλ. και Δ.Ε. 8.

Δ. Ε. 43 Εγκώμιο στο «Γενέσιον της Θεοτόκου»

Ιωάννου Δαμασκηνού, Α΄ Λόγος στο Γενέσιον της Θεοτόκου, 9 και 10 (επιλογή). Έκδοση «Όσιος Ιωάννης Ρώσσος», Αθήναι 1970, σελ. 90-95. (Κείμενο, εισαγωγή, σχόλια π. Αθανάσιος Γιέβτιτς).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για το συγγραφέα και το θέμα του «εγκωμίου» του. -Να μελετήσουν και να κατανοήσουν το σχετικό απόσπασμα. -Να εμβαθύνουν στις παρουσιαζόμενες έννοιες και να συνδεθούν βιωματικά με τη μητέρα του Θεού και όλου του κόσμου.	Σύντομη εισαγωγή για το συγγραφέα και το θέμα του «Εγκωμίου» του. -Παράθεση κειμένου (πρωτότυπο και μετάφραση). -Διαλεύκανση δύσκολων σημείων, λέξεων, εννοιών). -Να τονιστούν τα σημεία που δείχνουν ότι η Θεοτόκος ήταν έτοιμη «ψυχη καί σώματι» να γίνει μητέρα Θεού. -Ερμηνεία της συσχέτισης, που κάνει ο συγγραφέας, του άνθρακα (από το όραμα του Ησαΐα) και του πολύτιμου μαργαρίτη (παραβολή του Χριστού), για να προχωρήσει στον τρισάγιο ύμνο, με παράλληλη εξύμνηση της Θεοτόκου.	-Να γίνει επιλογή από το 9 και 10 του Α΄ Λόγου του Ι. Δαμασκηνού. -Βλ. και Δ.Ε. 16.

Δ. Ε. 44 «Κύριε, η εν πολλαίς αμαρτίαις περιπεσούσα γυνή...»

(Δοξαστικό του Όρθρου της Μ. Τετάρτης) (ψάλλεται το βράδυ της Μ. Τρίτης)

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για την ποιήτρια και τη θέση του ύμνου στη λατρεία. -Να μελετήσουν τα δύσκολα σημεία του ύμνου και να εμβαθύνουν στις περιεχόμενες έννοιες. -Να μεταφερθούν βιωματικά στα εισαγωγικά γεγονότα της Μ. Εβδομάδας.	-Σύντομη εισαγωγή για την ποιήτρια ασιανή και το ποίημα. -Παράθεση κειμένου (πρωτότυπο και μετάφραση). -Διαλεύκανση δύσκολων σημείων. -Ανάλυση του ύμνου (θεολογικός σχολιασμός).	-Στο τέλος του μαθήματος να γίνει ακρόαση του ύμνου (σε σύντομη εκτέλεση) από μαγνητόφωνο. -Βλ. και Δ.Ε.10 και 24

Δ. Ε. 45 Η ψυχή ανυψώνεται κατά τη διαδρομή της θείας Λειτουργίας

ΚΕΙΜΕΝΟ: Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού, «Μυσταγωγία», Δ. 19-51, Έκδοση Αποστολικής Διακονίας, Αθήναι 1973, σελ. 226-229. (Εισαγωγή-σχόλια π. Δημήτριος Στανιλοάε, μτφρ. Ιγνάτιος Σακαλής).

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τον Άγιο Μάξιμο και το έργο του «Μυσταγωγία». -Να μελετήσουν και να κατανοήσουν το σχετικό απόσπασμα από τη «Μυσταγωγία». -Να εμβαθύνουν και να προσεγγίσουν βιωματικά τους βαθμούς ύψωσης της ψυχής κατά τη διαδρομή της θείας Λατρείας.	-Σύντομη εισαγωγή για το συγγραφέα και το έργο του «Μυσταγωγία». -Παράθεση κειμένου (πρωτότυπο και μετάφραση). - Καταγραφή της σειράς των βαθμών, στους οποίους υψώνεται η ψυχή κατά τη διαδρομή της θείας Λειτουργίας (σύντομος σχολιασμός).	Βλ. και Δ.Ε. 23 και 28.

Β΄ ΤΑΞΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

Ώρες διδασκαλίας: Δύο την εβδομάδα

Σύνολο διδακτικών ενοτήτων: 44

Ι. Σκοπός της διδασκαλίας

Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος "Χριστιανισμός και Θρησκεύματα" στη Β΄ τάξη του Λυκείου είναι οι μαθητές:

α) Να γνωρίσουν υπεύθυνα και από κάθε δυνατή πλευρά - τη Θρησκεία ως πανανθρώπινο φαινόμενο.

β) Να μελετήσουν κατά τρόπο συστηματικό, και πάντοτε σε σχέση με τα όποια υπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματά τους, τα καίρια και ουσιώδη στοιχεία του Χριστιανισμού, ιδιαίτερα της ορθοδοξίας, και να εμβαθύνουν χωριστά στο δυναμικό, απελευθερωτικό και μεταμορφωτικό της χαρακτήρα.

γ) Να τους δοθεί η ευκαιρία να ενημερωθούν για την κριτική, την αμφισβήτηση ή και την άρνηση της χριστιανικής πίστης, καθώς και πώς αυτές αντιμετωπίζονται με αντικειμενικότητα, τιμιότητα και πνεύμα αυτοκριτικής.

δ) Να αποκτήσουν μια κατά το δυνατόν σφαιρική εικόνα για την αξία και προσφορά του Χριστιανισμού και - επαρκώς ενημερωμένοι, ελεύθερα και ενσυνείδητα - να πάρουν απέναντί του, αν το θελήσουν, υπεύθυνη προσωπική θέση.

ε) Τέλος να πληροφορηθούν έγκυρα για τα κυριότερα μη χριστιανικά θρησκεύματα, να τα συγκρίνουν στοιχειωδώς με το Χριστιανισμό, να επισημάνουν σ αυτά αναζητήσεις και απαντήσεις ζωής, να εκτιμήσουν το βαθμό και τα όρια επάρκειάς τους ή μη, και να μάθουν να σέβονται τις θρησκευτικές δοξασίες των άλλων.

ΤΙΤΛΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Ερωτήματα μπροστά στα μεγάλα ζητήματα της ζωής
2. Το ζήτημα για το Θεό
3. Θρησκεία: ένα πανανθρώπινο φαινόμενο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ: ΟΥΣΙΑ - ΠΡΟΣΦΟΡΑ - ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ

Το σύμβολο της Πίστεως (Παράθεση του κειμένου)

4. Ποιος είναι ο Θεός κατά την πίστη του Χριστιανισμού
5. Η Βασιλεία του Θεού: όραμα αλλιώτικης ζωής ή ουτοπία;
6. Γιατί ο Ιησούς Χριστός ήταν και είναι "σημείον αντιλεγόμενον";
7. "Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;"
8. Τι είναι το Άγιο Πνεύμα;
9. Αρχή και πορεία του κόσμου
10. Ο άνθρωπος στο αρχικό του μεγαλείο
11. Γιατί υπάρχει το κακό στον κόσμο;
12. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ορθοδοξίας σε σχέση με την υπόλοιπη Χριστιανοσύνη. Ορθόδοξη πνευματικότητα.
13. Η παράδοση της Εκκλησίας: πολύτιμη κληρονομιά ζωής ή τροχοπέδη της;
14. Η ορθόδοξη άσκηση
15. Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού
16. Η δικαιοσύνη του κόσμου και της Εκκλησίας
17. Ο συνάνθρωπος ως αδελφός
18. Το χριστιανικό ήθος ως υπέρβαση των προκαταλήψεων του κόσμου
19. Η χριστιανική κοινότητα μέσα σ ένα πλουραλιστικό κόσμο
20. Η χριστιανική θεώρηση του κράτους και της πολιτικής
21. Θεολογικές ζυμώσεις στο σύγχρονο κόσμο
22. Φανατισμός και μισαλλοδοξία
23. Ανεξιθρησκία: ανάγκη ή κίνδυνος;
24. Πόσο δίκαιη είναι η κριτική κατά του Χριστιανισμού;
25. Το φαινόμενο της αθεΐας
26. Πίστη και Επιστήμη: αλληλοαποκλειόμενα ή αλληλοσυμπληρούμενα;
27. Ελληνισμός και Χριστιανισμός: Από τη σύγκρουση στη σύνθεση.
28. Ποια η σχέση μεταξύ Χριστιανισμού και πολιτισμού;
29. Η ψυχαγωγία στη ζωή του χριστιανού
30. Η φιλία στη ζωή των ανθρώπων
31. Ο έρωτας στη ζωή του ανθρώπου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ

32. Η αρχαία ελληνική θρησκεία
33. Ο Ιουδαϊσμός

34. Το Ισλάμ (Α)
35. Το Ισλάμ (Β)
36. Τα αφρικανικά θρησκεύματα
37. Ο Ινδουϊσμός
38. Ο Βουδδισμός (Α)
39. Ο Βουδδισμός (Β)
40. Η Γιόγκα
41. Κινεζικά θρησκεύματα και η ιαπωνική θρησκεία
42. Η θρησκεία μπροστά στο πρόβλημα του θανάτου
43. Η Εκκλησία είναι θρησκεία;
44. Γενικές διαπιστώσεις - Η τελική απάντηση της Εκκλησίας στον άνθρωπο:"καί εσκήνωσεν εν «ημίν... θανάτω θάνατον πατήσας".

ΙΙ. Διδακτικές ενότητες 1-44

ΚΕΦ. Α΄. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ Δ.. Ε. 1-3

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ:

Οι μαθητές:
-Να συζητήσουν εισαγωγικά για τα μεγάλα προβλήματα και ερωτήματα στη ζωή του ανθρώπου.
-Να κάνουν μια πρώτη τοποθέτηση απέναντι στα πιο κρίσιμα ερωτήματα.
-Να συσχετίσουν αυτά τα ερωτήματα - προβλήματα με τη ζωή τους και ν αναζητήσουν μια πρώτη απάντηση της Εκκλησίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Τα μεγάλα προβλήματα και τα κρίσιμα ερωτήματα στη ζωή του ανθρώπου.
-Η τοποθέτηση του ανθρώπου απέναντι στα ερωτήματα.
-Το ερώτημα για το Θεό.
-Η αναζήτηση του Θεού και η απάντηση της Εκκλησίας.
-Το φαινόμενο της θρησκείας

Δ. Ε. 1: Ερωτήματα μπροστά στα μεγάλα ζητήματα της ζωής

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να επισημάνουν, μέσα από διαλογική συζήτηση, τα πιο κρίσιμα ερωτήματα για τα μεγάλα ζητήματα της ζωής. -Να κατανοήσουν την αναγκαιότητα αναζήτησης απαντήσεων για τα μεγάλα ερωτήματα. -Να αναζητήσουν απαντήσεις στη διδασκαλία και ζωή της ορθόδοξης Εκκλησίας και να τοποθετηθούν προσωπικά και υπεύθυνα απέναντι στα κρίσιμα ερωτήματα.	-Μεγάλα προβλήματα - κρίσιμα ερωτήματα. Π.χ. Θεός, ζωή, πόνος, γηρατειά, θάνατος κτλ. - Καταρχήν τοποθέτηση απέναντι στα ερωτήματα. α. Ρωτάμε, άρα συνυπάρχουμε. β. Κάποιοι δεν ρωτούν. Γιατί;(Ανοιχτότητα απέναντι στα ερωτήματα.βλ.και Ιερεμ. 6, 16). γ. Υπάρχουν απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα; δ. Ο Χριστιανισμός δίνει απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα; (βλ. Ματθ. 7, 7-8). Ανάγκη για προσωπική συνειδητή τοποθέτηση.	Να γίνει απαρίθμηση των κυριότερων ερωτημάτων με εισαγωγικό σχολιασμό.

Δ. Ε. 2: Το ζήτημα για το Θεό

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συζητήσουν γύρω από τα κυριότερα ερωτήματα για το Θεό. -Να επισημάνουν τις λαθεμένες αντιλήψεις που επικρατούν για το Θεό. -Να αναζητήσουν τις σοβαρές "ενδείξεις" τόσο για την ύπαρξη όσο και για την παρουσία του Θεού. -Να κατανοήσουν και να αποδεχτούν βασικές θέσεις της ορθόδοξης Εκκλησίας για το Θεό.	-Η αναζήτηση του Θεού (βλ. και Ιωάν.Δαμασκηνού "Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως", ΕΠΕ, Ι.Δαμασκηνού έργα, τόμ.1, 54). -Ερωτήματα για το ζήτημα του Θεού (Απαρίθμηση των κυριότερων). -Ο λόγος μας για το Θεό και τι ο Θεός δεν είναι (ριτική των περί Θεού αντιλήψεων και εικόνων). -Πού υπάρχει ο Θεός; Οι λεγόμενες "αποδείξεις" (ενδείξεις) για το Θεό. -Τρεις διευκρινιστικές θέσεις για την αναζήτηση του Θεού (α. Τι θα πει ο Θεός είναι "ακατάληπτος" στην ουσία Του. β. Τι θα πει "πιστεύω". γ. Ο Ιησούς Χριστός ως φανέρωση και ερμηνεία του Θεού).	

Δ. Ε. 3: Θρησκεία: ένα πανανθρώπινο φαινόμενο

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να διαπιστώσουν τον παγκόσμιο και διαχρονικό χαρακτήρα του φαινομένου της θρησκείας. -Να πληροφορηθούν τον τρόπο προσέγγισης του φαινομένου μέσω των επιμέρους ανθρωπιστικών επιστημών (Φιλοσοφίας, ιστορίας, κοινωνιολογίας). -Να εννοήσουν τον βιωματικό τρόπο προσέγγισης της θρησκείας και να μπορέσουν να ερμηνεύσουν κάθε θετικό προβληματισμό.	-Τι είναι η θρησκεία και ποιος ο σκοπός της. Παγκοσμιότητα του φαινομένου. (Ν αναφερθεί η μαρτυρία του Πλουτάρχου, Προς Κυλώτην Επικούρειον, «εύροις δ' αν επιών...») -Ποια η θέση επιμέρους επιστημών για τη θρησκεία: · Κοινωνιολογία · Φιλοσοφία · Ψυχολογία · Ιστορία -Βασικά χαρακτηριστικά της θρησκείας. -Το θρησκευτικό βίωμα. Βοηθήματα: Λ. Φιλιππίδη, Πρωτογόνων θρησκευτική ζωή, Αθήνα 1964.	Ο συγγραφέας έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει και να παραθέσει κείμενα που συμπληρώνουν τη Δ.Ε.

ΚΕΦ. Β΄ Δ. Ε. 4-31

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ: ΟΥΣΙΑ - ΠΡΟΣΦΟΡΑ - ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ:

Οι μαθητές:

-Να μελετήσουν με τρόπο συστηματικό και πάντοτε σε σχέση με τα όποια υπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματά τους τα καίρια και ουσιώδη στοιχεία του Χριστιανισμού, ιδιαίτερα της ορθοδοξίας.

-Να εμβαθύνουν στο δυναμικό, απελευθερωτικό και μεταμορφωτικό χαρακτήρα του ορθόδοξου Χριστιανισμού.

-Να ενημερωθούν για την κριτική, την αμφισβήτηση ή και την άρνηση της χριστιανικής πίστης και να μάθουν πώς αυτές αντιμετωπίζονται με αντικειμενικότητα, τιμιότητα και πνεύμα αυτοκριτικής.

-Να αποκτήσουν, τέλος, μια κατά το δυνατόν σφαιρική εικόνα για την αξία και προσφορά του Χριστιανισμού και - επαρκώς ενημερωμένοι, ελεύθερα και ενσυνείδητα - να πάρουν απέναντί του, αν το θελήσουν, υπεύθυνη προσωπική θέση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Ο Θεός κατά τη χριστιανική πίστη και η βασιλεία του ως όραμα αλλιώτικης ζωής.

-Το πρόσωπο του Ιησού Χριστού και το Άγιο Πνεύμα.

-Η αρχή και η πορεία του κόσμου και η είσοδος του κακού στον κόσμο.

-Η Εκκλησία του Χριστού και η παράδοση της Εκκλησίας.

-Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού.

-Η χριστιανική θεώρηση του κράτους και της πολιτικής.

-Φανατισμός και μισαλλοδοξία.

-Ανεξιθρησκία: ανάγκη ή κίνδυνος;

-Η κριτική κατά του Χριστιανισμού και η σχέση της πίστης με την επιστήμη.

-Το φαινόμενο της αθεΐας.

-Η σχέση του Ελληνισμού και του Χριστιανισμού.

-Χριστιανισμός και πολιτισμός.

-Η ψυχαγωγία, ο έρωτας και η φιλία στη ζωή του σύγχρονου χριστιανού.

Δ. Ε. 4: Ποιος είναι ο Θεός κατά την πίστη του Χριστιανισμού

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν ότι ο Θεός είναι Θεός αγάπης, δημιουργός και συντηρητής του κόσμου, το θεμέλιο της ανθρώπινης ύπαρξης. -Να κατανοήσουν, αφού προηγουμένως αναλύσουν όσο μπορούν, το τριαδικό δόγμα, δίνοντας έμφαση στις σχέσεις των προσώπων της Αγ. Τριάδας. -Να συνειδητοποιήσουν ότι ο Θεός στην ουσία του είναι απρόσιτος και πέρα κάθε κοσμικού, αλλά και ότι οι ενέργειές του είναι μεθεκτές, γιατί είναι η ίδια η αποκάλυψη του Θεού. -Να αναζητήσουν, μέσα από παραδείγματα, την παρουσία του Θεού στην ιστορία, έτσι ώστε η παρουσία του να γίνει ψηλαφητή και κοντινή τους εμπειρία.	-Ο Θεός της αγάπης θεμέλιο, στήριγμα κόσμου και ανθρώπου (Ο Θεός είναι αγάπη, φιλάνθρωπος, ένας, πατέρας, παντοδύναμος, δημιουργός του κόσμου). -Ένας και τριαδικός (Μία ουσία, τρεις υποστάσεις. Πρόσωπα της Αγίας Τριάδας και σχέσεις των προσώπων). -Ο Θεός είναι απρόσιτος στην ουσία του και μεθεκτός στις ενέργειές του (Ακατάληπτος και αχώρητος στο νου, μεθεκτός στους ανθρώπους. Διάκριση ουσίας - ενεργειών). -Γνωστός, "ψηλαφητός" στην ιστορία (Πανταχού παρών. Γνωστός στην ιστορία). Κείμενα -Γεν.1,1,18,1-8. -Ψαλμ.101,21, 135,6, 134,6, 17,2-3. -Σοφ. Σολ. 11,24-26. -Α΄ Ιωάν.4,16. -Ιωάν. 3,16. Ματθ. 28,18-19. -Λουκ. 15,10, 5,32 -Ρωμ. 1,20. -Β΄ Κορ. 13,12-13. -Πράξ. 14,17. -Αποκ. 1,4. -Μ. Βασιλ. Επιστολή 234,2. -Ευχή αναφοράς. -Δαμασκηνού, Έκδ. ορθ. Πίστεως,1,4. -Δοξαστικό εσπερινού Πεντηκοστής.	Στα κείμενα γίνεται δυνατή η διάκριση μεταξύ αυτών που θα χρησιμοποιηθούν στο δοκίμιο και αυτών που θα παρατεθούν στο τέλος ή στις άκρες του δοκιμίου. Η επιλογή θα γίνει από το συγγραφέα, ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιήσει και άλλα κείμενα για την υποστήριξη του δοκιμίου.

Δ. Ε. 5: Η Βασιλεία του Θεού: όραμα αλλιώτικης ζωής ή ουτοπία;

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να αντιληφθούν ότι η "Βασιλεία του Θεού" είναι δικαίωμα και πρόκληση για ζωή, χωρίς να συγχέεται ο όρος με οτιδήποτε μπορεί να δηλώνει η έκφραση για τα ανθρώπινα ιστορικά μέτρα. -Να συνειδητοποιήσουν ότι το κέντρο της Βασιλείας του Θεού, ο νοηματοδότης και φανερωτής της είναι το πρόσωπο του Χριστού. -Να γνωρίσουν τα πρότυπα που δίνουν οι μακαρισμοί για τον άνθρωπο της Βασιλείας του Θεού. -Να αντιληφθούν τη στενή σχέση που υπάρχει μεταξύ της Βασιλείας του Θεού και της Εκκλησίας, η οποία την πραγματώνει στην ιστορία. -Να συζητήσουν για το πανανθρώπινο και απελευθερωτικό μήνυμα της Βασιλείας του Θεού σήμερα. Η σύγχρονη εποχή και τα προβλήματά της, να δηλώσουν αφενός την αναγκαιότητά της και αφετέρου την ευθύνη όλων των ανθρώπων για τον αγώνα που απαιτείται,έτσι ώστε να γίνει πράξη.	-Ο όρος "Βασιλεία του Θεού". Προσφορά και κλήση (Διευκρινίσεις για τον όρο. Πανανθρώπινο δικαίωμα και ιστορική πρόκληση, όχι ουτοπία). -Ο Ιησούς ενσαρκώνει τη Βασιλεία του Θεού και σκιαγραφεί το νόημα και το περιεχόμενό της (Άξονας του έργου Του ο καινούργιος κόσμος του Θεού. Βαθύτερο νόημα των παραβολών και των θαυμάτων η φανέρωση της Βασιλείας του Θεού. Μορφή και περιεχόμενό της). -Οι Μακαρισμοί δίνουν τα πρότυπα των ανθρώπων της Βασιλείας του Θεού (Ανθρωπολογία και χαρακτηρολογία των Μακαρισμών). -Βασιλεία του Θεού και Εκκλησία (Σχέση μέρους και όλου. Στη Θ. Λατρεία βιώνεται το μήνυμα της Βασιλείας του Θεού και στην ιστορία της Εκκλησίας πραγματώνεται). -Η Βασιλεία του Θεού πρόκληση στην εποχή μας (Απευθύνεται προς όλους, καλεί για αυτοκριτική, αγάπη και ειρήνη. Απελευθερώνει και κινητοποιεί τους ανθρώπους). Κείμενα -Λουκ. 17,21, 13,18-21, 10, 25-37, 15,11-32. -Ιωάν. 18,36, 10,10. -Μάρκ.1,14-15, 4,1-20, 12,1-12. -Ματθ. 20,1-6, 13,44-45, 25,1-13, 22,1-14, 10,7-8, 11,4-6, 7,21, 5,3-16. -Α΄ Τιμ. 2,4. -Εφ. 2,12. -Πράξ. 14,22. -Α΄ Κορ. 2,9. -Διδαχή Αποστόλων Χ,5. -Αποκ. 21,1-5 (Παραλλαγή: "Horizonte. Gebere und Texte för heute". Εκδ. M. Langer - Chr. Reeker Hil-desheim 1981, σ. 184). -Η Βασιλεία του Θεού είναι κοντά (M. Langer: "Wider die Resignation" Regensburg 1977).	Τα κείμενα παρατίθενται προς υποστήριξη του δοκιμίου. Μερικά από αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πληροφορίες στο περιθώριο ή στο τέλος του δοκιμίου. Είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν και άλλα κείμενα από το συγγραφέα.

Δ. Ε. 6: Γιατί ο Ιησούς Χριστός ήταν και είναι "σημείον αντιλεγόμενον";

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να ερμηνεύσουν την αγιογραφική έκφραση "σημείον αντιλεγόμενον" για τον Ιησού και να προσδιορίσουν τα σημεία της αμφισβήτησης. -Να πληροφορηθούν τα αίτια αμφισβήτησης του προσώπου του Χριστού, αξιολογώντας και σχολιάζοντας τα κίνητρά τους. -Να συνειδητοποιήσουν ότι ο Χριστός είναι πρόκληση για τους ανθρώπους και επικίνδυνος για τα όποια κατεστημένα, έτσι ώστε να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι ο ανθρώπινος εγωισμός και η αλαζονεία είναι η βαθύτερη αιτία απόρριψης του Ιησού.	-Οι αμφισβητήσεις (Τι σημαίνει "σημείον αντιλεγόμενον". Σημεία αμφισβητήσεων). -Αίτια αμφισβήτησης του Ιησού. -Βαθύτερη αιτία η σύγχυση του ανθρώπου, η ανάγκη για αυτοδικαίωσή του (Ο Χριστός είναι πρόκληση, επικίνδυνος και ανεπιθύμητος). Κείμενα -Λουκ. 2,34. -Φ. Ντοστογιέφσκυ: "Μέγας Ιεροεξεταστής"(Επιλογή). -Joscelyn Goldwin, Μυστηριακές θρησκείες του αρχαίου κόσμου, Αθήνα 1984, σελ. 12-14. -Φ. Κόντογλου, Ευλογημένο καταφύγιο, Αθήνα 1985, σελ. 261-2.	

Δ. Ε. 7: "Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;"

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν συνοπτικά τα σχετικά με τις ιουδαϊκές αντιλήψεις, αιρετικές δοξασίες και ουμανιστικές θεωρίες που σκόπιμα ή αθέλητα παρερμηνεύουν το πρόσωπο του Ιησού. -Να ενημερωθούν περιληπτικά για τις σύγχρονες αντιλήψεις για το πρόσωπό του, συζητώντας την αξία και σημασία τους. -Να γνωρίσουν το χριστολογικό δόγμα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου, επιμένοντας στις ανθρωπολογικές και κοσμολογικές του συνέπειες. Ο Θεάνθρωπος Ιησούς σώζει την ανθρωπότητα και φανερώνει τη θεότητα, χωρίς να χάνεται τίποτα από τα μεγέθη αυτά και χωρίς να συγχέονται αιρετικά.	-Παρερμηνείες ή λαθεμένες ερμηνείες για το πρόσωπο του Χριστού Ιουδαϊκή κοινωνία. Νεστοριανισμός και Μονοφυσιτισμός.. Διαφωτισμός του 17ου αιώνα. Ε. Renan (συνοπτικά)». -Σύγχρονες αντιλήψεις για το πρόσωπο του Χριστού. 1. Ρομαντισμός 2. Κοινωνιστές - . Μαρξ 3. Ψυχαναλυτική άποψη. -Άποψη της Εκκλησίας (Όρος Πίστης της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου. Πρόσωπο ιστορικό. Φανέρωση της θεότητας). -Ανθρωπολογικές και κοσμολογικές συνέπειες. Κείμενα -Μάρκ. 8,27-28. -Ματθ. 16,15-16 -Χ. Γιανναρά, Αλφαβητάρι της πίστης, Αθήνα 1983, σελ.153.	

Δ. Ε. 8: Τι είναι το Άγιο Πνεύμα

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τη δράση του Αγ. Πνεύματος στην ανθρώπινη ιστορία μετά την Ανάληψη του Χριστού. -Να συνειδητοποιήσουν ότι με το Βάπτισμα και το Χρίσμα είναι και οι ίδιοι φορείς των χαρισμάτων του Αγ. Πνεύματος και να θελήσουν να τα ενεργοποιήσουν στη ζωή τους. -Να θελήσουν να οικειοποιηθούν τα χαρίσματα του Αγ. Πνεύματος, τόσο αυτά που τους δόθηκαν κατά το βάπτισμά τους, όσο και αυτά που παρέχονται με τις αγιαστικές πράξεις της Εκκλησίας.	-Παράκλητος: το τρίτο πρόσωπο της Αγ. Τριάδας. Η συνεχής παρουσία του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία μετά την Ανάληψη του Χριστού (Ο Χριστός "απέρχεται για να έλθει ο Παράκλητος". Η "συγκρότηση της Εκκλησίας" από το Άγιο Πνεύμα. Η «εν Αγίω Πνεύματι» οριοθέτηση της αλήθειας στην Εκκλησία). -"Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου. Αμήν": Τα χαρίσματα του Πνεύματος που δίνονται στον άνθρωπο με το Βάπτισμα και το Χρίσμα. (Ο "θησαυρός των αγαθών". "Πάντα χορηγεί τό Πνεύμα τό Άγιον...": αναφορά στα χαρίσματα. Πώς ενεργοποιούνται τα χαρίσματα αυτά στην ανθρώπινη ζωή). Κείμενα -Το 3ο άρθρο του Συμβόλου της Πίστεως. -"Βασιλεύ ουράνιε...".	Κατά τη σύνταξη της Δ.Ε. να ληφθεί σοβαρά υπόψη το περιεχόμενο της σχετικής Δ.Ε. περί τριαδικού Θεού στης Α΄ Λυκείου.

Δ. Ε. 9: Αρχή και πορεία του κόσμου

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν τη διήγηση της Βίβλου και τις άλλες θεωρίες για τη δημιουργία του κόσμου. -Να συζητήσουν για τις διάφορες θεωρίες, ώστε να κατανοήσουν τα κοινά και τα ιδιαίτερα σημεία τους. -Να λάβουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για τη μελλοντική συζήτηση για τη σχέση πίστης και επιστήμης.	-Η βιβλική διήγηση για τη δημιουργία του κόσμου από το Θεό. -Αποσπάσματα από την "Εξαήμερο" του Μ. Βασιλείου. -Φιλοσοφικές - θρησκευτικές θεωρίες. Η επιστημονική άποψη. -Συγκριτική μελέτη και συμπεράσματα. Κείμενο Γεν. Α΄ 1-31.	Στη συγκριτική μελέτη να παρατεθούν πίνακες με παράλληλη παρουσίαση των πληροφοριών για τη δημιουργία του κόσμου.

Δ. Ε. 10: Ο άνθρωπος στο αρχικό του μεγαλείο

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να εμβαθύνουν στο κείμενο της βιβλικής διήγησης για τη δημιουργία του ανθρώπου. -Να γνωρίσουν τις διάφορες θεωρίες για την προέλευση και εξέλιξη του ανθρώπου. -Να συνειδητοποιήσουν την ιδιαιτερότητα της βιβλικής, έναντι των άλλων διηγήσεων.	-Τα κύρια σημεία και οι θεολογικές αλήθειες της βιβλικής διήγησης για τη δημιουργία του ανθρώπου. α) Από το κείμενο της Γένεσης (2,1-15). β) Από θεολογικά και ερμηνευτικά σχόλια Ιω. Δαμασκηνού και Γρηγ. Νύσσης. -Θεωρίες για την προέλευση και εξέλιξη του ανθρώπου. -Συγκριτική θεώρηση της βιβλικής και των άλλων διηγήσεων. Κείμενο Γεν. Β΄ 1-25.	Ο συγγραφέας έχει τη δυνατότητα να επιλέξει και να παραθέσει στο περιεχόμενο κείμενα και απόψεις αρχαίων μυθολογιών σχετικά με τη δημιουργία του ανθρώπου (εφιστάται η προσοχή για αποφυγή επικαλύψεων με παρόμοια κείμενα στην αντίστοιχη Δ.Ε. του βιβλίου της Α΄ Γυμνασίου).

Δ. Ε. 11: Γιατί υπάρχει το κακό στον κόσμο;

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τις αιτίες και τις συνέπειες του κακού στην προσωπική και κοινωνική ζωή. -Να συνειδητοποιήσουν την κατάλυση του κακού με την ενανθρώπηση του Θεού. -Να κατανοήσουν ότι το κακό αντιπαλεύεται με τον προσωπικό, αλλά και τον κοινωνικό, αγώνα του καθενός και όλων των χριστιανών μαζί.	-Το κακό, αποτέλεσμα της ελευθερίας και της ευθύνης του ανθρώπου (Τι είναι κακό). -Το προπατορικό αμάρτημα αφετηρία του κακού. (Σχόλιο στο Γεν. 3, 1-24). -Η προσωπική και κοινωνική υφή του κακού. (Προσωπικές συνέπειες. Κοινωνικό κακό. οινωνικές δομές του κακού). -Ο Θεός και το κακό (Ενανθρώπηση του Λόγου. Ελευθερία του ανθρώπου). -Η ευθύνη των χριστιανών για τον αγώνα κατά του κακού (Εσωτερικός αγώνας. Κοινωνικός αγώνας). - Κείμενα: Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Ένα άλλο π.Χ. ή μ.Χ.	Να τονιστεί η ευθύνη των χριστιανών για την ύπαρξη και αντιμετώπιση του κακού στον κόσμο.

Δ. Ε. 12: Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ορθοδοξίας σε σχέση με την υπόλοιπη Χριστιανοσύνη. Ορθόδοξη πνευματικότητα.

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν την έννοια της Ορθοδοξίας. -Να συνειδητοποιήσουν τα σημεία ιδιαιτερότητας της Ορθοδοξίας έναντι των άλλων χριστιανικών Ομολογιών, πληροφορούμενοι για τις σχετικές απόψεις των Ομολογιών αυτών και λαμβάνοντας αφορμή διαλόγου γύρω από τα σημεία αυτά. -Να θελήσουν να βιώσουν τα ανωτέρω.	-Η έννοια της Ορθοδοξίας. -Τα ξεχωριστά γνωρίσματα της Ορθοδοξίας. 1.Η ασκητικότητα (Ύπαρξη ασκητικής παράδοσης στο Ρωμαιοκαθολικισμό. Ανυπαρξία σχετικής παράδοσης στον Προτεσταντισμό. Η διαφορά της Ορθοδοξίας: η ασκητική πρόταση στη ζωή του κάθε πιστού - η άσκηση σαν συμβολή στη θέωση και όχι σαν σωματική τιμωρία). 2.Η αφοσίωση στην Παράδοση (Τι είναι "Παράδοση" για την Ορθοδοξία: είναι η ίδια η ζωή της Εκκλησίας, "πορεία με συνοδοιπόρους και οδοδεί-	

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
	κτες τις εμπειρίες των αγίων και τις συνοδικές διατυπώσεις της πίστης". Η σχετικοποίηση της Παράδοσης στο Ρωμαιοκαθολικισμό. Η έμμονη άρνηση της Παράδοσης από τον Προτεσταντισμό). 3. Η τιμή των Αγίων Η ορθόδοξη Παράδοση για την τιμή των Μαρτύρων και των λειψάνων τους. Η αντίληψη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για την τιμή των Μαρτύρων (βλ.τα κριτήρια που έθεσε η Β΄ Σύνοδος του Βατικανού). Ανυπαρξία τιμής λειψάνων στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Προτεσταντισμός: παντελής άρνηση της τιμής των Αγίων». 4. Η συνοδικότητα της Ορθοδοξίας (Η μεγάλη διαφορά με τη ρωμαιοκαθολική αντίληψη του παπικού αλάθητου - διοικητικού ολοκληρωτισμού της Ρώμης. Προτεσταντισμός: ανυπαρξία εκκλησιαστικών δομών). 5. Έννοια της ορθόδοξης πνευματικότητας. Η "εν Χριστω" ζωή στην ποικίλη της έκφραση.	

Δ. Ε. 13: Η παράδοση της Εκκλησίας: πολύτιμη κληρονομιά ζωής ή τροχοπέδη της;

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν την έννοια της Παράδοσης. -Να συνειδητοποιήσουν ότι η Παράδοση αποτελεί "συνοδοιπόρο" και όχι "απολίθωμα του παρελθοντος". -Να αντιληφθούν τη διαφορά μεταξύ της Παράδοσης και των άλλων "παραδόσεων". -Να αισθανθούν την ευθύνη για τη διαφύλαξη, συνέχιση και δημιουργική ανανέωση της Παράδοσης.	-Τι είναι Παράδοση και ποια η σημασία της στη ζωή της Εκκλησίας. -Παράδοση και Αγία Γραφή. -Διάκριση της Παράδοσης από τις "παραδόσεις". -Γραπτή Παράδοση και ζωντανή μνήμη και συνείδησή της στη ζωή και στην πορεία της Εκκλησίας. -Το δυναμικό στοιχείο της Παράδοσης. -Οι πιστοί φυλάσσουν την Παράδοση, τη συνεχίζουν και την ανανεώνουν δημιουργικά. Κείμενα: Β΄ Θεσ. 2, 15	

Δ. Ε. 14: Η ορθόδοξη άσκηση

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της ορθόδοξης άσκησης. -Να κατανοήσουν τα στοιχεία της ορθόδοξης πνευματικής ζωής. -Να εκτιμήσουν την αξία της ουσίας της άσκησης, διακρίνοντάς την από τις ακρότητες του ευσεβισμού. -Να συνειδητοποιήσουν ότι η Ορθοδοξία ασχολείται με τα καθημερινά προβλήματα, αποβλέποντας ταυτόχρονα και στην αγιότητα των μελών της.	-Η άσκηση στη ζωή της Εκκλησίας (Ορισμός. Έννοια. Περιεχόμενο. Η άσκηση χρέος όλων). -Η ορθόδοξη άσκηση αναφέρεται σε "όλο" τον άνθρωπο (Απόρριψη δυαρχίας, πλατωνικών αντιλήψεων, ασθενούς πνευματικότητας). -Ασκητική τοποθέτηση του ανθρώπου στον κόσμο (Αντινομία "κατά φύσιν" και "παρά φύσιν". Λειτουργική χρήση του κόσμου, της φύσης, των αγαθών. Σεβασμός και οικονομία της δημιουργίας. Εκκοσμίκευση). -Χαρακτηριστικά της ορθόδοξης άσκησης (Θετικός χαρακτήρας της. Δεν είναι αυτοσκοπός. Αντιστέκεται στην απολυτοποίηση της ύλης. Αναφέρεται στο Θεό). -Τα εμπόδια στη χριστιανική άσκηση και η αντιμετώπισή τους (Πειρασμοί, πάθη, αμαρτία, φιλαυτία, ματαιοδοξία. Μετάνοια, ευσέβεια, προσευχή, ταπεινοφροσύνη, πραότητα, ειρήνη, καθαρή καρδιά).	

Δ. Ε. 15: Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τα στοιχεία που συνιστούν το δυναμικό και απελευθερωτικό χαρακτήρα του Χριστιανισμού. -Μέσα από τη συζήτηση και τον προβληματισμό για τα στοιχεία αυτά να συνειδητοποιήσουν την ευθύνη τους ως χριστιανών απέναντι στα προβλήματα του ανθρώπου και της κοινωνίας.	-Τι σημαίνουν οι όροι "δυναμικός" και "απελευθερωτικός". -Πώς νοείται ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού (ή τι προσφέρει ο Χριστιανισμός στον άνθρωπο ως προς τα βασικά θέματα: Θεός, κόσμος, άνθρωπος). -Ο δυναμικός και απελευθερωτικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού στην ιστορία και το παρόν (συνοπτική αναφορά στα αίτια και τους τρόπους διάδοσης του Χριστιανισμού, στη μεταβολή κοινωνικών δομών και θεσμών εξαιτίας του και στην παρουσία αληθινών - προφητικών χριστιανών στην εποχή μας). -Ο Χριστιανισμός ευαισθητοποιεί, φωτίζει, στρατεύει, ικανώνει, δημιουργεί).	

Δ. Ε. 16: Η δικαιοσύνη του κόσμου και της Εκκλησίας

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να αντιληφθούν τα προβλήματα της σύγχρονης εποχής που σχετίζονται με τη δικαιοσύνη. -Να αξιολογήσουν τη δικαιοσύνη του κόσμου. -Να διδαχθούν τη δικαιοσύνη της Εκκλησίας. -Να συνειδητοποιήσουν το χρέος του χριστιανού για αγώνα απέναντι στην αδικία.	-Η δικαιοσύνη του κόσμου. (Νόμοι, θεσμοί, Συντάγματα. Νομικές δομές). -Η αδικία υπάρχει στο σύγχρονο κόσμο; (Διαπιστώσεις. Αίτια. Μορφές αδικίας). -Η δικαιοσύνη ανήκει στις δομές της Εκκλησίας. (οινοκτημοσύνη. Πατέρες της Εκκλησίας. Προφήτες). -Η ευθύνη των χριστιανών για την επικράτηση της δικαιοσύνης. (Ανάγκη θεσμικών αλλαγών. Αγώνας των χριστιανών). - Κείμενα: -Ησ. 26, 9, -Ιωάν. Χρυσοστ. P.G. 61, 271 και P.G. 62, 561, -Αμβρ. Μεδιολάνων, P.L. 14, 767, -Γρηγ. Νύσσης, P.G. 46, 445, -Μ. Βασ. P.G. 31, 276-277, -Γρηγ. Παλαμά P.G. 151, 164, -Γ. Μαντζαρίδη, Χρ. Ηθική, Θεσ/νίκη 1983, σ. 294.	

Δ. Ε. 17: Ο συνάνθρωπος ως αδελφός

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν το περιεχόμενο της κοινωνικοποίησης στο ορθόδοξο ήθος. -Να διδαχθούν τους τρόπους με τους οποίους αυτή η κοινωνικοποίηση ενεργοποιείται έμπρακτα. -Να συνειδητοποιήσουν ότι το δικαίωμα στη ζωή ανήκει σε κάθε άνθρωπο. -Να αξιολογήσουν τον ευρωπαϊκό ανθρωπισμό και να κατανοήσουν τον ορθόδοξο ανθρωπισμό ως πηγή ζωής.	-Η κοινωνικότητα του ανθρώπου (Έννοια. Υπέρβαση της ατομικότητας). - "Τίς εστιν ο πλησίον;" (Παιδιά ενός Πατέρα. Ποιος είναι ο πλησίον στο Χριστιανισμό. Η κοινότητα της ανθρώπινης φύσης). -Το ορθόδοξο ήθος κορυφώνεται στην έμπρακτη διακονία του πλησίον (Αγάπη, φιλανθρωπία, αλληλεγγύη, δικαιοσύνη, ισοτιμία, κοινωνικός χαρακτήρας της εργασίας). -Το δικαίωμα της ζωής για κάθε άνθρωπο (Έννοια και κατοχύρωση του δικαιώματος. Καταπάτηση δικαιωμάτων). -Ο ορθόδοξος και ευρωπαϊκός ανθρωπισμός (Περιεχόμενο. Σχέση. Στόχος. Προϋποθέσεις της κάθε άποψης). -Η πληρότητα της ζωής στο ορθόδοξο ήθος (Θυσία, αγώνας του ανθρώπου. Προοπτική η κοινότητα της ζωής). Κείμενα: -Μ. Βασιλ. P.G. 31, 917, -Λουκ. 10, 30-37, -Γρηγ. Παλαμά, P.G. 151, 9, -Ιωάν. Χρυσοστ. P.G. 59,325, -Ν. Μπερντιάεφ, Για την κοινωνική ανισότητα, μτφ. Ε. Νιάνιου, Θεσ/νίκη 1984, σ. 317.	

Δ. Ε. 18: Το χριστιανικό ήθος ως υπέρβαση των προκαταλήψεων του κόσμου

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να διδαχθούν τις συνέπειες των προκαταλήψεων.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι στην ορθοδοξία οι διακρίσεις είναι καταδικαστέες επιλογές των ανθρώπων.

-Να κατανοήσουν τον αγωνιστικό χαρακτήρα του Χριστιανισμού κατά πολλών και ποικίλων προκαταλήψεων. - Οι προκαταλήψεις ήταν και είναι μια πραγματικοτητα (Ορισμός. Έννοια προκαταλήψεων.

Περιεχόμενο

Μορφές και περιεχόμενο).

-Συνέπειες των προκαταλήψεων (Ιστορικές, κοινωνικές, ατομικές).

-Οι διακρίσεις στην Ορθοδοξία είναι "φαύλες τομές" (Ελευθερία Χριστιανισμού. Κατάργηση δουλείας και διακρίσεων. αταδίκη φυλετισμού).

-Ο δυναμικός και αγωνιστικός χαρακτήρας του Χριστιανισμού (Πάλη κατά των δομών που αναπαράγουν την αδικία. Προοπτική ο "καινούργιος κόσμος" του Θεού).

Κείμενα

-Α΄ορ. 12, 12-13, 17-21, -Α΄ορ. 1, 4-7, 10-13. -Ρωμ.8, 21. -Ιωάν. 3, 8. -Πράξ. 2, 42-47.

Παρατηρήσεις

Με αφορμή την καθημερινή επικαιρότητα μπορούν να σχολιαστούν φαινόμενα και περιστατικά κοινωνικής, φυλετικής ή θρησκευτικής προκατάληψης.

Δ. Ε. 19: Η χριστιανική κοινότητα μέσα σ ένα πλουραλιστικό κόσμο

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να διδαχθούν το περιεχόμενο του πλουραλισμού στη σύγχρονη εποχή.

-Να γνωρίσουν τον πλουραλισμό μέσα από τα ευαγγελικά κείμενα.

-Να κατανοήσουν ότι η στάση της Εκκλησίας απέναντι στη σύγχρονη πραγματικότητα είναι διαλεκτική.

-Να αξιολογήσουν το έργο των μεγάλων διεθνών οργανισμών.

-Να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη του κάθε χριστιανού για αγώνα μέσα στις σύγχρονες διεθνείς συνθήκες ζωής.

Περιεχόμενο

-Ο πλουραλισμός στο σύγχρονο κόσμο (Ορισμός. Περιεχόμενο).

-Ο πλουραλισμός στο Ευαγγέλιο (Αλήθεια και αναζήτησή της. Ο Χριστός ανήκει σε όλους. Όσοι δεν είναι εναντίον της Εκκλησίας είναι με το μέρος της).

-Η διαλεκτική στάση της Εκκλησίας (Απέναντι στα κοινωνικοπολιτικά συστήματα, τις ιδεολογίες, τη φιλοσοφία).

-Οι μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί (Ονομασία. Έργο και σκοπός. Προσφορά και ατέλειές τους).

-Ο αγώνας των χριστιανών μέσα σ ένα εξελισσόμενο κόσμο (Κοινωνικοί αγώνες. Συμμετοχή και κριτική στους διεθνείς οργανισμούς. Αξιολόγησή τους).

Κείμενα

-Μάρκ. 9, 38-40. -Ιωάν. 1, 47. -Α΄ορ. 9, 22.

-Γρηγ. Θεολόγου P.G. 35, 992Β -Μ. Βασ. ΕΠΕ, 7,327.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 20: Η χριστιανική θεώρηση του κράτους και της πολιτικής

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να πληροφορηθούν την προέλευση, το σκοπό και τις αρχές της πολιτικής εξουσίας και της κρατικής οργάνωσης.

-Να κατανοήσουν τα όρια της κρατικής εξουσίας και τις συνέπειες που επιφέρει, όταν παραβιάζει την ανθρώπινη ελευθερία.

-Να γνωρίσουν τη στάση που πρέπει να έχει ο χριστιανός απέναντι στην εξουσία.

-Να αξιολογήσουν το σύγχρονο φαινόμενο των αντιρρησιών συνείδησης.

-Να διδαχθούν τις επιβαλλόμενες σχέσεις μεταξύ Εκκλησίας και κράτους.

Περιεχόμενο

Προέλευση και σκοπός του κράτους και της πολιτικής (Ορισμοί. Έννοιες. Χρέος τους. Πολιτικοποίηση. Ο άνθρωπος είναι πολιτικό ον και η πολιτική αφορά όλους).

-Αρχές της πολιτικής εξουσίας και κρατικής οργάνωσης (Δημοκρατία. Ισονομία. Δικαιώματα και υποχρεώσεις. Αγωγή των πολιτών).

-Τα όρια της εξουσίας (Προσωπική ζωή. Ηθική συνείδηση. Ζωή των πολιτών. Ελευθερία του ανθρώπου).

-Ο απολυταρχισμός και η θεοποίηση της πολιτικής παραβιάζουν την ανθρώπινη ελευθερία (Ολοκληρωτισμός. Θεοποίηση δομών και ανθρώπων).

-Ορθόδοξος χριστιανός και εξουσία (Υπακοή, όχι υποταγή. Αντίσταση στις αυθαιρεσίες, στους ολοκληρωτισμούς. Χρέος συμμετοχής και συνεργίας στη νόμιμη εξουσία).

-Εκκλησία και κράτος (Εξουσία ως διακονία. Ελευθερία χριστιανών. Αναφορά στο Θεό. Πολιτική για το λαό. Απόρριψη φανατισμού. Αλληλοσεβασμός. Επίγνωση ορίων και αρμοδιοτήτων).

-Ένα σύγχρονο φαινόμενο (Αντιρρησίες συνείδησης για θρησκευτικούς, φιλοσοφικούς και κοινωνικούς λόγους. Εξέταση των κινήτρων τους. Αποτελέσματα αυτής της αντίληψης. Αξιολόγησή της).

Παρατηρήσεις

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
-Να συνειδητοποιήσουν ότι η Εκκλησία είναι μια ενοποιός δύναμη στην ιστορία, που δεν αποτρέπει τα μέλη της από την πολιτική, αλλά μάλλον επιβάλλει την πολιτική τους παρουσία ως χρέος ακόμη και προς το Θεό.	-Η Εκκλησία είναι ενοποιός δύναμη (Υπερκομματική. Δεν υπάρχει απολιτική πίστη. Η πολιτική παρουσία του Χριστιανού). Κείμενα - Κριτές 9, 8-16. -Ματθ. 22, 20-21. -Πράξ. 5, 29 -Προς Διόγνητον Επιστολή. -Ιωάν. Χρυσοστ., Ομιλία Α΄ ορ. 1,1, P.G. 61, 13. -Ρωμ. 13, 1-7.	

Δ. Ε. 21: Θεολογικές ζυμώσεις στο σύγχρονο κόσμο

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να αντιληφθούν ότι η σύγχρονη θεολογία δε μένει απαθής μπροστά στα προβλήματα των σύγχρονων ανθρώπων. -Να διδαχθούν τα νεότερα θεολογικά ρεύματα στη δυτική και προτεσταντική Εκκλησία. -Να γνωρίσουν τις αρχές της σύγχρονης ορθόδοξης θεολογίας.	-Η συνειδητοποίηση των θεολογικών λαθών στην ιστορία (Θεολογική στασιμότητα. Προσπάθειες αποκατάστασης της αλήθειας). -Νεότερα θεολογικά ρεύματα: 1. Θεολογία της ελπίδας. 2. Πολιτική θεολογία. 3. Θεολογία της απελευθέρωσης. 4. Υπαρξιακή θεολογία. - ριτική εκτίμηση των ρευμάτων. -Σύγχρονη ορθόδοξη θεολογία (Πιστότητα στις παραδοσιακές δυνάμεις. Διατήρηση της αλήθειας και ανοίγματα στον κοινωνικό χώρο). Κείμενα -Ντον Χέλντερ Καμάρα,Δημοκρατία-Πανεπιστήμιο-Ανάπτυξη, μτφρ. Ε. Ορεινού, Εκδ. Μήνυμα, Αθήνα 1974, σ.15-16, 98-99. - Καμίλλο Τόρρες, Επιστολή προς τους χριστιανούς της Κολομβίας, μτφρ. Γ. Μουστάκη.	Τα κείμενα προσφέρονται για κριτική ανάλυση σε σχέση με αυτά που καταγράφουν από την πραγματικότητα και αναφέρουν ως προοπτική για το μέλλον.

Δ. Ε. 22: Φανατισμός και μισαλλοδοξία - Ανεξιθρησκία: ανάγκη ή κίνδυνος;

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συνειδητοποιήσουν τις συνέπειες του κάθε είδους φανατισμού. -Να γνωρίσουν τα αίτια του θρησκευτικού φανατισμού και να αξιολογήσουν τις συνέπειές του. -Να διδαχθούν ότι το ορθόδοξο ήθος αντιστρατεύεται τη μισαλλοδοξία και διακρίνεται με σαφήνεια από το θρησκευτικό φανατισμό των άλλων θρησκειών. -Να γνωρίσουν το περιεχόμενο και τους αγώνες των ανθρώπων για τη θρησκευτική τους ελευθερία. -Να διδαχθούν το θρησκευτικό και συνταγματικό πλαίσιο της θρησκευτικής ελευθερίας στην Ελλάδα σήμερα. -Να κατανοήσουν την οφειλόμενη στάση του χριστιανού απέναντι στους αλλόδοξους και τους αλλόθρησκους.	-Ο φανατισμός στην ιστορία (Ορισμός και έννοια του φανατισμού. Είδη). -Ο θρησκευτικός φανατισμός (Περιγραφή και έννοια. Μορφές θρησκευτικού φανατισμού). -Τα αίτια του θρησκευτικού φανατισμού (Ψυχοκοινωνιολογική ανάλυση). -Συνέπειες του θρησκευτικού φανατισμού (Διαπιστώσεις, αποτελέσματα). -Το ορθόδοξο ήθος αντιπαλεύει τον κάθε μορφής φανατισμό (Διάκριση από τον "κατ επίγνωσιν ζήλον" και τη γνήσια αγωνιστικότητα. Η Εκκλησία αγωνίζεται κατά του τυφλού φανατισμού). -Η θρησκευτική ελευθερία είναι βασικό δικαίωμα του κάθε ανθρώπου (Ορισμός και έννοια. Περιεχόμενο του προσηλυτισμού. - Κίνδυνοι). -Η ανεξιθρησκία στους αιώνες (Σύντομη ιστορική αναδρομή). -Η θρησκευτική ελευθερία στην Ελλάδα (Αναφορά και σχολιασμός, επεξηγήσεις πάνω στα ελληνικά συντάγματα μέχρι το ισχύον). -Η στάση του χριστιανού απέναντι στους αλλόδοξους και αλλόθρησκους (Σεβασμός των αντιλήψεων. Προσπάθεια για κατανόηση, εκτίμηση, μελέτη και διάλογο. Στήριξη της χριστιανικής αλήθειας, χωρίς να καταλήξει να γίνει ουδέτερη και γενική). Κείμενα -Ιακ. 3, 13-18. -Ρωμ. 10, 2. -Φ. Χάμιλτον, Οι βάσεις της χριστιανικής πίστεως, σ. 99. -Γαλ. 5, 13 και 6, 1. -Α΄ Πέτρ. 3, 15 -Ο.Η.Ε., άρθρο 18 της διακήρυξής του. -Άρθρο 13 του Συντάγματος.	Στη διδακτική αυτή ενότητα δίνεται η αφορμή και η ευκαιρία στους μαθητές να διαπιστώσουν από την επικαιρότητα ή τη γνώση τους όψεις του φανατισμού γενικότερα και του θρησκευτικού φανατισμού ειδικότερα στην καθημερινή ζωή. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν τις θρησκευτικές ομάδες στη σύγχρονη Ελλάδα που ασκούν προσηλυτισμό. Οι μέθοδοι, τα μέσα και ο σκοπός τους, με τη βοήθεια του διδάσκοντος, μπορούν να σχολιαστούν και να παρουσιαστούν τρόποι αντιμετώπισής τους.

Δ. Ε. 23: Πόσο δίκαιη είναι η κριτική κατά του Χριστιανισμού;

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να αντιληφθούν ότι η κριτική κατά του Χριστιανισμού είναι στην πραγματικότητα κριτική στις αδυναμίες των χριστιανών.

-Να γνωρίσουν ότι οι χριστιανοί έχουν θετική πολιτισμική προσφορά και ότι χωρίς το Χριστιανισμό δε νοείται ο σύγχρονος πολιτισμός και η πρόοδος.

-Να εντοπίσουν τις προϋποθέσεις μιας αληθινής κριτικής, που είναι χρέος όλων των ανθρώπων. Να καταλάβουν ότι η "κριτική στην κριτική" είναι μια αναγκαία αρχή για την αναζήτηση και εύρεση της αλήθειας.

-Να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη όλων των χριστιανών για αυτοκριτική, ανατολικών και δυτικών, έτσι ώστε να προκύψει μια στάση ζωής πέρα από το καλό και το κακό.

Περιεχόμενο

- Κριτική κατά του Χριστιανισμού ή κατά των χριστιανών; (Τα "κατηγορώ" κατά των χριστιανών).

-Προϋποθέσεις αληθινής κριτικής (Αντικειμενική και τίμια. Η κριτική είναι δικαίωμα και χρέος όλων των ανθρώπων. Το αίτημα της "κριτικής στην κριτική").

-Η συγκεκριμένη θετική προσφορά των χριστιανών (Ανατολικών και Δυτικών. Στάση πέρα από τα "κατά" και τα "υπέρ". Το χρέος των πιστών).

Κείμενα

-Ησ. 52,5. -Φιλιπ. 4,5. -Ιωάν. 8,7. -Ματθ. 25 (Sigrid-K. Berg, "Wer den Nδchsten sieht, sieht Gott: Das Grundgebot der Liebe" τόμ. 3ος, σειράς "Biblische Texte verfremdet" Mónchen 1986. αι "Zielfelder zu 7/8"Mónchen 1976,σ. 144.

-Σαίξπηρ, Χειμωνιάτικο παραμύθι Β, 3, 114.

-H. Kóng, "Christ sein",Mónchen-Zórich 1974[3], σελ. 550.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 24: Το φαινόμενο της αθεΐας

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να πληροφορηθούν τα σχετικά με την αθεΐα και τις γενικές της αρχές, τα αίτια και περισσότερο τις συνέπειές της.

-Να ενημερωθούν περιληπτικά για την αθεΐα του Φώυερμπαχ, τις θέσεις του Μαρξ, το μηδενισμό του Νίτσε και τις αντιλήψεις του Φρόυντ.

-Να συζητήσουν για τις συνέπειες αυτών των αθεϊστικών απόψεων με άξονα τις ιστορικές και επιστημονικές τους συνέπειες.

-Να οδηγηθούν στην κριτική των συστημάτων αθεϊσμού με βάση και θεμέλιο τις αντιλήψεις περί Θεού και ανθρώπου της ορθόδοξης Εκκλησίας.

-Να εξαγάγουν τα συμπεράσματά τους για την αθεΐα, διακρίνοντας τις απόψεις, που κρίνονται αυστηρά, και τους ανθρώπους, τους οπαδούς τους, που πρέπει να τους βλέπουν με αγάπη Χριστού.

Περιεχόμενο

-Η αθεΐα (Ορισμός. Γενικά τι αρνείται, γιατί και ποιες οι συνέπειές της).

-Ανθρωπιστική αθεΐα(Οι θέσεις του Φώυερμπαχ και η κριτική τους).

- Κοινωνικοπολιτική αθεΐα (Οι θέσεις του Μαρξ. Κριτική και σχόλια).

-Βιταλιστική - μηδενιστική αθεΐα (Οι θέσεις του Νίτσε και κριτικές παρατηρήσεις σ αυτές).

-Ψυχαναλυτική αθεΐα (Οι αντιλήψεις του Φρόυντ και κριτική τους θεώρηση).

-Σύγχρονη πρακτική αθεΐα.

-Συμπεράσματα για την αθεΐα.

Κείμενα

-Επιλογή από τα έργα των αρνητών της πίστης. Επιλογή σύντομων κειμένων, κατανοητών και περιγραφικών των απόψεών τους.

- Κείμενα σύγχρονων θεολόγων, εύληπτα και περιεκτικά, που αναιρούν την αθεΐα.

Παρατηρήσεις

-Στα κείμενα ο συγγραφέας μπορεί ελεύθερα να κάνει την επιλογή, αφού το δοκίμιο θα οδηγήσει στην αναγκαιότητά τους.

-Οι απόψεις και οι θέσεις του αθεϊσμού, όπως και η αναίρεσή τους να παρουσιαστούν συνοπτικά και περιεκτικά,χωρίς λεπτομέρειες και ειδικές αναλύσεις.

-Ο διάλογος με τους μαθητές θα καλύψει τις τυχόν απορίες και δυσκολίες κατανόησής τους.

Δ. Ε. 25: Πίστη και επιστήμη: αλληλοαποκλειόμενα ή αλληλοσυμπληρούμενα;

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να κατανοήσουν τα κοινά και ιδιαίτερα γνωρίσματα των δύο εννοιών πίστης και επιστήμης.

-Να ενημερωθούν για τα αντιθετικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν στο παρελθόν λόγω παρεξηγήσεων και να αντιληφθούν ότι σήμερα εξέλιπαν οι αντιθετικοί αφορισμοί.

-Να συζητήσουν γιατί δεν υπάρχει μεταξύ πίστης και επιστήμης σύγκρουση, αλλά αλληλοκατανόηση.

Περιεχόμενο

-Έννοια και περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης.

-Έννοια, μέθοδος και σκοπός της επιστήμης.

-Σχέσεις πίστης και επιστήμης: όχι αντιθετική και εχθρική, αλλά διαλεκτική κοινή αφετηρία και κοινός "τόπος" συνάντησής τους ο άνθρωπος.

-Γιατί δεν συγκρούονται.

-Τα διαφορετικά τους: το εννοιολογικό τους περιεχόμενο, οι μέθοδοι και ο σκοπός τους.

-Άρα: "Γινώσκουσα πίστη και πιστεύουσα γνώση"

-Η πίστη χωρίς τη γνώση είναι τυφλή, η γνώση χωρίς την πίστη ανήμπορη.

Βοηθήματα

-Περιοδικό "Σύναξη", τ. 17 (Άνοιξη 1986), αφιέρωμα: πίστη και επιστήμη.

-Χρ. Γιανναρά, Αλφαβητάρι της πίστης, (Δόμος), 1983.

-Olivier Climent, Η θεολογία μετά τον "θάνατο του Θεού", ("ΑΘΗΝΑ"), Αθήνα 1973, σελ. 115 κ.εξ.

Παρατηρήσεις

Να παρατεθούν γνώμες επιστημόνων, φιλοσόφων, λογοτεχνών, σχετικές με το αναπτυσσόμενο θέμα.

Δ. Ε. 26: Ελληνισμός και Χριστιανισμός: Από τη σύγκρουση στη σύνθεση

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τη συνάντηση Ελληνισμού και Χριστιανισμού. -Να μελετήσουν και να κατανοήσουν τις εκατέρωθεν επιδράσεις. -Να ευαισθητοποιηθούν έτσι ώστε να αισθανθούν την ευθύνη τους και το χρέος τους ως μελών της ελληνορθόδοξης Εκκλησίας στα πλαίσια της ενωμένης Ευρώπης και ολόκληρου του κόσμου.	-Τι είναι Ελληνισμός; Συνάντησή του με το Χριστιανισμό. -Εξελληνισμός του Χριστιανισμού ή εκχριστιανισμός του Ελληνισμού; -Η συμβολή της ελληνικής σκέψης στη διαμόρφωση της αρχικής θεολογίας. -Η συμβολή του Απ. Παύλου στον εκχριστιανισμό του Ελληνισμού. -Η απάντηση της πρώτης Εκκλησίας στα ιδεολογικά, υπαρξιακά και κοινωνικά ερωτήματα του ελληνιστικού κόσμου. -Ορθοδοξία και νεοελληνική ταυτότητα. -Η ευθύνη και το χρέος της ελληνορθόδοξης Εκκλησίας στα πλαίσια της ενωμένης Ευρώπης. Βοήθημα Ιωάν. Ζηζιούλα, Ελληνισμός και Χριστιανισμός. Η συνάντηση των δύο κόσμων, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. ΣΤ', σελ. 519-559.	

Δ. Ε. 27: Ποια η σχέση μεταξύ Χριστιανισμού και πολιτισμού;

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τη γένεση και τις μορφές του πολιτισμού. -Να κατανοήσουν τη συμβολή του Χριστιανισμού στην ανάπτυξη του πολιτισμού. -Να προβληματιστούν πάνω στα αδιέξοδα που πολλές φορές δημιουργεί η υπερεκτίμηση του τεχνικού πολιτισμού. -Να συζητήσουν και να διαπιστώσουν πόσο συμβάλλει ο Χριστιανισμός στην εξισορρόπηση τεχνικού και πνευματικού πολιτισμού και γενικότερα στην ουμανιστική του διάσταση.	-Τι είναι πρόοδος και πολιτισμός. -Γένεση και μορφές του πολιτισμού. -Συμβολή του Χριστιανισμού στην ανάπτυξη του πολιτισμού. -Σύγχρονη προβληματική: α) Υπερεκτίμηση του τεχνικού πολιτισμού. β) Πολιτιστικός συγκρητισμός. -Η θέση του Χριστιανισμού (όχι οριστική, αλλά ανοιχτή και κριτική. Συμβολή στην εξισορρόπηση τεχνικού και πνευματικού πολιτισμού. Το αίτημα της διαφύλαξης και ανάπτυξης της ουμανιστικής διάστασης του πολιτισμού). -Συμπεράσματα.	Να παρατεθούν κείμενα σχετικά με την προσφορά του Χριστιανισμού στον πολιτισμό.

Δ. Ε. 28: Η ψυχαγωγία στη ζωή του χριστιανού

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να αναλύσουν το θέμα της ψυχαγωγίας σε σχέση με τον ελεύθερο χρόνο του ανθρώπου. -Να μελετήσουν τους αρνητικούς τρόπους ψυχαγωγίας και να τους κατανοήσουν ως προσπάθεια φυγής από τον αποσαθρωμένο εαυτό μας. -Να προβληματιστούν πάνω στους θετικούς τρόπους ψυχαγωγίας και να κληθούν να ζήσουν τη γνήσια ψυχαγωγία που ανανεώνει τη δύναμη και τη χαρά της ζωής. -Να συνδέσουν την ψυχαγωγία με τις πηγές της πνευματικής χαράς, ώστε να μπορούν να ζήσουν και τη μαρτυρία της χαράς στη δοκιμασία.	-Η ψυχαγωγία ανάγκη και νόμιμο δικαίωμα του ανθρώπου (Η ψυχαγωγία και ο ελεύθερος χρόνος). -Αρνητικοί τρόποι ψυχαγωγίας (π.χ. χαρτιά, ποτό, όργια κτλ.). -Το ηθικό ζήτημα. Έξεις και ευθύνη. -Θετικοί τρόποι ψυχαγωγίας (π.χ. σπορ, ταξίδια, απολαύσεις της Τέχνης κτλ.). -Η γνήσια ψυχαγωγία συντηρεί και ανανεώνει τη δύναμη και τη χαρά της ζωής. -Οι πηγές της πνευματικής χαράς. -Η μαρτυρία της χαράς στη δοκιμασία.	

Δ. Ε. 29 Η φιλία και ο έρωτας στη ζωή των ανθρώπων

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να κατανοήσουν το νόημα της φιλίας. -Να παρακολουθήσουν τη φιλία μέσα από αγιογραφικά και Πατερικά παραδείγματα. -Να προβληματιστούν για τις φιλίες που συνάπτουν. -Να πληροφορηθούν τους εχθρούς της φιλίας. -Να ευαισθητοποιηθούν από το παράδειγμα του Ιησού Χριστού. -Να αποκτήσουν σαφή αντίληψη για τον έρωτα. -Να τοποθετηθούν σωστά απέναντι στην ερωτική ανάγκη για επικοινωνία με τον άλλο. -Να αντιληφθούν τη φθορά και παραχάραξη του έρωτα με τον πανσεξουαλισμό. -Να κατανοήσουν τον έρωτα ως μυστήριο αγάπης και δημιουργίας στα πλαίσια της χριστιανικής αντίληψης για τη ζωή.	-Η έννοια της φιλίας. -Η φιλία στους αρχαίους Έλληνες. -Η φιλία στην Π. Διαθήκη. -Η φιλία στην . Διαθήκη. -Η φιλία κατά τους Πατέρες της Εκκλησίας (Το παράδειγμα φιλίας των δυο μεγάλων Ιεραρχών, Βασιλείου και Γρηγορίου). -Τι θα πει "είμαστε φίλοι"... -Ο φίλος παραστάτης στον αγώνα της ζωής... -Εχθροί της φιλίας: η ιδιοτέλεια, ο φθόνος, η αντιζηλία, η καχυποψία. Το παράδειγμα του Ιησού Χριστού «Υμείς φίλοι μου εστέ» (Ιωάν. 15, 14). -Το νόημα του έρωτα. -Αντιδιαστολή μεταξύ της επιθυμίας (sex) και του έρωτα. -Η σεξουαλικοποίηση του σώματος (συνέπειες σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο). -Η ερωτική ανάγκη - η επικοινωνία με τον άλλο. -Ο έρωτας μυστήριο αγάπης και δημιουργίας (έρωτας-γάμος). -Η συμβίωση χωρίς γάμο (ένα σύγχρονο πρόβλημα). -Η χριστιανική αντίληψη για τον έρωτα. Η αγάπη. Κείμενα "Μυσταγωγών σου, Κύριε, τούς μαθητάς, εδίδασκες λέγων ω φίλοι, οράτε..." (Απόστιχα Όρθρου Μ. Πέμπτης). Βοήθημα Lion Dufor Xavier, Λεξικό Βιβλικής Θεολογίας, "Άρτος ζωής", Αθήνα 1980, λ. Φιλία. -Περιοδ. "Σύναξη", τ. 32 (Οκτ.-Δεκ. 1989).Αφιέρωμα "έρως Θεού, έρως ανθρώπων". -Παπα-Φιλόθεου Φάρου, Έρωτος φύσις, "Ακρίτας". -Ηλία Βουλγαράκη, Χριστιανισμός και κόσμος, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1993, σελ. 141-160 και 241-264. -Παν. Νέλλα, Ζώον θεούμενον, Α΄ έκδ. 1979. -Χρ. Γιανναρά, Ο Ιησούς και το πρόβλημα των φύλων, εκδ. Χ.Φ.Ε., 1960. -Ε.Π.Παπανούτσου, Πρακτική φιλοσοφία, (Δωδώνη) Αθήνα, σελ. 79-96.	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄. Δ. Ε. 30-42

ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ:

Οι μαθητές:

-Να πληροφορηθούν έγκυρα για τα κυριότερα μη χριστιανικά θρησκεύματα.

-Να τα συγκρίνουν στοιχειωδώς με το Χριστιανισμό, να επισημάνουν σ αυτά αναζητήσεις και απαντήσεις ζωής, να εκτιμήσουν το βαθμό και τα όρια επάρκειάς τους ή μη και να μάθουν να σέβονται τις θρησκευτικές δοξασίες των άλλων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Η θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων.

-Τα θρησκεύματα της Μέσης Ανατολής (Ιουδαϊσμός - Ισλαμισμός).

-Τα αφρικανικά θρησκεύματα.

-Τα άλλα μεγάλα ασιατικά θρησκεύματα (Ινδουϊσμός - Βουδδισμός - Ταοϊσμός - ομφουκιανισμός - Σιντοϊσμός).

Δ. Ε. 30: Η αρχαία ελληνική θρησκεία

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της θρησκευτικότητας των αρχαίων Ελλήνων. -Να συζητήσουν πτυχές της ελληνικής θρησκείας. -Να διακρίνουν τη διαφορά του προτύπου που πρότεινε η θρησκεία των αρχαίων Ελλήνων από αυτό του Χριστιανισμού.	-Η ελληνική θρησκευτικότητα. -Φυσική θρησκεία και μύθος. -Θεοί και άνθρωποι στην αρχαία ελληνική θρησκεία. -Οι μυστηριακές πτυχές της θρησκείας των Ελλήνων. -Τρόποι λατρείας και σύμβολα. -Το αρχαιοελληνικό κοσμοείδωλο. -Ο τύπος του ανθρώπου της αρχαίας ελληνικής θρησκείας. -Ο ενοθεϊστικός πολυθεϊσμός της αρχαίας ελληνικής θρησκείας με αποκορύφωμα τη μονοθεϊστική αντίληψη των μεγάλων φιλοσόφων.	

Δ. Ε. 31: Ο Ιουδαϊσμός

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν τα βασικά γνωρίσματα της θρησκείας των Εβραίων. -Να παρακολουθήσουν την πορεία εξέλιξης του Ιουδαϊσμού. -Να κατανοήσουν τη διαφοροποίηση του Ιουδαϊσμού από το Χριστιανισμό.	-Βασικές διδασκαλίες του Ιουδαϊσμού. -Τα ιερά κείμενα. -Η λατρευτική πράξη. -Η εξέλιξη του Ιουδαϊσμού στη μετά Χριστόν εποχή μέχρι σήμερα. -Η θέση του σύγχρονου Ιουδαϊσμού απέναντι στον Ιησού Χριστό και το Χριστιανισμό. Κείμενα -Από την Π. Δ. -Από το Ταλμούδ.	

Δ. Ε. 32: Το Ισλάμ (Α΄)

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
-Οι μαθητές να γνωρίσουν: -βασικές διδασκαλίες του Ισλάμ -τους κυριότερους σταθμούς στην πορεία του Ισλάμ. -Να αντιληφθούν τα ουσιώδη της λατρείας του Ισλάμ.	-Η προϊσλαμική θρησκεία στην Αραβία. -Μωάμεθ: "ο προφήτης" των Αράβων. -Το Κοράνιο και οι διδασκαλίες του. -Οι "πέντε στύλοι" του Ισλάμ. -Η λατρεία στο Ισλάμ και οι υποχρεώσεις των πιστών. Κείμενα -Από το Κοράνιο, Σούρα (Κεφάλαιο) 1, 2,87, 57,1-2. -Από τα "Προλεγόμενα" του IBN KHALDUN, τόμ. 1, σελ. 415.	

Δ. Ε. 33: Το Ισλάμ (Β΄)

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
-Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τη διαφοροποίηση του Ισλάμ σε σουννιτικό και σηιτικό και τα βασικά χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. -Να κατανοήσουν το μυστικισμό στο Ισλάμ και την κατάσταση του Ισλάμ σήμερα.	-Το πρόβλημα της διαδοχής του Μωάμεθ διαιρεί το Ισλάμ. -Οι Σουννίτες (Χαρακτηριστικά). -Οι Σηίτες (Χαρακτηριστικά). -Ο μυστικισμός στο Ισλάμ (Σουφισμός). -Το Ισλάμ σήμερα (ατάσταση-επιδιώξεις-εμπλοκή πολιτικής). -Το Ισλάμ και οι ρυθμοί ανάπτυξής του. Κείμενα: Από ισλαμικές παραδόσεις.	

Δ. Ε. 34: Τα αφρικανικά θρησκεύματα

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν βασικά χαρακτηριστικά των αφρικανικών θρησκευμάτων. -Να διαπιστώσουν τις ιδιαιτερότητες της αφρικανικής θρησκευτικότητας. -Να επισημάνουν τη συμβολή της θρησκείας στη διαμόρφωση της αφρικανικής ψυχοσύνθεσης.	-Γενικά χαρακτηριστικά της θρησκευτικότητας των Αφρικανών. -Η πίστη στο δημιουργό Θεό. -Ο ρόλος των πνευμάτων. -Τόποι και τρόποι λατρείας. -Οι ιεροδιάμεσοι και ο ρόλος τους στην επαφή με το υπερφυσικό. -Τα σύμβολα και η μαγεία. Βοηθήματα -Α. Γιαννουλάτου, Τα πνεύματα Mbandwa. -Του ίδιου, Ήλιος Λαμπρότητος. -Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Η Αφρική αφυπνίζεται.	

Δ. Ε. 35: Ο Ινδουϊσμός Α΄

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν βασικές διδασκαλίες του Ινδουϊσμού. -Να γνωρίσουν αντιπροσωπευτικά κείμενα, που φανερώνουν θετικές και αρνητικές πλευρές του Ινδουϊσμού.	-Μια θρησκεία με πολλές πτυχές. -Ιστορικά στοιχεία. -Η διδασκαλία. -Ινδουϊσμός και φιλοσοφία ζωής. -Η σημερινή εικόνα. -Λατρεία. -Θρησκευτική και κοινωνική ζωή (Οι κάστες). Κείμενα -Από τις Βέδες, τις Ουπανισάδ, τη Μπαγκαβάτ Γκιτά.	

Δ.Ε. 36 Ο Ινδουϊσμός Β΄

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: - Να γνωρίσουν τη σύνθεση που επετεύχθη στο ινδουϊστικό σύστημα. - Να γνωρίσουν τις άλλες πλευρές - ομάδες του Ινδουϊσμού, τη λατρεία. - Να διατυπώσουν την προσπάθεια του Ινδουϊσμού για εκσυγχρονισμό και τη σημερινή του εικόνα.	- Η βραχμανική σύνθεση. - Ντάρμα και κάστες. - Ο Σιβαϊσμός και ο Βισνουισμός. - Ο Σακτισμός. - Η λατρεία. - Ο Ινδουισμός στη νεότερη εποχή. - Η σημερινή εικόνα.	

Δ. Ε. 37: Ο Βουδδισμός

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν βασικές πλευρές από τη ζωή του ιδρυτή της θρησκείας και τη διδασκαλία του. -Να κατανοήσουν το πνεύμα με το οποίο ερμηνεύτηκε η ζωή από το Βούδδα. -Να πληροφορηθούν την ιστορική εξέλιξη του Βουδδισμού. -Να γνωρίσουν τη φιλοσοφική και ψυχολογική διάσταση της θρησκείας, ώστε να αποκτήσουν θέση κριτική απέναντι στον τρόπο ζωής που προτείνει.	-Σιντάρτα Γκαουτάμα: Ο Βούδδας. -Η διδασκαλία του. -Το ιδεώδες στη ζωή του Βουδδιστή. -Τι είναι λύτρωση στο Βουδδισμό. -Μαχαγιάνα και Χιναγιάνα Βουδδισμός. -Ο Βουδδισμός ως θρησκεία. Μορφές και λατρεία. -Η φιλοσοφική και ψυχολογική διάσταση του Βουδδισμού. -Η θρησκεία τού εδώ και όχι του επέκεινα. -Σύγχρονη μορφή και παρουσία του στον κόσμο. Κείμενα Από τον Κανόνα "Πάλι".	

Δ. Ε. 38: Η Γιόγκα

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τις τεχνικές της γιόγκα και το θρησκευτικό ρόλο της. -Να συνειδητοποιήσουν τους στόχους της τεχνικής αυτής. -Να ευαισθητοποιηθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να διαφυλαχθούν από κοινωνικές ομάδες που χρησιμοποιούν τις τεχνικές της γιόγκα ως μορφές νάρκωσης των συνειδήσεων.	-Τι είναι η γιόγκα. -Το θρησκευτικό περιβάλλον απ το οποίο γεννήθηκε. -Οι τεχνικές της γιόγκα και οι στόχοι της. -Η εκμετάλλευση της γιόγκα από την παραθρησκεία. -Γιόγκα και μυστικισμός. -Η γιόγκα σε αντιπαράθεση με την ησυχαστική παράδοση. -Η θέση της Εκκλησίας. Κείμενα που να καταδεικνύουν το θρησκευτικό χαρακτήρα της γιόγκα.	

Δ. Ε. 39: Κινεζικά θρησκεύματα

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τον τρόπο σύλληψης του θείου και το κοσμοείδωλο των λαών της Άπω Ανατολής. -Να αντιληφθούν τις βασικές διδασκαλίες των θρησκειών των Κινέζων. -Να αποκτήσουν κριτήριο σύγκρισης των αντιλήψεων αυτών με τις χριστιανικές διδαχές.	-Το κοσμοείδωλο της κινεζικής σκέψης. -Η κινεζική θρησκεία (Ταό-Γιανγκ-Γιν). -Ο Κομφουκιανισμός (Ιδρυτής-διδασκαλία). -Ο Ταοϊσμός (Ιδρυτής-διδασκαλία). Κείμενα -Από τα "Ανάλεκτα" του Κομφούκιου. -Από το Ταό Τε Κινγκ.	

Δ.Ε. 40: Ιαπωνική θρησκεία

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: - Να γνωρίσουν τη θρησκεία των Ιαπώνων και τη λατρεία τους. - Να γνωρίσουν τη φιλοσοφία τους που είναι συνυφασμένη με τη θρησκευτική ζωή.	-Η φιλοσοφία ζωής των Ιαπώνων. -Ο Σιντοϊσμός (Διδασκαλία-λατρεία). Κείμενα -Από τα "Κοτζίκι" των Ιαπώνων.	

Δ. Ε. 41: Η θρησκεία μπροστά στο πρόβλημα του θανάτου

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν τη στάση της θρησκείας απέναντι στο πρόβλημα του θανάτου. -Να στοχαστούν υπεύθυνα πάνω σαυτό το ίδιο το πρόβλημα του θανάτου και στη λύση του από τη θρησκεία. -Να αποκτήσουν κριτήρια για να διακρίνουν πτυχές αλήθειας στη θέση της θρησκείας.	Ο θάνατος, το βασικό ανθρώπινο πρόβλημα. -Η τοποθέτηση στο πρόβλημα του θανάτου από τις θρησκείες. -Η πίστη στη μετά θάνατον ζωή και οι θρησκείες. -Οι νεκροί και οι θρησκείες. -Ταφή. - Καύση νεκρών. -Η πολιτικοθρησκευτική εκμετάλλευση του προβλήματος του θανάτου. -Τα κενά της θρησκείας στο θέμα του θανάτου.	

Δ. Ε. 42: Γενικές διαπιστώσεις - Η τελική απάντηση της Εκκλησίας στον άνθρωπο: "...και εσκήνωσεν εν ημίν... θανάτω θάνατον πατήσας"

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να επισημάνουν τις διαφορές μεταξύ των θρησκειών στα μεγάλα θέματα για το Θεό, τον άνθρωπο και τον κόσμο. -Να πληροφορηθούν το τελικό μήνυμα της Εκκλησίας προς τον άνθρωπο. -Να εννοήσουν τον ιστορικό και εσχατολογικό χαρακτήρα της Εκκλησίας. -Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της κατανίκησης του θανάτου με το θάνατο και την Ανάσταση του Χριστού.	-Βασικές ιδέες των θρησκειών για το Θεό, τον άνθρωπο και τον κόσμο. -Επισήμανση των διαφορών. -Cur deus homo. -Πώς κατανικήθηκε ο θάνατος με το θάνατο. -Η άρνηση του μύθου και της μυθικής ιστορίας. -"Προσδοκώ ανάστασιν νεκρών...". -Εσχατολογικές προοπτικές με βάση την Αποκάλυψη του Ιωάννου. -Η σημασία του Σταυρού και της Ανάστασης στην προσωπική μας ζωή.	

Γ' ΤΑΞΗ ΛΥΚΕΙΟΥ

Ώρες διδασκαλίας: Μία την εβδομάδα

Σύνολο διδακτικών ενοτήτων: 24

Ι. Σκοπός της διδασκαλίας

Σκοπός του μαθήματος «Θέματα χριστιανικής Ηθικής» στη Γ' Τάξη Λυκείου είναι οι μαθητές:

α) Να γνωρίσουν την ηθική διάσταση της ανθρώπινης ζωής.

β) Να κατανοήσουν την ορθόδοξη χριστιανική ηθική ως απαύγασμα της εν Χριστώ λυτρωτικής εμπειρίας της Εκκλησίας και όχι ως συστηματική ανάλυση νομικών κανόνων Ηθικής (Θεωρητική Ηθική - Δεοντολογία).

γ) Να βοηθηθούν να προσεγγίσουν την αλήθεια, ότι η ορθόδοξη ηθική ζωή είναι ζωή ανάκτησης της ελευθερίας, της ακεραιότητας του προσώπου, ζωή επανεύρεσης του αληθινού «εαυτού» μας, και όχι ζωή υποταγής σε «αλλότριο» θέλημα.

δ) Να κατανοήσουν τη χριστιανική ηθική ζωή ως αποκατάσταση της «κοινωνίας» μεταξύ Θεού και ανθρώπου, μεταξύ των ανθρώπων, και ανθρώπου και φύσης.

ε) Να βιώσουν τη χριστιανική ηθική ζωή όχι ως παραίτηση από τα δεινά του κόσμου και φυγή στην απραξία, αλλά ως συμμετοχή σε κάθε καλό αγώνα για ελευθερία, αξιοπρέπεια, παιδεία, ειρήνη, δικαιοσύνη και συναδέλφωση των λαών.

ΤΙΤΛΟΣ:

«ΘΕΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο ηθικός προβληματισμός. Η χριστιανική θεώρηση της ηθικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
2. Η ηθική συνείδηση
3. Τα κίνητρα των πράξεων στην ηθική ζωή
4. Η ελευθερία του ανθρώπου στις επιλογές και τις πράξεις του
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΗΘΟΣ ΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
5. Το κοινωνικό πρόβλημα
6. Το όραμα της ειρήνης και η πραγματικότητα
7. Η βούληση του ανθρώπου για διάκριση και δύναμη
8. Η αληθινή ευτυχία του ανθρώπου
9. Οι προσδοκίες των νέων και το ορθόδοξο ήθος
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
10. Το ανθρώπινο σώμα
11. Τα δύο φύλα
12. Η οικογένεια
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ
13. Ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής
14. Βιοϊατρική καί ηθική
15. Παραβίαση και περιφρόνηση της ανθρώπινης ζωής
16. Άρνηση και υποτίμηση της ανθρώπινης ζωής
17. Το πρόβλημα των ναρκωτικών
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
18. Ορθοδοξία και τεχνολογία
19. Η Εκκλησία και το οικολογικό πρόβλημα
20. Η πληροφορική και τα Μέσα Ενημέρωσης των Πολιτών (Μ.Ε.Π)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΥΠΑΡΞΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
21. Άγχος, μοναξιά και περιθωριοποίηση
22. Αλλοτρίωση
23. Ο άνθρωπος στις χαρές και στις λύπες της ζωής
24. Ο χριστιανός μπροστά στο θάνατο

ΙΙ. Διδακτικές ενότητες 1-24

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δ. Ε 1: Ο ηθικός προβληματισμός. Η χριστιανική θεώρηση της ηθικής.

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να αντιληφθούν την ηθική διάσταση της ανθρώπινης ζωής μέσα από τα πανανθρώπινα ερωτήματα για το καλό και το κακό. -Να γνωρίσουν ότι η ηθική ως επιστήμη αποτέλεσε το αντικείμενο της φιλοσοφίας, αντιλαμβανόμενοι έτσι την καθολική αναγνώριση των ηθικών αξιών απ τους ανθρώπους. -Να διδαχθούν τη βασική ορολογία της ηθικής. -Να μάθουν τα θεμέλια της χριστιανικής θεώρησης της ηθικής και το περιεχόμενο της χριστιανικής ανθρωπολογίας, συνειδητοποιώντας τα γνωρίσματα του ορθόδοξου ήθους και πώς αυτά σαρκώνονται στον αληθινά πνευματικό άνθρωπο. -Να κατανοήσουν την αξία και τη σημασία της ορθόδοξης ηθικής στην εποχή μας, αλλά και την ιδιαίτερη επικαιρότητα που αυτή έχει.	-Η ηθική αντικείμενο της Φιλοσοφίας (Θέμα των φιλοσόφων και διανοητών. Πανανθρώπινα ερωτήματα για το καλό και το κακό. Τι είναι «αγαθό» και ποιο το νόημα της «ύπαρξης»). -Η ηθική αναγνωρίζεται από όλους τους ανθρώπους (Ακόμη και από όσους δεν την εφαρμόζουν στη ζωή τους. Ηθικές αξίες παραδεκτές απ όλους: σεβασμός της ζωής, αλληλεγγύη, φιλοξενία κ. ά.). -Ορολογία της ηθικής (Έθος, ήθος, ηθική, ηθικότητα, ηθικός νόμος, ηθικό ιδεώδες, αξία και αρετή). -Τα μεγάλα ερωτήματα της ζωής και η χριστιανική ηθική. -Θεμέλια της χριστιανικής ηθικής (Αγ. Γραφή, Ι.Παράδοση. Μίμηση Χριστού και αγίων. Ο άνθρωπος «εικόνα» του Θεού στη χριστιανική ανθρωπολογία). -Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του ορθόδοξου ήθους (Αγάπη, ελευθερία, συγχώρεση, ταπεινοφροσύνη, ανιδιοτέλεια, αδούλωτο φρόνημα. Ο αληθινά πνευματικός άνθρωπος ενσαρκώνει το ορθόδοξο ήθος, συνδυάζει στόχους και αγάπη, ιεραρχεί ισόρροπα ύλη-πνεύμα, πρόσκαιρο-αιώνιο, ατομικό-κοινωνικό). -Το ορθόδοξο ήθος στη σύγχρονη εποχή (Δείκτης ελευθερίας και μήνυμα χαράς). Η επικαιρότητα της ηθικής στην εποχή μας. ΚΕΙΜΕΝΑ - Αριστ. Ηθικά Νικομάχεια ΙΙ, 1, 1103α, 14-15. - Γρηγ. Παλαμά, κεφ. 29, P.G. 150, 1140. - Ιωάν. Χρυσοστ. Ομιλία εις την Προς Εβραίους 4, 4, P.G. 63, 41. - Μάρκου Ερημίτου: Προς τους απορούντας περί βαπτίσματος 4, P.G. 65, 992.	-Η διδακτική ενότητα έχει εισαγωγικό χαρακτήρα και δίνει την ευκαιρία για έναν ανοιχτό διάλογο πάνω στην ηθική γενικότερα. -Οι όποιες απαντήσεις δοθούν να είναι σύντομες, γιατί τα προβλήματα ηθικής θα εξεταστούν διεξοδικά στις επόμενες διδακτικές ενότητες. -Να εξαρθούν τα νέα στοιχεία της αγάπης και της ελευθερίας, που εισάγει ο Χριστιανισμός στην ανθρώπινη ζωή. -Ο τρόπος διαπραγμάτευσης όλων των Δ.Ε. της Γ΄ Λυκείου να έχει περισσότερο πρακτικό χαρακτήρα, να έχει δηλ. πρόταση ζωής και όχι απλά θεωρητικό - ηθικολογικό περιεχόμενο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄ Δ.Ε. 2-4

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΖΩΗΣ.

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν το περιεχόμενο, τη σημασία και την αξία της ηθικής συνείδησης με την οποία αποκτάται το ορθόδοξο ήθος.

-Να κατανοήσουν το βαθύτερο περιεχόμενο των κινήτρων των πράξεων και πώς οδηγούν τα κίνητρα αυτά στην ηθική ζωή, αφού προηγουμένως τα αξιολογήσουν.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι ο άνθρωπος είναι ελεύθερος στις επιλογές του και ότι η ορθοδοξία ανοίγει δρόμους απελευθέρωσης σ όλους τους ανθρώπους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Η ηθική συνείδηση και η λειτουργία της

-Τα κίνητρα στη ζωή του ανθρώπου

-Η ελευθερία του ανθρώπου στις επιλογές και τις πράξεις του

Δ. Ε. 2: Η ηθική συνείδηση

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν την έννοια και το περιεχόμενο της ηθικής συνείδησης. -Να αντιληφθούν τη λειτουργία της ηθικής συνείδησης. -Να κατανοήσουν την αξία και σημασία της ελευθερίας της συνείδησης. -Να συναισθανθούν τις συνέπειες του ραγίσματος της συνείδησης στη ζωή του κάθε ανθρώπου και στον πολιτισμό γενικότερα. -Να διδαχθούν το αξιολογικό περιεχόμενο της αγωγής της συνείδησης με ορθόδοξο ήθος, ώστε να αποφεύγεται η ηθική αναισθησία και η πώρωση.	-Ηθική συνείδηση (Ορισμός, έννοια και περιεχόμενο ηθικής συνείδησης). -Λειτουργία της ηθικής συνείδησης (Προτρεπτική-αποτρεπτική, θετική-αρνητική, τύψεις-επιβράβευση). -Αυτογνωσία και υποσυνείδητο. (Λειτουργία τους, ασυνείδητο-συνειδητό, ψυχολογία του βάθους). -Η ελευθερία της συνείδησης (Δικαίωμα όλων, αρχή της προσωπικότητας και ιδιαιτερότητας του κάθε ανθρώπου). -Το ράγισμα της συνείδησης (Σκοτισμός και κάθαρση του ανθρώπου. Συνέπειες στον πολιτισμό). -Αγωγή της συνείδησης (Πηγή η αποκάλυψη. Εχθροί της ηθικής συνείδησης: η πώρωση και η ηθική αναλγησία). ΚΕΙΜΕΝΑ - Αββά Δωροθέου: Διδασκαλίαι διάφοροι 3, 2-3, P.G. 88, 1653-1656. - Μάρκου Ερημίτου: Περί νόμου πνευματικού 1,187 P.G.65, 928.	

Δ. Ε. 3: Τα κίνητρα των πράξεων στην ηθική ζωή

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να διδαχθούν τη χριστιανική διδασκαλία για τα κίνητρα. -Να συνειδητοποιήσουν ότι το βαθύτερο νόημα των κινήτρων για το ορθόδοξο ήθος είναι η υπέρβαση του εγωισμού και της ιδιοτέλειας. -Να αξιολογήσουν τις βαθμίδες και τα είδη των κινήτρων του ανθρώπου στην επιτέλεση της πράξης. -Να κατανοήσουν ότι η υπέρβαση του «εγώ» οδηγεί στην ωριμότητα και την ελευθερία ανοίγοντας το δρόμο για τη μέθεξη του Θεού και για μια αληθινή ζωή.	-Τα κίνητρα για τις πράξεις (Ορισμός, έννοια, περιεχόμενο και είδη κινήτρων). -Η χριστιανική διδασκαλία για τα κίνητρα (Προαίρεση. Αποφυγή υποκρισίας και κατάκρισης, ιδιοτέλειας και ωφελιμισμού). -Η ηθική ωριμότητα και αντίστοιχα κίνητρα (Φόβος, μισθός και αγάπη. Θεμέλια η πίστη, η ελπίδα και η αγωνιστική διάθεση). -Η υπέρβαση του «εγώ» (Ωριμότητα και ελευθερία. Ανιδιοτέλεια και μέθεξη της θεότητας. Προοπτική για μια αληθινή ζωή). ΚΕΙΜΕΝΑ - Ματθ. 7, 1-5. - Α΄ ορινθ. 13. - Μαξ. Ομολογητή, Μυσταγωγία, P.G. 91, 709-712. Περί αγάπης, κεφάλαια: Β΄ 32, 33,35,36, 37, 81, 92. Γ47, 48, 74. Δ΄ 15. - Αββά Δωροθέου, Διδασκαλία 6, 9, P.G. 88, 1696D.	

Δ. Ε. 4: Η ελευθερία του ανθρώπου στις επιλογές και τις πράξεις του.

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να διδαχθούν το νόημα, το περιεχόμενο και τις αντιλήψεις για την ελευθερία του ανθρώπου. -Να γνωρίσουν την ορθόδοξη θέση για το θέμα της ελευθερίας της βούλησης. -Να κατανοήσουν την αξία και τη σημασία της χριστιανικής ελευθερίας ως πραγματικότητας και αγώνα για την κατάκτησή της. -Να συνειδητοποιήσουν ότι η ελευθερία του ανθρώπου είναι ακατάλυτη αξία και πραγματικότητα, για την οποία ο Χριστιανός αμύνεται απέναντι σ όλους τους εχθρούς της και κυρίως στην κοσμική εξουσία, όταν αυτή την εμποδίζει να αναπτυχθεί. -Το νόημα της ελευθερίας	(Ορισμός, περιεχόμενο και είδη-μορφές ελευθερίας. -Οι απαντήσεις της φιλοσοφίας και των κοινωνικών επιστημών αυταρχία-ετεραρχία. Προσωπική ελευθερία και κοινωνικός χαρακτήρας της ελευθερίας. -Η ορθόδοξη διδασκαλία για την ελευθερία του ανθρώπου (Ελευθερία βούλησης. Υπέρβαση αυθεντίας. Σκοπός το «αγαθόν»). -Η ελευθερία ως αγώνισμα (Πραγματικότητα και κατάκτηση του ανθρώπου. Εμπόδια στην πραγματοποίησή της. Βαθμίδες ελευθερίας σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο). -Ο χριστιανός μπροστά στην πολιτική εξουσία (Πολιτική ελευθερία. Όρια κοσμικής εξουσίας και στάση του χριστιανού απέναντί της). ΚΕΙΜΕΝΑ - Γρηγ. Νύσσης,Εις Εκκλησιαστήν 4,P.G.44,65 - Νικ. αβάσιλα, Λόγος Ζ΄5-7 παρ., Λόγ. Β΄19 Παρ.,Λόγ. Δ΄,19,42, 45. - Μαξ. Ομολογητή, εφάλαια περί αγάπης Α΄,85, 91, και Γ΄, 29. - Ιωάνν. Δαμασκηνού, Έκθεσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως, κεφ. 27. - Φ. Ντοστογιέφσκυ, Αδελφοί Καραμαζώφ. μτφ. Σ. Π. σελ. 220 κ. κ.	Τα κείμενα που υποστηρίζουν το δοκίμιο να σχολιασθούν σύντομα και να αναζητηθεί το βαθύτερο νόημά τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Δ. Ε. 5-9

ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΗΘΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να κατανοήσουν και γνωρίσουν το κοινωνικό πρόβλημα από την πλευρά των κοινωνικών επιστημών στις διαπιστώσεις του και της θεολογίας στην ερμηνεία και υπέρβασή του.

-Να συνειδητοποιήσουν την παγκοσμιότητα του οράματος των ανθρώπων για ειρήνη, αναλύοντας τα αίτιά του θεολογικά και οικοδομώντας στη συνείδησή τους μια παιδεία ειρήνης με ορθόδοξο πνεύμα.

-Να αντιληφθούν ότι η βούληση του ανθρώπου είναι η αιτία για τη διεκδίκηση της δύναμης, της επιβολής της στους άλλους και της διάκρισης. αταστάσεις που αντιπαλεύει το ορθόδοξο ήθος με το πνεύμα της θυσιαστικής αγάπης.

-Να γνωρίσουν ότι η αληθινή ευτυχία στη ζωή του ανθρώπου είναι η ομοίωση με το Θεό, μέσα στον κόσμο. αλλά χωρίς τις ψευδοεπιλογές που του προσφέρει αυτός για ευτυχία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

-Το κοινωνικό πρόβλημα

-Η ειρήνη

-Το δίκαιο της πυγμής και η κοινωνική διάκριση

-Η ευτυχία στη ζωή του ανθρώπου

-Οι νέοι αποδέχονται και αναγνωρίζουν στις προσδοκίες τους τη λειτουργία της ελευθερίας του ορθόδοξου ήθους

Δ. Ε. 5: Το κοινωνικό πρόβλημα

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν τη σύγχρονη κοινωνική κατάσταση, διακρίνοντας την ουσία του κοινωνικού προβλήματος και τις διαστάσεις του. -Να διδαχθούν ότι ο πόθος των ανθρώπων για μια κοινωνία με ανθρώπινο πρόσωπο τους οδήγησε και οδηγεί σε αγώνες ενάντια σε κοινωνικοοικονομικά συστήματα που τους αλλοτριώνουν. -Να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο η Εκκλησία αντιμετωπίζει το κοινωνικό πρόβλημα, όπως και τη στάση της θεολογίας απέναντι στα κοινωνικά αγαθά.	-Η σύγχρονη κατάσταση στον κόσμο (Το κοινωνικό πρόβλημα μέσα στην ιστορία. Τοποθέτηση και σημασιολόγησή του. Κόσμος δύο ή πολλών ταχυτήτων. Διαστάσεις του προβλήματος). -Αγώνες για έναν καλύτερο κόσμο (Αποτυχία ακραίων πολιτικοκοινωνικών και οικονομικών αντιλήψεων και συστημάτων. Πόθος των ανθρώπων για μια δίκαιη και ανθρώπινη κοινωνία). -Η Εκκλησία απέναντι στα κοινωνικά αγαθά (Η Εκκλησία φροντίζει για τα πνευματικά και υλικά αγαθά του ανθρώπου. Συμμετέχει στην προβληματική της εποχής. Ο Θεός είναι κύριος των αγαθών.Διαχείριση όχι ιδιοποίηση αγαθών).	Να παρατεθούν κείμενα και φωτογραφίες από την πρόσφατη και παλαιότερη δράση Χριστιανών, που αγωνίστηκαν και αγωνίζονται για κοινωνική δικαιοσύνη.

Διδακτικοί στόχοι

-Να μάθουν το περιεχόμενο που δίνει ο χριστιανισμός στην εργασία και στην παραγωγικότητα, αξιολογώντας τη σύγχρονη πραγματικότητα των εκμεταλλευτικών οικονομικών συστημάτων.

-Να γίνει σαφές και να πληροφορηθούν σωστά, έτσι ώστε να τους γίνει βίωμα,ότι ο χριστιανός οφείλει να αγωνίζεται για την κοινωνική δικαιοσύνη, προσωπικά και συλλογικά, έχοντας στη συνείδησή του το κοινοβιακό και κοινοτικό πνεύμα της ορθοδοξίας που διασώζει και το προσωπικό και το κοινωνικό στοιχείο.

Περιεχόμενο

-Χριστιανισμός και εργασία (Νόημα και περιεχόμενο της εργασίας και της ανταμοιβής-μισθού. Αξιολόγηση της αρχής της παραγωγικότητας).

-Ο χριστιανός αγωνίζεται για έναν καλύτερο κόσμο (Αγώνας για κοινωνική δικαιοσύνη, αλλαγή δομών και συνθηκών. Προσωπικός αγώνας του πιστού. Το κοινωνικό είναι και πνευματικό).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Μ.Βασιλ. Εις το «καθελώ μου τας αποθήκας» 7 P.G. 31, 276-277.

- Ιωάν. Χρυσοστ. Περί ελεημοσύνης 1, P.G. 51, 961.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 6: Το όραμα της ειρήνης και η πραγματικότητα.

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να συνειδητοποιήσουν τα σημερινά αδιέξοδα στον κόσμο, που οδηγούν σε συγκρούσεις και πολέμους.

-Να πληροφορηθούν τα αίτια και τα αποτελέσματα των πολέμων.

-Να γνωρίσουν ότι η Εκκλησία είναι κοινωνία αγάπης και ειρήνης, αδελφότητας και ζωής, η οποία αντιμάχεται οτιδήποτε προσβάλλει το ανθρώπινο πρόσωπο.

-Να αντιληφθούν, αφού πληροφορηθούν προηγουμένως, ότι για το χριστιανό η ειρήνη δεν είναι ανώδυνο κήρυγμα, αλλά τρόπος ζωής και αγώνισμα.

-Να βιώσουν το μήνυμα του Χριστού για την ειρήνη στον κόσμο, έτσι ώστε να είναι σε θέση όπου και όποτε χρειαστεί να παλέψουν μόνοι τους ή με τους άλλους για την πραγμάτωσή της.

Περιεχόμενο

-Η ειρήνη στο σύγχρονο κόσμο. (Ορισμός και έννοια της ειρήνης. Διαπιστώσεις).

-Τα αίτια του πολέμου.

-Το νόημα της ειρήνης για το χριστιανισμό (Ο Χριστός είναι η ειρήνη. Ειρήνη και αγάπη, πνεύμα αδελφικότητας και διαλλαγής. Η Εκκλησία είναι κοινωνία ειρήνης).

-Αναγκαιότητα πρωτοβουλιών και δράσης των χριστιανών για την ειρήνη στον κόσμο (Διαρκής πάλη του χριστιανού με τις πολεμικές αντίθεες δυνάμεις. Χρέος του χριστιανού η καταστολή των παθών και η θεμελίωση δομών ειρήνης. Υποχρεωτική στράτευση).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- -Νικ. αβάσιλα, Περί της εν Χριστώ ζωής, 6, P.G. 150, 67b.- Θ.Σ. Έλιοτ, Φονικό στην Εκκλησία,μτφρ. Γ. Σεφέρη, σελ. 12.

-Μήνυμα Χριστουγέννων 1982 Α.Π.Θ. Οικουμενικού Πατριάρχου.

Παρατηρήσεις

Να παρατεθούν φωτογραφίες, κείμενα, ειδήσεις δημοσιογραφικές και σχόλια για τις συνέπειες του πολέμου.

Δ. Ε. 7: Η βούληση του ανθρώπου για διάκριση και δύναμη

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν τη βούληση του ανθρώπου ως πηγή πολιτισμού, αλλά και εγωισμού και αλαζονείας.

-Να προβληματιστούν πάνω στις απόψεις για την επικράτηση του δικαίου της δύναμης.

-Να αξιολογήσουν τις συνέπειες της άκρατης επικράτησης της δύναμης στη σύγχρονη πραγματικότητα και να διαπιστώσουν τα ολέθρια αποτελέσματά της.

-Να διδαχθούν το περιεχόμενο της δύναμης για το χριστιανό, όπως αυτό δίνεται με το παράδειγμα του Χριστού και την Παράδοση της Εκκλησίας.

-Να αισθανθούν ότι η θυσία είναι η ύψιστη αξία του χριστιανού και ότι με την εκούσια προσφορά μεταμορφώνεται ο κόσμος.

Περιεχόμενο

-Η βούληση του ανθρώπου ως πηγή δημιουργίας (Ορισμός, έννοια, διάκριση της βούλησης. Ιδιαιτερότητα του κάθε ανθρώπου).

-Ο «Υπεράνθρωπος» του Νίτσε (Αποθέωση του εγώ. Χαρακτηριστικά του «υπερανθρώπου»).

-Η σύγχρονη πραγματικότητα (Συνέπειες. Διαπιστώσεις)

- «Η δύναμίς μου εν ασθενεία τελειούται» (Ταπεινοφροσύνη, μετάνοια, πραότητα και ειρηνικότητα, αλλά όχι αδράνεια, ουδετερότητα).

-Το μεγαλείο του χριστιανισμού (Παθητική αντίσταση. Μωρία του Σταυρού. Το παράλογο της θυσίας).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Ματθ. 4, 1-11, 5, 39, 16,26. - Υπεράνθρωπος του Νίτσε (αποσπάσματα).

Παρατηρήσεις

Τα κείμενα να συνδυαστούν με φαινόμενα και όψεις της σύγχρονης ζωής, όπως αυτά δίνονται μέσα από την ειδησεογραφία, φωτογραφίες και άρθρα γνωστών δοκιμιογράφων.

Δ. Ε. 8: Η αληθινή ευτυχία του ανθρώπου

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν το νόημα και το περιεχόμενο της ευτυχίας και να προβληματιστούν πάνω σε διάφορες φιλοσοφικές αντιλήψεις για την ουσία της. -Να συνειδητοποιήσουν το βάθος της αληθινής ευτυχίας, όπως αυτό προσφέρεται από το ορθόδοξο ήθος και απαιτεί να γίνει με τη βίωσή του τρόπος προσωπικής και κοινωνικής ζωής. -Να συναισθανθούν ότι ο χριστιανός έχει δικαίωμα στη χαρά και στην ευτυχία μέσα όμως από το πρίσμα της σχέσης του με το Θεό, τους συνανθρώπους του και τον υπόλοιπο κόσμο.	-Το νόημα και το περιεχόμενο της ευτυχίας (Ορισμός, έννοια και όψεις της ευτυχίας). -Φιλοσοφικές προτάσεις για το περιεχόμενο της ευτυχίας (Ηδονισμός, Προσωπικός και κοινωνικός ευδαιμονισμός. Αριστοτελική άποψη). -Αληθινή ευτυχία το «κατά Θεόν ζην» (Αξιοποίηση των χαρισμάτων του Πνεύματος σε προσωπικό επίπεδο και κοινωνική ζωή). -Το πνευματικό περιεχόμενο της χριστιανικής ευτυχίας (Το νόημα των αρετών και η διαφορά αντιμετώπισής τους μεταξύ του χριστιανού και του κοσμικού ανθρώπου). -Ο χριστιανός έχει το δικαίωμα να ευτυχεί μέσα στο σύγχρονο κόσμο;(Ναι. Πότε, πού, πώς, γιατί, μόνος του ή με τούς άλλους). ΚΕΙΜΕΝΑ - Γαλ. 5, 22. - Αριστ. Ηθικά Νικομάχεια 1177b 24-34. - Νικ. αβάσιλα, Περί της εν Χριστώ ζωής 2, P. G. 150, 724.	

Δ. Ε. 9: Οι προσδοκίες των νέων και το ορθόδοξο ήθος

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να συζητήσουν πάνω στη δυναμική του χαρακτήρα των νέων, τα οράματα και τις αγωνίες τους. -Να διδαχθούν το δυναμικό και απελευθερωτικό χαρακτήρα του ορθόδοξου ήθους. -Να αντιληφθούν ότι τα προβλήματα των νέων είναι σχετικά με τις δομές του σύγχρονου κόσμου και του τρόπου που αυτός οργανώνεται, λειτουργεί και πορεύεται. -Να συνειδητοποιήσουν την ευθύνη τους για συμμετοχή στην αλλαγή των δομών και εξέλιξη των θεσμών, που προάγουν τη ζωή των ανθρώπων προς το καλύτερο.	-Η δυναμική του χαρακτήρα των νέων (χαρακτηρισμός, αναζητήσεις, όνειρα και αγώνες των νέων). -Οι δομές του σύγχρονου κόσμου και οι νέοι (προβλήματα. Κατεστημένο. Τυποποίηση-μαζοποίηση των ανθρώπων. Έλλειψη φιλίας, αληθινής επικοινωνίας). -Ο απελευθερωτικός χαρακτήρας του ορθόδοξου ήθους απαντά στα προβλήματα των νέων (Αγωνιστικότητα, άρνηση σχημάτων και αντιλήψεων ανελεύθερης ζωής. Δράση για έναν αληθινό κόσμο). -Η μεταβολή κοινωνικών δομών και θεσμών από το χριστιανισμό δείχτης πορείας για τους σύγχρονους ανθρώπους, (Διατήρηση διαχρονικών αξιών. Ανανέωση θεσμών. Κατάλυση αδικιών. Αναγέννηση συναισθημάτων. Οργάνωση μιας δίκαιης κοινωνίας). ΚΕΙΜΕΝΑ - Β΄ ορ.5,17 - Ματθ. 5,44-46. - Ρωμ.8,2,10-11και 12,2 - Γρηγ. Ναζιανζηνού P.G. 36, 553 A.B - Α΄ Τιμ.1,7 - Εφεσ. 4,22-24 - Γαλ. 3. 26-28 και 5,1&13 - Ιακ. 1,21-22 και 25 - Α΄ Ιωάν. 3, 18. - Ιωάν. 13, 34 - Ρωμ. 8,14-16 & 20-21	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ Δ. Ε. 10-12

Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να διδαχθούν τη θέση της Εκκλησίας για το ανθρώπινο σώμα και να μάθουν ότι αυτό έχει την αξία που του προσέδωσε ο Χριστός με την ενσάρκωσή του.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι οι σχέσεις των δύο φύλων είναι ευλογημένες από το Θεό στο μυστήριο του γάμου και αξιολογούνται με βάση την αγάπη και τον αυτοσεβασμό, το πνεύμα της θυσίας, που κατοχυρώνουν την κοινωνία των προσώπων και νοηματίζουν τη ζωή.

-Να κατανοήσουν την αξία και τη σημασία που προσδίδει η Εκκλησία στην οικογένεια, διαπιστώνοντας την κρίση του θεσμού στις σύγχρονες κοινωνίες να αναζητήσουν μέσα από το ορθόδοξο ήθος τους τρόπους ξεπεράσματος αυτής της κρίσης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Το ανθρώπινο σώμα

-Τα δύο φύλα

-Η οικογένεια

Δ. Ε. 10: Το ανθρώπινο σώμα

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να πληροφορηθούν για τις αντιλήψεις περί του σώματος στον ελληνορωμαϊκό και Ιουδαϊκό κόσμο, καθώς καιστις άλλες θρησκείες.

-Να γνωρίσουν πώς η Αγία Γραφή παρουσιάζει το σώμα του ανθρώπου.

-Να κατανοήσουν τη στάση της Εκκλησίας έναντι του σώματος.

-Να διακρίνουν τις έννοιες σώμα και σάρκα, αξιολογώντας το περιεχόμενο της δεύτερης.

-Να συνειδητοποιήσουν την ιερότητα του ανθρωπίνου σώματος, που προκύπτει από την προέλευσή του.

Περιεχόμενο

-Το ανθρώπινο σώμα στον Ελληνορωμαϊκό και Ιουδαϊκό κόσμο, στις άλλες θρησκείες (Διαίρεση, υποτίμηση, άρνησή του).

-Το ανθρώπινο σώμα στην Αγία Γραφή (Ενότητα, απόρριψη μανιχαϊστικών τάσεων. Δημιουργία, ενανθρώπηση του Ιησού και ανάστασή του).

-Το σώμα στην Εκκλησία (Ναός του Πνεύματος, μετοχή στην άκτιστη Χάρη, Ασκητισμός).

-Η έννοια της σάρκας (Περιεχόμενο όρου. Αμαρτία η βλάβη του σώματος. Παρεξηγήσεις και άρση τους).

-Η ιερότητα του ανθρώπινου σώματος Πνευματικό περιεχόμενό του, χωρίς άρνηση των αναγκών του).

ΚΕΙΜΕΝΑ

-Πλάτων,Γοργίας,3g, 3a και Αλκιβιάδης 1,130. - Μ. Αυρήλιος,Meditationes IV,41 - Πράξ. 17, 32 -Γρηγ. Θεολόγος P.G. 36, 322 - Ιωάν. Χρυσοστ. P.G. 61, 671 - Γαλ.5,17 - Ιωάν.1,14 - Αββά Ποιμένα, PG. 65, 368 - Μαξ. Ομολογητή Γ' 36 - Μ.Βασιλ. ΕΠΕ, Τόμ. 10, σελ. 448. - Α' ορ. 6, 15-19 - Ν. Γ. Πεντζίκη, Ομιλήματα, Αθήνα 1972, σελ. 140. - Νικ. Καβάσιλα, Λόγος Στ' παρ. 13, 14, 16 και Λόγ.ΣΤ παρ. 13,14,16 και Λόγ. Δ, παρ. 51,52 - Ιωάν. Χρυσοστ. Ομιλ. Λ', ΕΠΕ, Τόμ, 36 σελ, 124-129.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 11: Τα δύο φύλα

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να συνειδητοποιήσουν ότι στην Εκκλησία τα δύο φύλα είναι ισότιμα και ομότιμα.

-Να γνωρίσουν την ορθόδοξη θέση για την ισοτιμία των φύλων, την εξύψωση της γυναίκας και τη θέση τους στο γάμο.

-Να αντιληφθούν ότι η γενετήσια λειτουργία είναι φυσική και έμφυτη, αλλά χωρίς το προσωπικό στοιχείο, το αγαπητικό και βαθιά ερωτικό, δε δίνει προοπτικές ολοκλήρωσης της προσωπικότητας.

-Να διδαχθούν το περιεχόμενο που δίνει στον έρωτα η χριστιανική Εκκλησία, όπως και τις προοπτικές του.

-Να κατανοήσουν ότι η παράχρηση του γενετήσιου ενστίκτου και λειτουργίας έχει οδυνηρές συνέπειες για την προσωπική και κοινωνική ζωή, αφαιρεί από τον άνθρωπο τη δυναμική της προσωπικής ολοκλήρωσης, αφού αδυνατεί να γίνει πηγή - βιολογικής και πνευματικής - ζωής.

Περιεχόμενο

-Διαφορά και ισοτιμία (Οντολογικό γνώρισμα του ανθρώπου το φύλο. Ομοτιμία, αλληλοσυμπλήρωση).

Η θέση της Εκκλησίας (Ανάδειξη της γυναίκας. οινωνία ισότητας. Περιεχόμενο του γάμου η ισότιμη ενότητα των δύο φύλων).

-Η γενετήσια λειτουργία (Έμφυτη, φυσική. οινωνία προσώπων. Δε νοείται χωρίς αγάπη και έρωτα προοπτική ζωής. Βιολογική λειτουργία με προσωπική διάσταση)

-Ο έρωτας στη ζωή των χριστιανών (αταξίωση.Διάκριση σε φυσικό και θείο.Πηγή οικογένειας, ολοκλήρωσης της προσωπικότητας).

-Παράχρηση στη λειτουργία του γενετήσιου ενστίκτου.(Ελεύθερη συμβίωση.Πορνεία. Μοιχεία. Ομοφυλοφιλία. Πανσεξουαλισμός. Συνέπειες αυτών των καταστάσεων. AIDS,κίνδυνος για την ανθρωπότητα αφού πρυτανεύει η αδιαφορία. Ανάδειξη της αληθινής αγάπης και του έρωτα σαν αντίδοτου στο AIDS, που είναι πρώτα κοινωνική και κατόπιν ιατρική νόσος).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Γαλ. 3, 28. - Ματθ. 19,5-6 - Γεν. Β' 21-24. - Άσμα Ασμ. 8, 6. - Γρηγ. Παλαμάς, P.G. 150, 1069

- Γρηγ. Θεολ. Λόγ. 37, 6, P.G. 36, 289. - Διον. Αρεοπαγ.,Περί θείων ονομάτων Α, 15, P.G. 3, 713.

- R. M. Rilke, Γράμματα σ ένα νέο ποιητή, μτφ. Μ. Πλωρίτη, σ. 79. - Μαξ. Ομολογ. P.G. 4, 268-269.

- Ιωάν. Χρυσοστ.,ΕΠΕ Τόμ. 21,σ. 194. - λίμαξ Ιωάννου, Λόγος Λ' _ Ε - Ιωάν. Χρυσοστ., P.G. 51,

235. - Ιωάν. Χρυσοστ., Ομιλ. ΙΒ' ΕΠΕ Τόμ. 22, σελ. 388 και 346.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 12: Η οικογένεια

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν την έννοια, το περιεχόμενο, το ρόλο και τη λειτουργικότητα της οικογένειας. -Να κατανοήσουν ότι οι σχέσεις στην οικογένεια είναι σχέσεις συζυγίας, που αντιστοιχούν στη σχέση Χριστού και Εκκλησίας. -Να πληροφορηθούν για τη θέση των νέων στην οικογένεια, όπως τη δίνει η Εκκλησία. -Να συνειδητοποιήσουν ότι τα καθήκοντα και τα δικαιώματα στην οικογένεια είναι μοιρασμένα και όταν αυτή η ισορροπία χαλάσει, η οικογένεια αντιμετωπίζει κρίση.	-Έννοια και ρόλος της οικογένειας (Αφετηρία ο γάμος. Πατριαρχική και πυρηνική οικογένεια.Λειτουργικότητα της οικογένειας). -Οικογένεια και Εκκλησία (Συζυγία. Σχέση Χριστού-Εκκλησίας. Αμοιβαίος δεσμός αγάπης και σεβασμός). -Τα παιδιά στην οικογένεια (Ανατροφή, κοινωνία αγάπης και αγωγής προς την ελευθερία. Θυσίες γονέων. Κοινωνικοποίηση παιδιών. Φροντίδα χωρίς καταπίεση). - Καθήκοντα γονέων και παιδιών.(Αυθεντία και σεβασμός. Παράδειγμα γονέων. Υπέρβαση της καθημερινότητας. λίμα χαράς και ευτυχίας). -Προετοιμασία των νέων για το γάμο. ΚΕΙΜΕΝΑ - Εφεσ. 6, 1-4. - Ιωάν. Χρυσοστ. Περί κενοδοξίας και ανατροφής των τέκνων 22.	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ Δ. Ε. 13-17

ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

ΣΚΟΠΟΣ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να κατανοήσουν ότι η ζωή είναι η πρώτη και υπέρτατη αξία και να συνειδητοποιήσουν ότι πάνω σ αυτήν είναι οικοδομημένη όλη η χριστιανική ανθρωπολογία.

-Να διαπιστώσουν ότι τα πορίσματα και οι εφαρμογές της βιοϊατρικής εκτός από μια ερμηνευτική προσπάθεια είναι και ένα ηθικό πρόβλημα. Πρόβλημα ηθικό όταν αλλοιώνεται ή αντικειμενοποιείται ο άνθρωπος, αλλά και ηθικό αγαθό, όταν δημιουργούνται προϋποθέσεις για μια νέα ζωή, όπως την προτείνει ο Χριστός.

-Να τους γίνει βίωμα ότι ο φόνος, η αυτοκτονία, η θανατική ποινή, τα βασανιστήρια, η ευθανασία και η άμβλωση κατά την ορθόδοξη Εκκλησία παραβιάζουν, περιφρονούν, αρνούνται και υποτιμούν τη ζωή. Να αντιδιαστείλουν την αυτοθυσία από την αυτοκτονία, προσδίδοντας στην πρώτη το αληθινό νόημά της.

-Να διαπιστώσουν ότι το ορθόδοξο ήθος αντιμετωπίζει τα προβλήματα των νέων, όπως τα ναρκωτικά, και υπάρχει ενεργητικά ή ακόμη ανενεργά στις προσδοκίες τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής

-Βιοϊατρική και ηθική

-Παραβίαση και περιφρόνηση της ζωής

-Άρνηση και υποτίμηση της ζωής

-Το πρόβλημα των ναρκωτικών, που είναι χειροπιαστός εχθρός του ορθόδοξου ήθους και μια κατάσταση εξάρτησης, που οφείλει ο χριστιανός να καταπολεμήσει.

Δ. Ε. 13: Ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να κατανοήσουν ότι η έννοια της ζωής είναι μια από τις υψηλότερες εξαιτίας της ιερότητας της προέλευσης και του πολυποίκιλου της ίδιας της ζωής. -Να συνειδητοποιήσουν ότι ο Χριστιανός έχει χρέος να σέβεται και να τιμά τη ζωή και την προσωπικότητα του πλησίον του. -Να εντοπίσουν, οπου υπάρχει, το υλιστικό πνεύμα της σύγχρονης εποχής και να διακρίνουν εκείνες τις δομές που υποτιμούν τη ζωή. -Να τους γίνει βίωμα ότι η ζωή είναι η πρώτη αξία του ανθρώπου, την οποία η Εκκλησία έθεσε στην κορυφή της ανθρωπολογίας της.	-Η έννοια της ζωής (Προέλευση, ιερότητα, αδυναμία πλήρους και ακριβούς ορισμού). -Ο άνθρωπος οφείλει να σέβεται τη ζωή και την τιμή του πλησίον (Η ζωή είναι προσφορά και θυσία, όχι εγωισμός και φιλαυτία). -Ο υλισμός της σύγχρονης εποχής παραθεωρεί την αξία της ζωής (Χρησιμοθηρία των πάντων. Οικονομική διάσταση και στην προσωπική ζωή). -Η ορθόδοξη Εκκλησία σέβεται και τιμά τη ζωή, της αποδίδει την πρώτη αξία. ΚΕΙΜΕΝΑ - Ιωάν. 4, 20	

Δ. Ε. 14: Βιοϊατρική και ηθική

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν τα γενικά με το πρόβλημα και την ορολογία της βιοϊατρικής. -Να εντοπίσουν και να διακρίνουν τις εφαρμογές της βιοϊατρικής γνωρίζοντας τις κύριες μορφές και εφαρμογές της. -Να κατανοήσουν τα ηθικά, κοινωνικά και νομικά προβλήματα, που προέρχονται από την ανεξέλεγκτη χρήση της βιοϊατρικής. -Να ενημερωθούν για την ορθόδοξη θέση έναντι της βιοϊατρικής. Θέση που απορρέει από το σεβασμό της ζωής, της ελευθερίας του ανθρώπου και της ανθρωποκεντρικής χρήσης της επιστήμης.	-Θέση του προβλήματος. Ορολογία (Γενετική μηχανική και τεχνολογία. Βιοχημεία και βιοχημική ιατρική. Βιοτεχνολογία). -Εφαρμογές βιοϊατρικής. (Στο φυσικό και ζωικό κόσμο. Στον άνθρωπο με την τεχνητή γονιμοποίηση, ενδο-και εξωσωματική ανάπτυξη του εμβρύου, κλώνους. Στείρωση και αντισύλληψη. Προγραμματισμός της γενετικής σύνθεσης. Ανασυνδυαζόμενο DNA. Ευγονία, καθορισμός φύλου, τράπεζες σπέρματος. Πειράματα σε ειδικές ομάδες ανθρώπων. Έλεγχος και τροποποίηση συμπεριφοράς. Αφαίρεση ή μεταμόσχευση οργάνων). -Ηθικά, νομικά και κοινωνικά προβλήματα. (Ποιος καθορίζει τη ζωή. Βιολογικοί κίνδυνοι. Ρόλος οικογένειας. Ετερόλογος γονιμοποίηση. Συνέπειες. Δημιουργία τύπου ανθρώπου). -Ορθόδοξη χριστιανική ηθική έναντι της βιοϊατρικής (Σεβασμός της ζωής. Όρια της ανθρώπινης ελευθερίας. Η έρευνα για τον άνθρωπο. Στόχος της βιοϊατρικής η απελευθέρωση του ανθρώπου από την αρρώστια). ΚΕΙΜΕΝΑ - Τρακατέλλη Δ. Οι τρεις προκλήσεις, Άνθρωπος και κοινωνία, Πάφος 1991, σελ. 112-125. - Στυλιανάκη Αντ., Γενετική τεχνολογία: Πρόοδος ή εκφυλισμός; Ηθικές και ψυχολογικές διαστάσεις, Περ. «Τα νειάτα» 263, Αθήνα, σελ. 7-10. - Ζαννή Τάσιου, Προβλήματα βιοηθικής, «Σύναξη», τεύχ. 311 (1990) σελ. 111-117. - Παταριά Θεοχάρη, Θέματα βιοχημικής γενετικής, Αθήνα 1985. -Παρασκευαΐδη Χριστόδουλου, Μητρ. Δημητριάδος, Προβληματισμοί από την εξέλιξη της γενετικής τεχνολογίας, Βόλος 1984 (Επιλογή). - Του αυτού, Τεχνητή γονιμοποίηση και χριστιανική ηθική, Βόλος 1988 (Επιλογή). - Του αυτού, Έρευνες και πειράματα επί του εμβρύου. Η ευρωπαϊκή πρακτική και μια ορθόδοξη θέση, Αθήνα 1990, (Επιλογή). - Ζακοπούλου Αθηναγόρα (Νικολάου, μητροπολίτου Φωκίδος). Σύγχρονη βιολογία και ηθική: DNA - Γενετική μηχανική: Προοπτικές και ανησυχίες, Αθήνα 1983 (Επιλογή).	

Δ. Ε. 15: Παραβίαση και περιφρόνηση της ανθρώπινης ζωής

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν τις κυριότερες μορφές παραβίασης της ανθρώπινης ζωής. -Να γνωρίσουν τις συνέπειες που προέρχονται από την παραβίαση της ζωής. -Να συνειδητοποιήσουν ότι το ορθόδοξο ήθος απορρίπτει και καταδικάζει κάθε παραβίαση της ανθρώπινης ζωής, αναδεικνύοντας την αγάπη κέντρο της ίδιας της ζωής και κριτήριο ελευθερίας.	-Μορφές παραβίασης της ανθρώπινης ζωής. -Φόνος. -Θανατική ποινή. -Βασανιστήρια. -Συνέπειες από την παραβίαση της ανθρώπινης ζωής (οινωνία βίας, αντεκδίκησης, ολοκληρωτική, ανελεύθερη). -Το χριστιανικό ήθος και η παραβίαση της ζωής (Απόρριψη και καταδίκη των μορφών παραβίασης της ζωής). ΚΕΙΜΕΝΑ - Ματθ. 5, 21-22. - Γρηγ. Παλαμά. P.G. 150, 1100. - Ντοστογιέφσκυ, Ο ηλίθιος, μτφ. Σ. Σπαθάρη- . Πορφύρη, Θεσ/νίκη 1968, σελ. 38.	

Δ. Ε. 16: Άρνηση και υποτίμηση της ανθρώπινης ζωής

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να πληροφορηθούν για τις κυριότερες μορφές άρνησης και υποτίμησης της ανθρώπινης ζωής. -Να ενημερωθούν για τις ηθικές, κοινωνικές και ανθρωπολογικές τους συνέπειες, όπως και για τη γενικότερη φιλοσοφία που προβάλλουν. -Να συνειδητοποιήσουν ότι στην Εκκλησία μόνον η αυτοθυσία είναι η υγιής άρνηση της ζωής, ως αντιπροσφοράς, και ότι το δικαίωμα της ζωής ανήκει εξίσου σε όλους. ανείς να μπορεί να κρίνει σε ποιους αξίζει και σε ποιους όχι.	-Μορφές άρνησης και υποτίμησης της ανθρώπινης ζωής: -Αυτοκτονία. -Ευθανασία. -Άμβλωση. (Ανάλυση όρων και σημασιολόγησή τους). -Θεώρηση των μορφών αυτών που αρνούνται τη ζωή. (Συνέπειες. Ψυχολογικά προβλήματα. Φιλοσοφική τους θεώρηση). -Η Εκκλησία έναντι αυτών των καταστάσεων. (αταδίκη τους. Περιπτώσεις εξαιρέσεων. Το νόημα της αυτοθυσίας. Ο πολιτισμός της ορθοδοξίας είναι πολιτισμός δικαιωμάτων ΟΛΩΝ των ανθρώπων, όπως και πολιτισμός ζωής. Το δίκαιο του ισχυρού δεν είναι το δίκαιο του ηθικού). ΚΕΙΜΕΝΑ Ο συγγραφέας έχει τη δυνατότητα να κάνει επιλογή κειμένων που θα υποστηρίξουν το δοκίμιο.	

Δ. Ε. 17: Το πρόβλημα των ναρκωτικών

Διδακτικοί στόχοι	Περιεχόμενο	Παρατηρήσεις
Οι μαθητές: -Να γνωρίσουν ότι το βαθύτερο νόημα της αναζήτησης «τεχνητών» παραδείσων είναι η ανάγκη του ανθρώπου για επικοινωνία, η οποία όμως με τη χρήση τοξικών ουσιών οδηγεί στη θανατηφόρα εξάρτηση. -Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο πρόβλημα των ναρκωτικών, αναγνωρίζοντας τις αιτίες και τις οδυνηρές συνέπειες της χρήσης τους. -Να συνειδητοποιήσουν την ελευθερία του ορθόδοξου ήθους, που πολεμά κάθε μορφή εξάρτησης, κατανοώντας και απελευθερώνοντας το δυναμισμό των νέων προς υγιείς στόχους, ατομικούς και κοινωνικούς. -Να διδαχθούν ότι ο αγώνας κατά των ναρκωτικών είναι τελικά αγώνας για ζωή και ελευθερία.	-Η αναζήτηση «τεχνητών» παραδείσων (Τι είναι τα ναρκωτικά. Νόημα και περιεχόμενο της εξάρτησης). -Τα ναρκωτικά ψεύτικη διέξοδος σε αληθινά προβλήματα (Αίτια και συνέπειες της χρήσης των ναρκωτικών). -Το ορθόδοξο ήθος είναι πηγή ελευθερίας και ζωής (Η Εκκλησία αντιπαλεύει όλα τα φαινόμενα εξάρτησης των ανθρώπων: Αγαπά, κατανοεί, συγχωρεί και απελευθερώνει τον δυναμισμό των νέων). -Ο αγώνας ενάντια στα ναρκωτικά είναι αγώνας για ζωή και ελευθερία (Ευθύνη, έργο και δράση της Εκκλησίας. Προσωπική πάλη του κάθε νέου χριστιανού. Βοήθεια στα εξαρτημένα άτομα. Καταδίκη των εμπόρων του θανάτου). ΚΕΙΜΕΝΑ Δίνεται η ευκαιρία στο συγγραφέα να χρησιμοποιήσει όσα και όποια κείμενα χρειάζεται για την υποστήριξη του δοκιμίου.	Η ενότητα προσφερεται για διάλογο και αξιολόγηση των φαινομένων της εξάρτησης γενικότερα. Οι μαθητές καλούνται να σημασιολογήσουν τις συνέπειες της χρήσης των ναρκωτικών, αλλά και να τοποθετηθούν απέναντι στο πρόβλημα με άξονες την πραγματικότητα και πολύ περισσότερο την παρότρυνση της Εκκλησίας για ελευθερία και αληθινή ζωή. Το δοκίμιο πρέπει να υποστηριχθεί με υλικό (φωτογραφικό, δημοσιογραφικό κ.ά) για την καλύτερη παρουσίαση του προβλήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ Δ. Ε. 18-20

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν ότι η ορθοδοξία δεν αντιμάχεται την τεχνολογία και τη χρήση της, αλλά την παράχρηση και θεοποίησή της.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι η Εκκλησία ενδιαφέρεται για την οικολογική κρίση, πολεμά τις αιτίες της και αναδεικνύει την αρμονική σχέση ανθρώπου και φύσης.

-Να κατανοήσουν ότι η Εκκλησία βρίσκεται στο Πνεύμα των καιρών, θέλει τον χριστιανό πληροφορημένο, αλλά πάνω απ όλα θέτει ως άξονα της ζωής την αλήθεια, την ανθρωπιά και την ελευθερία, που χωρίς αυτά η «ομοίωση» στο Θεό είναι αδύνατη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Ορθοδοξία και τεχνολογία

-Χριστιανισμός και οικολογική κρίση

-Η «πληροφόρηση» στη ζωή του χριστιανού.

Δ. Ε. 18: Ορθοδοξία και τεχνολογία

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να πληροφορηθούν για τη σχέση ανθρώπου και τεχνολογίας μέσα από τις εφαρμογές και τους σκοπούς της τεχνικής.

-Να γνωρίσουν τη θέση της ορθόδοξης Εκκλησίας για την τεχνολογία και την επιστήμη και να διδαχθούν τα ηθικά προβλήματα που δημιουργούνται από την κακή χρήση της.

-Να κατανοήσουν τη διαφορετική σχέση μεταξύ ηθικής και τεχνολογίας, επισημαίνοντας τα σημεία σωστής εφαρμογής και χρήσης της τεχνικής.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι το βαθύτερο νόημα και σκοπός της σύγχρονης τεχνολογίας είναι η απελευθέρωση του ανθρώπου, έργο που είναι συνάμα και το κέντρο της ορθόδοξης ηθικής.

-Να αντιληφθούν ότι η τεχνολογία είναι ευλογία Θεού και ότι τα όποια προβλήματα πηγάζουν απ αυτήν είναι επιλογή και έργο ανθρώπων.

Περιεχόμενο

-Άνθρωπος και τεχνολογία. (Η τεχνολογία στον πολιτισμό των Αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων. Επιστήμη και τεχνολογία ως κυριαρχία επί της φύσης. Μορφές σύγχρονης τεχνολογίας).

-Εφαρμογές και σκοπός της σύγχρονης τεχνολογίας (Αντιμετώπιση και λύση πολλών και ποικίλων προβλημάτων).

-Ορθόδοξη πίστη και τεχνολογία. (Ευλογία Θεού. Η Εκκλησία αγιάζει κάθε έργο. Η επιστήμη είναι εντολή Θεού. Επιστημονικό έργο των Πατέρων της Εκκλησίας).

-Χριστιανική ηθική και τεχνολογία (Ασυδοσία, αρνητικά αποτελέσματα τεχνολογίας. Προβλήματα εφαρμογής σε ατομικό, κοινωνικό και πανανθρώπινο επίπεδο. Μεγιστοποίηση αξίας τεχνολογίας, τεχνοκράτες, τεχνοκρατία και ανθρώπινο πρόσωπο).

-Η διαλεκτική σχέση χριστιανικής ηθικής και τεχνολογίας (Θετική και κριτική στάση των χριστιανών. Αναίρεση αιτιών ανύπαρκτης αντίθεσης επιστήμης και Εκκλησίας.

ΚΕΙΜΕΝΑ

-Βασιλείου, P.G. 31, 212.

-Γρηγ. Νύσσης, P. G. 46, 464.

- Ανθολόγ. Πατερ. ειμένων, Ο.Ε.Δ.Β, 1980, σ. 146-148.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 19: Η Εκκλησία και το οικολογικό πρόβλημα

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν πάνω στο οικολογικό πρόβλημα, διαπιστώνοντας, συζητώντας και αξιολογώντας τις συνέπειές του.

-Να γνωρίσουν την εκκλησιαστική σχέση ανθρώπου και κτίσης,αναπτύσσοντας την εκκλησιαστική τους συνείδηση, έτσι ώστε να δουν το πρόβλημα μέσα στις παραμέτρους που θέτει η ορθόδοξη κοσμολογία και ανθρωπολογία.

-Να συνειδητοποιήσουν το χρέος τους για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αγωνιζόμενοι προς αυτό το στόχο, αφού έχουν ως όπλα τη θετική στάση της Εκκλησίας προς την κτίση και την οικολογική ευαισθησία της Εκκλησιαστικής πίστης και ζωής.

-Να διακρίνουν τις παρεκκλίσεις στο οικολογικό ενδιαφέρον, που προέρχονται από κοσμοθεωρίες και βιοθεωρίες φυσιοκρατικού χαρακτήρα, από την υγιή στάση απέναντι στη φύση, αγωνιζόμενοι για μια ποιότητα ζωής και όχι μόνο επιβίωση.

Περιεχόμενο

-Η σύγχρονη οικολογική κρίση. (Αναζήτηση αιτιών δημιουργίας και καταστάσεων που τη διαιωνίζουν).

-Οι συνέπειες του προβλήματος (Για τον σύγχρονο άνθρωπο, τη ζωή του, τη φύση και γενικότερα τη δημιουργία).

-Η εκκλησιαστική σχέση ανθρώπου και κτίσης (Π. και Κ. Διαθήκη. Πατέρες της Εκκλησίας. Ενανθρώπηση του Θεού. Θ. Ευχαριστία. Εσχατολογικές προοπτικές).

-Η ευθύνη των χριστιανών για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (Ορθόδοξη κατανόηση του κόσμου. Θετική στάση της Εκκλησίας απέναντι στη φύση. Αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου-κόσμου. Αγώνας του κάθε χριστιανού για μια αρμονική συνύπαρξη με την κτίση).

-Παρεκκλίσεις του οικολογικού ενδιαφέροντος (ειδωλοποίηση του κόσμου. Υπερτονισμός φυσιολατρείας, συσχέτιση της οικολογίας με αντιλήψεις πανθεϊστικές, νεοπαγανιστικές και ανατολικών θρησκευμάτων).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Πέτρου 3, 13. - Αθανασίου, Περί της ενανθρωπήσεως του Λόγου 3, ΒΕΠ 30, 77. - Μ. Βασιλείου, Ομιλία Α, 167 ΑΒ, εν ΑΠ 12, 305-306. - «Βήμα» (16-1-77), Επιστολή αρχηγού φυλής ινδιάνων Σιάτλ προς τον Πρόεδρο των Η.Π.Α. μτφ. Ζ. Λορεντζάτου. -Ηλ. Οικονόμου, Θεολογική Οικολογία, Αθήνα 1995.

Παρατηρήσεις

Να παρατεθούν φωτογραφίες απ την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και κείμενα που θα αξιολογούν και αναλύουν το φαινόμενο και τις συνέπειές του.

Δ. Ε. 20: Η πληροφορική και τα Μέσα Ενημέρωσης των Πολιτών (Μ.Ε.Π.)

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να διδαχθούν τη σημασία και την αξία του «μηνύματος» των Μ.Ε.Π. και των Η/Υ. για τον χριστιανό.

-Να συζητήσουν για τη θετική προσφορά, αλλά και τις αρνητικές τους συνέπειες στην καθημερινή ζωή.

-Να κατανοήσουν την σωστή θέση για τα «Μέσα» και του Η/Υ. που είναι αυτή της διάκρισης και της αξιολόγησης του μηνύματος.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι το νόημα της «πληροφορίας» για το χριστιανό είναι η ενεργοποίησή του για μια αληθινή ζωή, εξετάζοντας ταυτόχρονα όλες τις παραμέτρους της είδησης (μέσον, σχόλιο, πρόσωπα και σκοπούς).

-Να αντιληφθούν ότι ο κάθε πληροφορημένος πολίτης είναι ο ικανός άνθρωπος να αλλάξει τις δομές και τις συνθήκες ενός άδικου και απάνθρωπου κόσμου.

Περιεχόμενο

-Ο αιώνας των Μ.Ε.Π. και των Η/Υ. (Μ.Ε.Π., Η/Υ. Το νόημα της «πληροφορίας» του μηνύματος και της ενημέρωσης. Ο αυτοματισμός στην είδηση).

-Η θετική προσφορά των Μ.Ε.Π. και των Η/Υ.

-Η «χειραγώγηση» των ανθρώπων από τα Μ.Ε.Π. και τους Η/Υ. (Προπαγάνδα, διαφθορά και γελοιοποίηση αξιών. Απρόσωπη επικοινωνία. Διαφήμιση και κατανάλωση. Διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Πρότυπα και είδωλα. Ψευδής εικόνα της πραγματικότητας).

-Η σωστή θέση για την «πληροφόρηση» (Ελευθερία σκέψης και λόγου. Ευθύνη των κατασκευαστών, κατόχων και χρηστών των Μ.Ε.Π. Ανάγκη αναγνώρισης ορίων και ηθικών αυτοπεριορισμών).

- «Πληροφορία» για τον χριστιανό σημαίνει ευθύνη. (Σωστή αξιολόγηση και χρήση του μηνύματος. Εξέταση του πώς, γιατί, πού, πότε και ποιος χρησιμοποιεί τα Μ.Ε.Π. και τους Η/Υ).

ΚΕΙΜΕΝΑ

Η επιλογή των κειμένων επαφίεται στο συγγραφέα του δοκιμίου.

Παρατηρήσεις

Στη Δ.Ε. μπορούν να χρησιμοποιηθούν κείμενα, υλικό και φωτογραφίες από το σύνολο των Μ.Ε.Π. και τους Η/Υ με σκοπό το σχολιασμό της είδησης μέσα από τον τρόπο που αυτή προσφέρεται. Η ορθόδοξη χριστιανική ανθρωπολογία διδάσκει ότι ο άνθρωπος είναι πρόσωπο και όχι μάζα, γι αυτό μιλάμε για Μ.Ε.Π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

Δ. Ε. 21-24
ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΥΠΑΡΞΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΣΚΟΠΟΙ - ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι μαθητές:

-Να εντοπίσουν και να γνωρίσουν τις βαθύτερες αιτίες της μοναξιάς, του άγχους, της περιθωριοποίησης και της αλλοτρίωσης.

-Να διδαχθούν τη στάση του χριστιανού απέναντί τους και τους τρόπους υπέρβασής τους.

-Να κατανοήσουν τη στάση του χριστιανού απέναντι στις ευνοϊκές και δυσμενείς συνθήκες της ζωής στάση που προκύπτει από την πίστη, την ελπίδα και την αγάπη του προς το Θεό και τη ζωή γενικότερα.

-Να πληροφορηθούν ακόμη μια φορά για την ουσία του υπαρξιακού ερωτήματος της ζωής και του θανάτου, βλέποντας ότι στο βάθος των πραγμάτων αυτό που αξίζει και μένει είναι η ζωή και όχι ο θάνατος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

-Το άγχος, η μοναξιά και η περιθωριοποίηση

-Αλλοτρίωση

-Οι ευμενείς και δυσμενείς συνθήκες στη ζωή του χριστιανού

-Ο χριστιανός μπροστά στο θάνατο.

Δ. Ε. 21: Άγχος, μοναξιά και περιθωριοποίηση

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να αντιληφθούν το πρόβλημα και το μέγεθος του άγχους και της μοναξιάς του ανθρώπου στη σύγχρονη κοινωνία.

-Να γνωρίσουν τις συνέπειες του άγχους και της μοναξιάς σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

-Να κατανοήσουν ότι η υπέρβαση του ατομικισμού και η πορεία προς την «κοινωνία των προσώπων» είναι η μόνη λύση του προβλήματος του άγχους και της μοναξιάς στη σύγχρονη εποχή.

Περιεχόμενο

-Το άγχος και η μοναξιά του σύγχρονου ανθρώπου. (Ορισμός. Έννοια. Το πρόβλημα. Εσωτερική - εξωτερική μοναξιά).

-Μαζοποίηση, περιθωριοποίηση και μοναξιά του ανθρώπου. (Διαπιστώσεις από την καθημερινότητα σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο).

-Η «πτώση» του ανθρώπου αφετηρία της μοναξιάς του. (Συνέπειες της απομάκρυνσης από το Θεό).

-Το αίσθημα της μοναξιάς (εκούσια και ακούσια μόνωση).

-Η υπέρβαση της μοναξιάς. (Έξοδος από το «εγώ». Η ενανθρώπηση του Χριστού είναι η αρχή της συνάντησης του κάθε «εγώ» με το «εσύ»).

-Το άγχος σε σχέση με την εργασία του ανθρώπου.

-Η «κοινωνία των προσώπων» είναι ο στόχος κάθε χριστιανικής ζωής. (Κριτική και απόρριψη κάθε άρρωστης μορφής απομόνωσης).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Γεν. 2, 18. - Ιωάν. 3, 14 - Ματθ. 16, 24-26. - Ψαλμ. 138, 7-12.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 22: Αλλοτρίωση

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να γνωρίσουν και να συζητήσουν για το φαινόμενο της αλλοτρίωσης, τα αίτια και τις συνέπειές της στη σύγχρονη κοινωνία.

-Να διδαχθούν την ορθόδοξη θέση για το φαινόμενο, τα βαθύτερα αίτιά του για τη θεολογία και να εντοπίσουν τη ρίζα της αλλοτρίωσης στην πτώση του ανθρώπου.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι η απώλεια της προσωπικότητας συνιστά την ουσία της αλλοτρίωσης και είναι αφορμή για τη δημιουργία της σύγχρονης απρόσωπης και ανεπικοινωνιακής κοινωνίας.

-Να διαγνώσουν τους τρόπους υπέρβασης του φαινομένου με άξονα το ορθόδοξο χριστιανικό ήθος και να τους γίνει βίωμα ότι η απομυθοποίηση των ειδώλων και δομών της σύγχρονης κοινωνίας είναι το ισχυρότερο αντίβαρο στις αλλοτριωτικές επιδράσεις που ασκεί το πνεύμα της εποχής.

Περιεχόμενο

-Το φαινόμενο της αλλοτρίωσης. (Ορισμός και έννοια. Κοινωνικές επιστήμες και εξήγηση του φαινομένου).

-Η αλλοτρίωση κατά τη θεολογία (Πρωτογενής αιτία η αμαρτία. Διακοπή της σχέσης με το Θεό. Δευτερογενείς αιτίες).

-Αίτια της αλλοτρίωσης στη σύγχρονη εποχή.

-Συνέπειες της αλλοτρίωσης. (Στην κοινωνία, στην ιστορία και στη φύση).

-Απώλεια της προσωπικής ταυτότητας (Υποκειμενικές συνέπειες. Γνωρίσματα αλλοτριωμένου ανθρώπου).

-Άρση της αλλοτρίωσης (Ορθή διάγνωση. αποηρωοποίηση ειδώλων, θεσμών και νοοτροπιών. Ισοτιμία των ανθρώπων. Παροχή ισχυρών αντίβαρων για την εξουδετέρωση όλων των μορφών της).

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Περιοδικό «Ευθύνη», τ. 75. Α. Μοτανία σ. 139.
- Περιοδικό «Ευθύνη», τ. 72. Χρ. Μαλεβίτσης σ. 609-611, και P. Tillich σ. 684-685 και 694.
- Fromm. Η υγιής κοινωνία, μτφ. Δ. Θεοδωρακάτου, εκδ. Μπουκουμάνη, Ηθήνα 1973, σ.155-159.

Παρατηρήσεις

Δ. Ε. 23: Ο άνθρωπος στις χαρές και στις λύπες της ζωής

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να κατανοήσουν ότι η χαρά και η λύπη συνυπάρχουν στη ζωή και ο χριστιανός οφείλει να αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο τις ευμενείς και δυσμενείς συγκυρίες.

-Να γνωρίσουν ότι απέναντι στις κυριότερες όψεις του πόνου και της ευτυχίας ο χριστιανός στέκεται με υπομονή και αντοχή, αξιοπρέπεια ανάλογη της αποστολής του ως εικόνας του Θεού.

-Να συνειδητοποιήσουν ότι η αληθινή ευτυχία στη ζωή έχει πνευματικό περιεχόμενο και βρίσκεται πέρα και μακρυά από κάθε ωφελιμισμό και κοντά στο Θεό και στο συνάνθρωπο.

-Να τους γίνει βίωμα ότι η ζωή του ανθρώπου δεν κυβερνάται απ τη μοίρα, αλλά από τον ίδιο τον άνθρωπο με τη συνεργασία του Θεού.

-Να διδαχθούν ότι η χριστιανική ελπίδα υπερνικά τον πόνο και τη δυστυχία, ανοίγοντας πάντα νέους δρόμους στη ζωή ακόμη και εκεί που όλα τους αποκλείουν.

Περιεχόμενο

-Η ευτυχία και ο πόνος συνυπάρχουν στη ζωή. (Περιεχόμενο των καταστάσεων. Διάκριση και μορφές χαράς και πόνου).

-Η στάση του χριστιανού απέναντι στην ασθένεια, τα γηρατειά και τον πόνο. (Αποδοχή με υπομονή και ελπίδα. Χαρμολύπη. Παραδείγματα από την ιστορία της Εκκλησίας. Αξιοπρέπεια του Χριστιανού).

-Η αληθινή ευτυχία στη ζωή. (Πνευματικό περιεχόμενο. οινωνική διάσταση της ευτυχίας. Αποφυγή ευδαιμονισμού και εγωφέλειας. Προσωπική σχέση με το Θεό και τους πλησίον).

-Στον καινούργιο κόσμο του Θεού βασιλεύει η θεία Πρόνοια και όχι η «μοίρα» (αταδίκη προλήψεων και προκαταλήψεων. Αποδοχή και ενεργοποίηση των χαρισμάτων του Αγίου Πνεύματος).

-Η χριστιανική ελπίδα «ου καταισχύνει» (Αντίσταση στις δυσκολίες και στα προβλήματα της ζωής με πίστη και ελπίδα).

-Το ορθόδοξο ήθος είναι πάντα πηγή νέων ευκαιριών και συνθηκών ζωής.

(Τα αδιέξοδα δεν έχουν την τελευταία λέξη. Αισιοδοξία του χριστιανού «απ' το τέλος»).

Παρατηρήσεις

ΚΕΙΜΕΝΑ

- ορ. 12, 7-10 και 13 και 12, 1-4. - ολ. 1, 24. - Ρωμ. 5, 3-5. 8, 28-κεφ. 9.

- ορ. 2, 3 και 15, 25-28. - Σοφ. Σολ. 3, 1-7. - Φιλιπ. 4, 4. - Αποκ. 21, 5. - Αθανασίου, Περί ενανθρωπήσεως του Λόγου, 8. 13, ΒΕΠΕΣ 30, 80-85.

Δ. Ε. 24: Ο χριστιανός μπροστά στο θάνατο

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

-Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο ερώτημα του θανάτου, αναγνωρίζοντας και τη σημασία του για τους σύγχρονους ανθρώπους.

-Να αξιολογήσουν τους τρόπους φυγής από αυτό το ερώτημα με πολλές και ποικίλες ψευτοεπιλογές των ανθρώπων.

-Να διδαχθούν τη θεολογική αντιμετώπιση του προβλήματος, κατανοώντας ότι ο Χριστός με την Ανάστασή του κατέλυσε το θάνατο και άνοιξε το δρόμο της ζωής για όλους.

-Να αντιληφθούν ότι η πίστη και η ελπίδα αντιπαλεύουν το φόβο και την απιστία μπροστά στο θάνατο με το περιεχόμενο του «νέου ενιαυτού», που είναι και η αληθινή ζωή.

-Να βιώσουν ότι ο Χριστός εγκαινιάζει ένα νέο τρόπο ζωής στον οποίο ο κάθε άνθρωπος καλείται να δημιουργήσει και να αγωνιστεί, έχοντας συνεργό του τον ίδιο τον Ιησού, χωρίς να φοβάται το θάνατο, αφού έχει την πίστη της αιώνιας ζωής.

Περιεχόμενο

-Το κορυφαίο ερώτημα της ζωής. (Προσδιορισμός και τοποθέτηση του υπαρξιακού ερωτήματος για τη ζωή και το θάνατο).

-Η φυγή του ανθρώπου από την πραγματικότητα του θανάτου (Τρόποι φυγής. Ψευδείς και εύκολες λύσεις. Αίτια αυτης της φυγής).

-Από τη ζωή στο θάνατο ή από το θάνατο στη ζωή; (Το κεντρί του θανάτου. Η αμαρτία πηγή του θανάτου. Ο θάνατος όριο για τη νέα ζωή).

-Η Ανάσταση του Χριστού νίκη κατά του θανάτου. (Νίκη της ζωής. Ανάσταση όλων των ανθρώπων. Αφανισμός του θανάτου).

-Νηφάλια αντιμετώπιση με πίστη και ελπίδα. (Το όραμα του «νέου ενιαυτού» του Κυρίου. Περιεχόμενο αυτής της πραγματικότητας).

-Ο Χριστός εγκαινιάζει ένα νέο ήθος στην ιστορία και κατοχυρώνει την αξία του ανθρώπου.

Παρατηρήσεις

Δίνεται η δυνατότητα στον διδάσκοντα με άξονα τη νεκρώσιμη ακολουθία να δώσει το στίγμα της ελπίδας και της πίστης στους μαθητές, αποφεύγοντας οποιαδήποτε απαισιόδοξη αντίληψη για τη ζωή.

ΚΕΙΜΕΝΑ

- Κορ. 15, 20 και 53. - Μαξ. Ομολογητή, P.G. 96, 1016B. - Β.Στογιάννου, Η ανάσταση των νεκρών, «Προβληματισμοί». Θεσ/νίκη 1979, σ. 92 και εξ.

Η παρούσα Υ.Α. ισχύει από το σχολικό έτος 1998 - 1999.

Από την έναρξη ισχύος της παρούσης Υ.Α. παύουν να ισχύουν οι διατάξεις της παρ. 3 του άρθ. 1, της παρ. 2 του άρθ. 2 και της παρ. 3 του άρθ. 3 του Π.Δ. 47/1987 (ΦΕΚ 170 τ.Α΄) ως προς το μέρος που αφορά το μάθημα των Θρησκευτικών του Λυκείου.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 26 Μαρτίου 1998

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * TELEX 223211 YPET GR * FAX 52 34 312

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Σολωμού 51		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ Φ.Ε.Κ.	
Πληροφορίες δημοσιευμάτων Α.Ε. - Ε.Π.Ε.	5225 761	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	
	5230 841	Βασ. Όλγας 188, 1ος όρ. - Τ.Κ. 546 55	(031) 423 956
Πληροφορίες δημοσιευμάτων λοιπών Φ.Ε.Κ.	5225 713	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	4136 402
	5249 547	Νικήτα 6-8 Τ.Κ. 185 31	4171 307
Πώληση Φ.Ε.Κ.	5239 762	ΠΑΤΡΑ	(061) 271 249
Φωτοαντίγραφα παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248 141	Κορίνθου 327 Τ.Κ. 262 23	224 581
Βιβλιοθήκη παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248 188	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	
Οδηγίες για δημοσιεύματα Α.Ε. - Ε.Π.Ε.	5248 785	Διοικητήριο Τ.Κ. 454 44	(0651) 21 901
Εγγραφή Συνδρομητών Φ.Ε.Κ. και		ΚΟΜΟΤΗΝΗ	(0531) 22 637
αποστολή Φ.Ε.Κ.	5248 320	Δημοκρατίας 1 Τ.Κ. 691 00	26 522

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

- Μέχρι 8 σελίδες 200 δρχ.
- Από 8 σελίδες και άνω προσαύξηση 100 δρχ. ανά 8σέλιδο ή μέρος αυτού

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού 2531	Κ.Α.Ε. εσόδου υπέρ ΤΑΠΕΤ 3512
Α' (Νόμοι, Π.Δ., Συμβάσεις κ.λπ.)	60.000 δρχ.	3.000 δρχ.
Β' (Υπουργικές αποφάσεις κ.λπ.)	70.000 »	3.500 »
Γ' (Διορισμοί, απολύσεις κ.λπ. Δημ. Υπαλλήλων)	15.000 »	750 »
Δ' (Απαλλοτριώσεις, πολεοδομία κ.λπ.)	70.000 »	3.500 »
Αναπτυξιακών Πράξεων (Τ.Α.Π.Σ.)	30.000 »	1.500 »
Ν.Π.Δ.Δ. (Διορισμοί κ.λπ. προσωπικού Ν.Π.Δ.Δ.)	15.000 »	750 »
Παράρτημα (Πίνακες επιτυχόντων διαγωνισμών κ.τλ.)	5.000 »	250 »
Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	10.000 »	500 »
Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ.)	3.000 »	150 »
Προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.	10.000 »	500 »
Ανωνύμων Εταιρειών & Ε.Π.Ε.	250.000 »	12.500 »
ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΕΚΤΟΣ Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	250.000 »	12.500 »

* Οι συνδρομές του εσωτερικού προπληρώνονται στα Δημόσια Ταμεία που δίδουν αποδεικτικό είσπραξης (διπλότυπο) το οποίο με τη φροντίδα του ενδιαφερομένου πρέπει να στέλνεται στην Υπηρεσία του Εθνικού Τυπογραφείου.
* Οι συνδρομές του εξωτερικού επιβαρύνονται πέραν των ανωτέρω αναφερομένων ποσών με τα ταχυδρομικά τέλη και μπορεί να στέλνονται με επιταγή και σε ανάλογο συνάλλαγμα στο Διευθυντή Διαχείρισης του Εθνικού Τυπογραφείου.
* Η πληρωμή του ποσοστού του ΤΑΠΕΤ που αντιστοιχεί σε συνδρομές, εισπράττεται στην Αθήνα από το Ταμείο του ΤΑΠΕΤ (Σολωμού 51 - Αθήνα) και στις άλλες πόλεις από τα Δημόσια Ταμεία.
* Οι συνδρομητές του εξωτερικού μπορούν να στέλνουν το ποσό του ΤΑΠΕΤ μαζί με το ποσό της συνδρομής.
* Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι Δήμοι, οι Κοινότητες ως και οι επιχειρήσεις αυτών πληρώνουν το μισό χρηματικό ποσό της συνδρομής και ολόκληρο το ποσό υπέρ του ΤΑΠΕΤ.
* Η συνδρομή ισχύει για ένα χρόνο, που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου. Δεν εγγράφονται συνδρομητές για μικρότερο χρονικό διάστημα.
* Η εγγραφή ή ανανέωση της συνδρομής πραγματοποιείται το αργότερο μέχρι τον Μάρτιο κάθε έτους.
* Αντίγραφα διπλοτύπων, ταχυδρομικές επιταγές και χρηματικά γραμμάτια δεν γίνονται δεκτά.

Οι υπηρεσίες του κοινού λειτουργούν καθημερινά από 08.00 έως 13.00

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ